

LIFE + Nature and Biodiversity

TECHNICAL APPLICATION FORMS

**Part B – technical summary and overall
context of the project**

SUMMARY DESCRIPTION OF THE PROJECT (Max. 3 pages; to be completed in English)

Project title: Active conservation of waterfowl and waders in the area of the Northern Polder (Polder Północny) in the Warta Mouth National Park through improvement of habitat conditions of their breeding, feeding, roosting and wintering sites.

Wetlands Work Wonders! Stage 2

Project objectives:

The project "Wetlands Work Wonders!" is a partnership venture. It is intended as a long-term operation, the ultimate goal of which is to restore meadows and wetland habitats for endangered bird species in conjunction with carrying out extensive pasture management and the maintenance of the flood control function of the northern part of the Warta River Mouth National Park, the so-called Polder Północny (Northern polder or NP) . The Project's actions will be carried out in the area of 2,800 hectares (Warta River Mouth National Park or WRMNP), and the actions' indirect effects will also positively influence an additional area of over 2000 hectares (the area lying within the Natura 2000 network - PLC080001). Underlying the project is the need to restore the degraded areas lying within the limits of WRMNP as places for breeding, feeding and resting grounds during migration and wintering of the birds species dependent on open meadows and wetland habitats. At present, birds of this group and their habitats are among the quickest disappearing and most vulnerable.

Due to the long period of implementation and the complexity of the planned activities, it had been decided to divide the whole project into two phases. The effect of phase 1 (2008-2009) is an extensive and comprehensive documentation of wildlife and hydrology, which through the implementation of recommended technical solutions allows to achieve the conservational objectives. This documentation was created as a result of the great commitment and cooperation of many experts and institutions - including WRMNP, Polish Birds, Warsaw Agricultural University, Agricultural University of Szczecin, representatives of local authorities, Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych, hydrology technicians and numerous consultants. Stage 2, which is the subject of this proposal, is essentially the stage of implementation and promotion. During this Stage, the work defined in the technical design prepared in step 1 will be implemented, which will directly lead to changes in the landscape of the NP: the restoration of wetland and grassland habitats. When conservation measures were being planned, all the requirements of species and habitats that are the subject of the project were taken into account: mainly Charadriiformes, Anseriformes, and others dependent on wet open habitats, both in breeding seasons and during migration and wintering. The implementation of this project creates the chance to fully protect them. Also, during planning, we took into account the local socio-cultural conditions (specifically identified during the first phase of the project), which may be relevant for the implementation of the Project and the protection of its effects. In addition, an intensive promotional campaign will be conducted and linked to the Project - both at the specialist and the popular level. Cyclic international conferences for practitioners, local government and farmers are planned as well as publications (aiming at farmers and pupils of schools within the region "Warta Estuary") raising awareness on issues undertaken by the project and presenting its results, a competition, and a documentary film. All this will serve to share and encourage people to take advantage of lessons learned during the project and to promote the project, to build knowledge about nature (meadow and wetland habitats and associated birds in particular) and social commitment to nature conservation.

Among the key objectives of the Project are:

1. Restoration and protection of nesting sites for waterfowl and waders (currently the most threatened in the region and the world) by providing groundwater level suitable for their habitat requirements.
2. Restoration and protection of feeding grounds and resting places during migration and wintering areas for species of waterfowl and waders by providing ground-water level appropriate for their feeding requirements.

3. Restoration and protection of wet meadows and wetlands - landscapes and habitats most threatened regionally and globally, through the implementation and maintenance of a water management scheme based on the existing drainage network, the total area of about 2800 hectares - currently permanently depredated habitats, with a lost in biodiversity in progress.
4. Formulation and promotion of model solutions in the area of the harmonious combining of nature conservation with active agriculture and flood-prevention management based on the principles of sustainable development, both within the region and the country.

Actions and means involved:

Actions planned under the project can be divided into 5 main areas:

1. Technical works - building and / or maintenance of hydraulic facilities (dams, culverts, valves) and drainage (ditches, maintenance of the existing network – sludge removal, dredging, banks building), removal of bushes - where necessary.
2. Monitoring of environmental performance – with regard to the soil, the hydrology and the wildlife (botanical, ichthyological, herpetological, mastological and ornithological monitoring).
3. Communication actions - lobbying and PR (primarily local government and farmers), information, education (school competitions), promotion (eg, ecological Happening “Wetlands Work Wonders”, organization of international conferences “Wetlands Work Wonders”, film production, production of promotional and informational materials (leaflets, brochures, summarizing presentation on DVD and others).
4. Administrative actions related to the project management - employment of staff, bookkeeping, reporting, planned purchases of materials and equipment, adaptation of office, supervision.
5. Surveillance of agricultural activities carried out within the project implementation by farmers-tenants.

Expected results (outputs and quantified achievements):

Submitted Project harmoniously combines several important aspects and benefits directly or indirectly to many parties, i.e. :

1. Biodiversity and nature conservation:
 - 1.1. Restoration and protection of the nesting, feeding and resting and wintering sites for endangered species of birds of wetlands - currently the most endangered in the region and the world - in a total area of at least 2,800 ha;
 - 1.2. Halt land degradation and habitat loss and degradation of the wet meadow area in NP thanks to adequate water regime in the total surface area of at least 2,800 ha;
 - 1.3. Restoration and protection of open meadows and marshes - landscapes and habitats most threatened in the region and the world – in the area of at least 2,800ha,
 - 1.4. The introduction of a model system for water management that focuses on the protection of wetland birds during breeding, migration and wintering within a total area of 5,000 ha;
 - 1.5. Introduction of 3 zones of moisture / water management: 1 - bog (continuous flooding and restoration of peat-building processes), 2 - transient, periodically flooded (surface level - groundwater), 3 – moist (groundwater level); in zones 2 and 3 after breeding season extensive grazing and / or mowing will be undertaken
 - 1.6. Increase biodiversity in the are of the implementation of the project and consequently on a much larger scale.
2. Land improvement (understood as the irrigation / water management in the area of permanently depredated habitats):
 - 2.1. Refurbishment and expansion of 4 weirs (including 3 fish ladders);
 - 2.2. Repair of 36 valves and culverts;
 - 2.3. Refurbishment of drainage / irrigation ditches on the total length of over 187km.;
 - 2.4. Removal of willow thicket in the total area of 200h.
3. Communication and Information:
 - 3.1. To establish and develop national and international cooperation around the idea of protecting *wetland habitats* - 3 international conferences, each of which will be devoted to a different aspect of wetland habitats: agriculture, climate, biodiversity;

- 3.2. Interactive website of the Project;
- 3.3. the first ever feature-length documentary film devoted to wetlands in Poland - their importance, threats and the need to protect - with information about the Project in the background. Title of the movie - "Bagna sa Dobre!" (EN: Wetlands Work Wonders), apart from the distribution in TV, the film will be copied onto 10,000 DVDs, its excerpts will also be published on the website;
- 3.4. Publication of an annual newsletter in electronic form - including a minimum of 3 issues;
- 3.5. Scientific reports for professionals - at least 3 editions in the course of the Project;
- 3.6. Booklet for farmers and local governments, pointing to the benefits of conserving wetlands and ways of management and biodiversity-friendly solutions – to wetlands in particular - the combined number of 10 000 copies;
- 3.7. Other handouts & PR - including posters (5000), leaflets (17000);
- 3.8. Educational activities in schools of the region - a total of 30 workshops, at least 3 competitions with prizes;
- 3.9. Educational activities + PR + integration is addressed to adults, both at local and national levels - including at least 3 in-the-field days in the duration of the Project;
- 3.10. Inside information boards - to be fitted at the premises of the beneficiaries - 3;
- 3.11. Outside information boards in the area - a total of 7;
- 3.12. Media releases - including a minimum of 9;
- 3.15. Equipment for the implementation of the administrative and the monitoring tasks within the project - 3 computers with GIS software, 2 printers, 7 binoculars, 2 spotting scopes, 2 tripods, cameras, GPS PDA, 50 piezometers, 3 sets of walkie-talkies, 1 overhead projector, 1 portable screen;
- 3.16. Adaptation of premises for the project office - minimum size 200 sq m;
- 3.17. 1 car for the Project;
- 3.18. Statements and reports set out in the rules Life + & NFOSiGW;
- 3.19. *After Life Conservation Plan* for this project;
- 3.20. Multimedia presentation concerning the protection of wetlands and the Project and its achievements - in PDF format for download from the website of the project.

Can the project be considered to be a climate change adaptation project?

Yes

No

GENERAL DESCRIPTION OF THE AREA / SITE(S) TARGETED BY THE PROJECT

Name of the project area: Polder Północny, Park Narodowy "Ujście Warty"

Surface area (ha): ca. 5000 ha

EU protection status: SPA ■ **NATURA 2000 Code :** PLC 080001
pSCI ■ **NATURA 2000 Code :** PLC 080001

Other protection status according to national or regional legislation:

Park Narodowy "Ujście Warty"
Park Krajobrazowy "Ujście Warty"
Obszar Ramsar

Main land uses and ownership status of the project area:

Większa część obszaru Polderu Północnego stanowi własność Skarbu Państwa. W rękach prywatnych znajduje się 43% jego powierzchni. Proporcje te zaznaczone są jeszcze wyraźniej na terenie Polderu Północnego położonym w granicach Parku Narodowego "Ujście Warty", gdzie w posiadaniu osób prywatnych znajduje się zaledwie 0,1% gruntów. W strukturze użytkowania terenu Polderu Północnego dominującą rolę odgrywają tereny otwarte, takie jak ziołorośla, szuwały, łąki, pastwiska i pola uprawne, zajmujące ponad 75% powierzchni polderu. Pólnaturalne ekosystemy łąkowe stanowiące ważny i cenny element ekosystemu krajobrazowego doliny Warty wykształciły się na tym terenie w wyniku prowadzonej gospodarki łąkarskiej. Istotny jest także udział gruntów zadrzewionych i zakrzewionych oraz gruntów leśnych, stanowiących odpowiednio 16% analizowanego obszaru. W stosunku do użytkowania terenu w Parku Narodowym "Ujście Warty" rozpatrywanym całościowo proporcje kształtują się podobnie: tu również dominującą rolę odgrywają tereny otwarte, niższy jednak jest udział gruntów zadrzewionych i zakrzewionych oraz gruntów leśnych, stanowiących kolejno 3% i 1% (dane wg: Park Narodowy Ujście Warty, 2008).

Obwód ochronny Polder Północny jest obszarem podlegającym ochronie krajobrazowej polegającej na utrzymaniu gospodarczego użytkowania. Zgodnie z Ustawą o ochronie przyrody ta forma ochrony polega na zachowaniu cech charakterystycznych danego krajobrazu. Na Polderze Północnym są to rozległe obszary łąk, pastwisk i terenów podmokłych stanowiących przede wszystkim ostoję dla ptaków wodno-błotnych. Obszary dzierzawione to przede wszystkim rozległe obszary łąk objętych programem rolnośrodowiskowym, a działania związane z kształtowaniem tych siedlisk prowadzone są zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 20 lipca 2004 roku w sprawie szczegółowych warunków i trybu udzielania pomocy finansowej na wspieranie przedsięwzięć rolnośrodowiskowych i poprawy dobrostanu zwierząt objętej planem rozwoju obszarów wiejskich.

Zaprzestanie ekstensywnego użytkowania wilgotnych łąk prowadzi do zanikania w wyniku sukcesji wtórnej zbiorowisk roślinnych stanowiących potencjalne siedliska lęgowe i miejsca żerowania wielu chronionych gatunków ptaków. Koszenie jest zabiegiem mającym decydujący wpływ na panujące warunki ekologiczne i z tego względu istotna jest częstość, terminy i metoda prowadzenia pokosu. Najistotniejszy przepis związany jest z prowadzeniem na otwartych obszarach łąkowych pokosu w terminie po 1 lipca, kiedy ptaki wyprowadzą już pierwsze lęgi. Wymogi programów rolnośrodowiskowych mogą być zaostrzane przez Park i w każdym roku ostateczne terminy pokosu są ustalane na podstawie monitoringu, w zależności od jego wyników i panujących warunków hydrologiczno-meteorologicznych. Przykładem może być rok 2008, w którym na podstawie wyników monitoringu opóźniono wykonanie koszenia w niektórych rejonach ze względu na lęgi derkacza. Obszary użytkowane przez Gospodarstwo Pomocnicze podlegają przede wszystkim zabiegom z zakresu ochrony czynnej polegającym na wykaszaniu roślinności zielnej i wywożeniu uzyskanej biomasy, usuwaniu drzew i krzewów. Do zabiegów z zakresu ochrony czynnej stosowanej na obszarze Polderu Północnego należy również ekstensywny wypas bydła i koni w miejscach wyznaczonych, który wraz z ekstensywną gospodarką łąkarską pozwala na utrzymanie otwartego charakteru obszarów

wiejskich ze znaczną różnorodnością biologiczną w ich obrębie. Na terenie Polderu, objętego ochroną krajobrazową, na nieleśnych ekosystemach lądowych przewidziano na rok 2007/2008 ekstensywny wypas bydła i koni na powierzchni do 3340 ha, przy maksymalnej obsadzie do 2000 sztuk bydła i do 100 sztuk koni oraz usuwanie podrostu robinii akacjowej na obszarze do 2 ha. Prowadzenie wypasu z małą obsadą zwierząt przyczynia się do utrzymania pastwisk z dużym bogactwem florystycznym o znacznych walorach estetyczno-krajobrazowych, a występowanie i areal niektórych zbiorowisk roślinnych decydujących o tych walorach jest uzależniona właśnie od intensyfikacji bądź też zaniechania tego sposobu użytkowania. Ze względu na rozmiar szkód wyrządzanych na łąkach, pastwiskach i w obrębie urządzeń melioracji wodnych przez istniejącą populację dzika zaplanowano również odstrzał redukcyjny dzików w liczbie do 50 sztuk w roku 2008 i w latach kolejnych (Ministerstwo Środowiska, 2006). Prowadzone w obwodzie ochronnym Polder Północny zabiegi z zakresu ochrony czynnej mają za zadanie utrzymanie cennych przyrodniczo otwartych obszarów wiejskich i powstrzymanie procesów sukcesji objawiającej się wkraczaniem na otwarte tereny łąk ziołorośli i zbiorowisk szuwarowych w tym trzciny, a w końcu krzewów i lasu przyczyniając się tym samym do zmniejszenia bioróżnorodności obszaru. Znaczna część szuwarów turzycowych położonych w miejscach najbardziej podmokłych nie jest objęta użytkowaniem. Podobnie znaczna część ziołorośli i szuwarów trzcinowych jest z niego wyłączona. Ponadto ze względu na znaczne zaniedbanie sieci melioracyjnej wynikające z braku prac konserwacyjnych na rowach melioracji szczegółowej i podstawowej znaczna ich część uległa wypłyleniu oraz zarośnięciu wierzwą i brzozą. Doprowadziło to do utraty właściwości retencyjnych sieci melioracyjnej i stale przyspiesza spływ wód powierzchniowych po sezonowych wylewach Starej Warty. Prowadzi to do postępującej degradacji torfowisk i mułowisk. Następstwem tego jest degradacja gleb i pogarszanie się warunków siedliskowych na Polderze Północnym, a w rezultacie również pogarszaniem się warunków do ekstensywnej gospodarki rolnej, która jest warunkiem utrzymania się siedlisk otwartych na tym terenie.

Scientific description of project area:

Tzw. Polder Północny, na którym będzie realizowany projekt, usytuowany jest na prawym brzegu Warty. W granicach Parku znajduje się około 60% procent powierzchni Polderu. Jednak granica Parku ma na tym obszarze charakter jedynie administracyjny, i nie wynika ze zróżnicowania warunków geograficzno-przyrodniczych. Z tej przyczyn oraz z uwagi na fakt, że ewentualne działania będące wynikiem wdrożenia kolejnych etapów Projektu będą oddziaływały również na obszary leżące poza granicą Parku przeprowadzone na potrzeby niniejszego opracowania badania i analizy dotyczą całego obszaru Polderu Północnego.

Położenie

Polder Północny zajmuje powierzchnię 5573 ha i położony jest w północno-zachodniej Polsce, w zachodniej części powiatu gorzowskiego, w gminie Witnica. Stanowi północną, usytuowaną na prawym brzegu rzeki część Parku Narodowego Ujście Warty.

Objęty projektem obszar zgodnie z regionalizacją fizyczno-geograficzną leży w obrębie Niżu Środkowoeuropejskiego, w zachodniej części podprowincji Pojezierzy Południowobałtyckich – w makroregionie Pradoliny Toruńsko-Eberswaldzkiej, ciągnącej się równoleżnikowo pomiędzy Pojezierzem Południowopomorskim i Chełmińsko-Dobrzyńskim na północy, a Pojezierzem Lubuskim i Wielkopolskim na południu. Polder Północny zlokalizowany jest w największym mezoregionie Pradoliny Toruńsko-Eberswaldzkiej, w Kotlinie Gorzowskiej, w submezoregionie Dolina Dolnej Warty, oddzielonym od Doliny Dolnej Noteci dwoma pozostałymi submezoregionami: Obornicką Doliną Warty oraz Międzyrzeczem Warty i Noteci.

Według regionalizacji przyrodniczo-leśnej na podstawach ekologiczno-fizjograficznych Polder Północny leży w północno-zachodnim krańcu w obrębie III Krainy: Wielkopolsko-Pomorskiej, w zachodniej części dzielnicy Kotliny Gorzowskiej, w mezoregionie Pradoliny Warty. Mezoregion Pradoliny Warty obejmuje podłużną kotlinę o szerokości około 12 km wyścieloną piaskami rzecznych tarasów akumulacyjnych, z niewielkim udziałem płatów glin morenowych zlokalizowanych na prawym brzegu rzeki, a w rejonie jej ujścia – torfów i osadów aluwialnych. Zgodnie z założeniami regionalizacji przyrodniczo-leśnej Trampler'a, pod względem warunków

wilgotnościowych dominują tu siedliska świeże, charakteryzujące się okresowo występującym silnym uwilgotnieniem gleb. Ubogie w składniki mineralne piaszczyste podłoże jest podstawą klasyfikacji większości siedlisk ze względu na stopień ich żyzności jako siedliska borów i borów mieszanych, z dominującymi zespołami potencjalnej roślinności naturalnej: *Leucobryo-Pinetum* oraz *Filario-Ulmetum typicum*.

Zarys historyczny

Teren planowanej realizacji Projektu jest fragmentem ogromnego obszaru, który pierwotnie porośnięty był lasem łągowym, następnie w całości został zmeliorowany w XVIII i XIX w. (zasadnicze prace rozpoczęły się 1765 i trwały do 1842), w ramach inicjatywy Cesarza Fryderyka Wielkiego. Cały przyujściowy odcinek (od Gorzowa Wielkopolskiego do ujścia na wysokości Kostrzyna) anastomozującej wówczas rzeki Warty i jej śródlądowa bagienna delta wraz z dopływami, zostały poddane robotom melioracyjnym na skalę niespotykaną wcześniej w całej Europie. Celem całego przedsięwzięcia było udrożnienie Warty dla żeglugi i osuszenie całej niecki na potrzeby osadnictwa i rolnictwa. Cały ten region został wkrótce nazwany Nową Ameryką. Obszar wdrożenia Projektu, po pełnym osuszeniu i odcięciu od zalewów Warty oraz jej dopływów, poza kilkoma pomniejszych osadami lub pojedynczymi gospodarstwami usytuowanymi wzdłuż wału, które utrzymywały się do II Wojny Światowej, był użytkowany rolniczo aż do lat 80tych XX w. W okresie PRL funkcjonował tam PGR, który prowadziła tam intensywną gospodarkę łąkarską. Postępująca modernizacja i intensyfikacja użytkowania rolniczego tego terenu (w tym zamiana użytków zielonych na uprawy na obrzeżach) z czasem prowadziła do załamania reżimu wodnego i degradacji łąk.

W latach 90tych, wraz ze zmianą systemu społeczno-gospodarczego i upadku PGR-ów, tereny te przestały być użytkowane. Pozostała gęsta sieć urządzeń melioracyjnych, obecnie z wyjątkiem przepompowni (używanej jedynie w kierunku odwadniania) zniszczona wpływem czasu i brakiem konserwacji lub zdewastowana i rozgrabiona. Sieć ta nie nadaje się do regulacji stosunków powietrzno-wodnych w profilu glebowym, co uniemożliwia skuteczne zarządzanie wodą ani w aspekcie korzyści rolniczych, ani tym bardziej siedliskowych/przyrodniczych. Budowle piętrzące są bez wyjątku rozgrabione (głównie części metalowe) i zdewastowane (ubytki betonu, powyginane przewodnice, załamania przyczółków). Ich ponowne wykorzystanie jest możliwe po odpowiedniej modernizacji i konserwacji. Dodatkowo niezbędne były szczegółowe badania określające ich rzędne posadowienia oraz piętrzenia (budowle uległy procesom osiadania). Wszystkie te aspekty opracowano m.in. na etapie 1. przedsięwzięcia. Na dzień dzisiejszy urządzenia melioracyjne nie działają i w praktyce nie mogą spełniać swojej funkcji – przede wszystkim nie są w stanie utrzymać wody.

Tak oto strategicznym problemem ochrony wilgotnych i mokrych siedlisk Polderu jest przesuszenie oraz w konsekwencji degradacja gleb na jego terenie. Bezpośrednią przyczyną tego stanu jest rozregulowana hydrologia z procesami typowymi dla terenów posusznych: remineralizacja, murszenie, zanik właściwości retencyjnych, szybki spływ sezonowych wód powierzchniowych (opadowych), stale nasilające się tempo sukcesji krzewów i ziołorośli.

Wszystko to spowodowało znaczne zubożenie bioróżnorodności i wycofanie się wielu gatunków z terenu który ze względu na swoje położenie powinien być/mógłby być jednym z najcenniejszych w skali kraju i Europy – przede wszystkim z uwagi na awifaunę.

Warunki geomorfologiczne

Dolina ujścia rzeki Warty do Odry położona jest w obrębie Pradoliny Toruńsko-Eberswaldzkiej. Pierwotnie miała ona charakter deltowy z licznymi odnogami często zmieniającymi swój bieg. Utwory powierzchniowe tego terenu stanowią głównie osady holoceńskie: mułowiska, torfowiska i osady aluwialne (informacja na podstawie map glebowo-rolniczych w skali 1:5000 z terenu Ujścia Warty), które podścielone są holoceńskimi piaskami rzecznyymi a następnie osadami czwartorzędowymi (głównie piaskami i żwirami wodnolodowcowymi) sięgającymi 70 m p.p.m. Brzegi doliny stanowią wysokie (30-50 n.p.m.) wzgórza zbudowane głównie z glin zwałowych i osadów piaszczystych. Z map topograficznych w skali 1:10000 z terenu Ujścia Warty wynika, że dolina jest płaska z minimalnymi spadkami, o rzędnych terenu od 11 do 12 m n.p.m. o powierzchni około 5000 ha, wypełniona głównie osadami organicznymi - torfy niskie, muły i gytie.

Gleby

Przeprowadzone w roku 2008. badania gleboznawcze wykazały znaczne zróżnicowanie osadów holocenijskich zarówno profilowo jak i przestrzennie oraz postępujące murszenie ich wierzchniej warstwy. Dawne, coroczne zalewy i długie stagnowanie na powierzchni wody sprzyjało wytworzeniu się na tym terenie różnej miąższości gleb aluwialnych, w obniżeniach terenowych mułowisk (telmatycznych, limnetycznych) oraz torfowisk niskich głównie o fluwiogenicznym, a w strefach brzeżnych doliny soligenicznym typie hydrologicznego zasilania. Na soligeniczny typ zasilania wskazuje układ warstw geologicznych w strefie brzegowej prawobrzeżnej doliny Warty. Stwierdzone w wyniku badań terenowych występowanie wody gruntowej na ogół do jednego metra p.p.t. wskazuje na wydatne zasilanie tego terenu wodami gruntowymi. Przy czym ten poziom wody gruntowej w glebach organicznych jest niewystarczający i przyczynia się do silnego murszenia ich wierzchnich warstw. Łączna miąższość osadów organicznych (torfy, gytie) w tym rejonie dochodzi prawie do 600 cm. Obecnie na Polderze Północnym nie występują procesy zalewowe i mułowótwa, obserwuje się natomiast ich murszenie. Wierzchnie poziomy murszowe badanych gleb mułowomurszowych charakteryzują się niewielką zawartością materii organicznej od 21,45 do 36,00% oraz odczynem kwaśnym i lekko kwaśnym (pHKCl od 4,84 do 6,15). Niżej występujące warstwy torfów zamulonych i gytii są na ogół zasobniejsze w materię organiczną, ale nie przekraczają 60%. Cechą charakterystyczną wszystkich omawianych gleb organicznych jest silny III stopień zmurszenia ich stropowej warstwy przekraczającej niekiedy 60cm. Stwierdzono, bowiem prawie we wszystkich przypadkach bardzo dobrze wykształcone trzy poziomy murszenia M1 darniowy o strukturze pylistej i ziarnistej o średnicy mniejszej od 1 mm, M2 poddarniowy o strukturze ziarnistej o średnicy 2-3 mm z domieszką większych agregatów oraz M3 przejściowy o strukturze grubo kawałkowej i pryzmatycznej z namytym z wyższych poziomów czarnym humusem. W niektórych przypadkach głównie na obszarze między Kamieniem Małym a Mościczkami obserwuje się początki silnej degradacji torfowisk, która objawia się silnym przesychnaniem, pyleniem i pękaniem powierzchni torfu, w wyniku czego zaczyna się tworzyć twarda, sucha struktura koksikowa oraz osiadanie torfowisk. Następuje szybkie tempo osiadania odwodnionych torfowisk - nawet średnio o 13,5 mm rocznie. Obecnie, zmierzony na polderze poziom wody gruntowej zazwyczaj był znacznie poniżej dopuszczalnego. Wskazuje to na konieczność wyraźnego podniesienia poziomu wody gruntowej w okresie letnim na dużym obszarze Polderu Północnego. W przeciwnym razie będzie postępowała mineralizacja i zanikanie torfowisk oraz wzrosło zagrożenie samozapłonem torfu co będzie miało katastrofalny wpływ na środowisko przyrodnicze, w tym utrzymanie łąk, które stanowią ostoję ptaków. Ponadto poniżej zmurszałego torfu występują słabo rozłożone torfy niskie o dużej retencyjności, które powinny być chronione przed degradacją. Uzyskane wyniki badań gleboznawczych w obrębie Polderu Północnego wskazują jednoznacznie na pilną potrzebę przeprowadzenia prac hydrotechnicznych mających na celu nawodnienie przesychnających w okresie letnim łąk. Podniesienie poziomu wody gruntowej, poprzez ograniczenie jej odpływu, stosowanie kontrolowanych zalewów powierzchniowych czy też utworzenie zbiorników retencyjnych zahamuje procesy mineralizacji i osiadania torfowisk niskich. Ponieważ łąki Polderu muszą być ekstensywnie użytkowane (pastwiska, łąki kośne) w celu zapewnienia odpowiednich warunków bytowania awifauny, prace hydrotechniczne nie przewidują pełnej renaturyzacji całego obszaru (przywrócenie warunków bagiennych). Natomiast stworzenie możliwości regulacji wilgotności na Polderze w różnych porach roku w zależności od warunków pogodowych i potrzeb ochrony ptaków oraz rolnictwa ekstensywnego przyczyni się do ograniczenia dalszej degradacji gleb tego terenu.

Hydrografia Polderu Północnego

Oś sieci hydrograficznej Parku Narodowego Ujście Warty tworzy rzeka Warta. Sieć rzeczna, w skład, której wchodzi drobne cieki i rowy melioracyjne, jest tu bardzo skomplikowana.

Polder Północny oddzielony jest od Warty wałem przeciwpowodziowym, który powstał pod koniec XVIII wieku. Przez Polder Północny płynie Kanał Maszówek (in. Maszówek lub Stara Warta) odprowadzający wody z doliny Warty. Uchodzą do niego także nieliczne cieki spływające z wysoczyzny.

Kanał Maszówek jest głównym ciekim obszaru badań. Problem nazewnictwa różnych odcinków Kanału Maszówek jest sprawą dyskusyjną i wg opinii otrzymanej z Urzędu Gminy w Witnicy Kanał Maszówek zmienia nazwę na Kanał Stara Warta poniżej przepompowni w

Witnicy, czyli na obszarze Polderu Północnego płynie ciek o nazwie Stara Warta. Stara Warta odprowadza wody z szerokiej, pociętej rowami melioracyjnymi prawostronnej części doliny Warty. Dodatkowo ciek ten zasilany jest kilkoma małymi ciekami spływającymi do doliny z wysoczyzny. Naturalna sieć hydrograficzna uzupełniona jest dużą ilością rowów, co sprawia, że system wymiany wody pomiędzy poszczególnymi częściami zlewni jest bardzo skomplikowany i zmienny w czasie i obszarze. Wymiana wody i odpływ wód do Starej Warty uzależniony jest od lokalnych piętrzeń oraz wielkości odpływu w poszczególnych częściach zlewni. Budowa podłoża zlewni, którą stanowią gleby torfowe i mułowo-torfowe oraz bardzo małe spadki terenu powodują, że zlewnia charakteryzuje się długim czasem koncentracji odpływu i dużą retencyjnością. Obecnie zlewnia kanału Maszówek jest oddzielona od Warty wałem przeciwpowodziowym, a hydrografia zlewni pozostaje w izolacji od głównego systemu rzecznej i zlewni Warty z którym była przez wieki powiązana hydrologicznie.

Charakterystyka sieci melioracyjnej

Polder Północny odwadniają kanały melioracji podstawowych oraz gęsta sieć rowów szczegółowych o łącznej długości rowów 434003m.. Najważniejszym z kanałów melioracji podstawowych jest kanał Stara Warta (inna nazwa Kanał Maszówek). Przebiega on samym środkiem rozpatrywanego terenu i jest głównym zbieraczem wody dla całego analizowanego systemu melioracyjnego. Sieć melioracyjna terenu ulegała ciągłym zmianom, aż do roku 1960, w którym powstał projekt aktualnie funkcjonującego systemu.

Stan techniczny rowów należy określić jako bardzo zły. Wszystkie cieki są mocno zarośnięte i zamulone w tak dużym stopniu, że ich głębokość jest praktycznie równa zeru. Podczas badań terenowych nie zinwentaryzowano ani jednego rowu melioracji szczegółowych, który byłby sprawny technicznie. Istniejące wymiary rowów ze względu na wieloletnie zaniedbania w konserwacji nie odpowiadają parametrom projektowanym. Budowle piętrzące (zastawki, jazy) są zdewastowane (ubytki betonu, powyginane prowadnice, załamania przyczółków) i rozgrabione (głównie elementy metalowe przedstawiające wartość złomową). Zdegradowana sieć urządzeń melioracyjnych na wrażliwych glebach pobagiennych w kompleksie posuszonym Polderu Północnego działa wyłącznie w kierunku odwadniającym – uruchamiając szereg sprzężeń zwrotnych dodatkowo wciąż przyspiesza odpływ i odparowywanie wody a tym samym degradację gleb i siedlisk. W związku z powyższym sieć melioracji szczegółowych, ani podstawowej, bez stosownej modernizacji i dostosowania, nie można być wykorzystana dla regulacji stosunków powietrzno-wodnych w profilu glebowym na terenie Polderu Północnego PNUW i w konsekwencji utrzymaniu wód glebowych i zalewowych oraz przywróceniu i utrzymaniu siedlisk łąkowo-bagiennych.

Charakterystyka zbiorowisk roślinnych Polderu Północnego

Występowanie roślin na terenie Polderu Północnego jest odbiciem warunków hydrologicznych i glebowych. Na polderze dominują półnaturalne łąki ze związku *Calthion palustris*, zwłaszcza w wyżej położonej części wschodniej (łącznie 43,07%). Są to łąki wilgotne, rozwijające się na glebach mineralnych lub zmineralizowanych murszach powstałych z torfów niskich. Należą do zbiorowisk antropogenicznych, które powstają i utrzymują się poprzez ekstensywne koszenie prowadzone zwykle dwa lub trzy razy do roku. Łąki tego typu są zagrożone w skali Europy ze względu na: ogólne przesuszenie terenu i intensyfikację uprawy, oraz zaniechanie użytkowania i postępowanie sukcesji wtórnej. Nieużytkowane tereny o podobnej do łąk wilgotnych hydrologii przekształcają się w ziołorośla, czyli zbiorowiska wysokich bylin ze związku *Filipendulion ulmariae* (łącznie 8,33%). Rozwijają się one np. na niewielkich polanach w lasach olszowych. Na obszarze Polderu Północnego wyróżnia się część bardziej podmokła pomiędzy korytem Starej Warty (Kanału Maszówek) a wałem przeciwpowodziowym. Wykształciły się tu szuwały: turzycowy (*Caricetum gracilis*, *Caricetum rostratae* – łącznie 16,15%), trzcinowy (*Phragmitetum Australis* – 3,6%), mozgowy (*Phalaridetum arundinaceae* – 7,91%). Są to torfotwórcze zbiorowiska wysokich roślin bagiennych, wśród których zwykle dominuje jeden gatunek. Zbiorowiska te występują zwłaszcza w zachodniej części polderu, ale także wzdłuż starorzecza, które dawniej stanowiło koryto Warty. Szuwały turzycowe i mozgowe są dość często traktowane jako jednokośne użytki zielone.

Lasy polderu (łącznie 9,3%) mają dwojaki charakter. Wyróżnia się łąg jesionowo-olszowy *Fraxino-Alnetum* oraz ols porzeczkowy *Ribesio nigri-Alnetum*. Lasy te różnią się przede

wszystkim sposobem zasilania wodą: w łągach charakterystyczny jest powolny ruch wysoko stojących wód gruntowych, w olsach woda stagnuje i wytwarza warunki beztlenowe a roślinność wykształca wyraźną strukturę kępkową. Na polderze dominującym zbiorowiskiem potencjalnym są łągi jesionowo-olszowe, lokalnie jednak wykształcają się olsy, zwłaszcza w zagłębieniach o utrudnionym odpływie wody. Łąg jesionowo-olszowy należy do priorytetowych siedlisk wymienionych w Załączniku Dyrektywy Siedliskowej (kod *91E0-3). To żyzne i podmokłe zbiorowisko, o bujnym, wielowarstwowym runie, występuje przede wszystkim w dolinach cieków. Jego siedliska zostały przeważnie odlesione i zagospodarowane jako użytki zielone. Jest zagrożone w skali Europy – stąd priorytetowa ochrona w ramach sieci Natura 2000. Na polderze odnaleziono stanowiska kilku roślin chronionych: listery jajowatej (*Listera ovata*), kaliny koralowej (*Viburnum opulus*), kruszyny pospolitej (*Frangula alnus*). Natomiast dla olsu charakterystycznym gatunkiem jest chroniona porzeczka czarna (*Ribes nigrum*). Również związane z podmokłymi lasami zarośla zaliczają się do zbiorowisk zagrożonych. Przykładem są zarośla łozowe *Salicetum pentandro-cinereae*. Jest to formacja krzewiasta, złożona z wierzb szerokolistnych (na polderze dominuje wierzba szara (*Salix cinerea*)). Zbiorowisko to należy do kompleksu dynamicznego olsu, związane jest z obszarami podmokłymi i jako takie zagrożone jest z powodu powszechnego osuszania terenu.

Kolejnym siedliskiem z Załącznika Dyrektywy Siedliskowej występującym na polderze są eutroficzne starorzecza i drobne zbiorniki wodne (kod 3150-2). Jest to zbiorowisko *Nuphar-Nymphaeetum albae*, budowane przez zakorzenione makrofity, których liście pływają na powierzchni wody. Występuje w wodach stojących i wolnopłynących. Na polderze spotykane jest głównie w korycie Kanału Maszówek oraz innych, większych kanałach. Jego obecność wskazuje na fakt, iż na obszarze zmeliorowanym, jakim jest polder, kanały przejęły funkcje starorzeczy występujących na terenach naturalnie podlegających zalewom. Charakterystyczne gatunki: grzybienie białe (*Nymphaea alba*) i grąźel żółty, (*Nuphar lutea*) podlegają ochronie prawnej.

Ciekawym siedliskiem stwierdzonym na polderze są także wyniesienia mineralne pochodzenia fluwialnego, na których rozwija się roślinność napiaskowa – murawy szczytlichowe *Spergulo vernalis-Corynephorretum*. Są to luźne, ubogie florystycznie zbiorowiska na niewapiennych piaskach. Związane są z klimatem suboceanicznym, dlatego w Polsce Zachodniej osiągają wschodnią granicę optymalnego rozwoju. Podlegają również ochronie w ramach sieci Natura 2000 (kod 2330 -1). Występuje na nich gatunek chroniony – kocanki piaskowe (*Helichrysum arenarium*). Siedliska związane z bardziej intensywną działalnością człowieka - pola, pastwiska i nieużytki - skupiają się w pobliżu terenów zabudowanych, zwłaszcza Witnicy, Warnik i Dąbroszyna, stanowią znikomy procent powierzchni całego terenu i znajdują się na wyniesieniach strefy 3 – zatem nie będą w żaden sposób zagrożone z tytułu zwiększenia poziomu wilgotności.

Fauna (poza ptakami)

Na terenie tym dotychczas zaobserwowano występowanie 39 gatunków ssaków, w tym 11 drapieżnych (m.in. wydra i gronostaj). Stosunkowo liczne są jelenie i dziki. Stałe lub okresowe zalewanie terenu zwiększa prawdopodobieństwo ograniczenia występowania dzików i norek, które stanowią coraz poważniejszy problem z punktu widzenia ochrony awifauny Parku. Przy północno-zachodniej granicy znajduje się system umocnień obronnych, które są miejscem zimowania dla dużej kolonii nietoperzy (do 500 os.). Łącznie dotychczas stwierdzono 9 gatunków płazów – najwięcej jest żaby śmieszki i wodnej. Występuje tu również ropucha szara i zielona, a także kumak nizinny. Spośród gadów w niektórych tylko miejscach zaobserwować można jaszczurkę zwinkę, liczny jest jednak lubiący bliskość wody zaskroniec.

Dobrze rozwinięta sieć wodna sprzyja licznemu występowaniu ryb. Na terenie Parku stwierdzono 35 gatunków ryb. Dominującą grupą są karpowate, przede wszystkim leszcz, karaś, lin, karp. Licznie występującymi w Parku rybami drapieżnymi są szczupak, okoń i sandacz. Spośród gatunków zagrożonych i objętych ochroną występują tutaj: *Lampetra planeri* (minóg strumieniowy), *Lampetra fluviatilis* (minóg rzeczny), *Salmo salar* (łosoś atlantycki), *Gobio alpinus* (kieb białopłetwy), *Aspius aspius* (boleń), (*Rhodeus sericeus* Marus

(różanka), *Misgurnus fossilis* (piskorz), *Cobitis taenia* (koza), *Cottus gobio* (głowacz białopłetwy).

Wśród bezkręgowców na uwagę zasługuje szczególnie liczna grupa pajaków - reprezentowana są przez ponad 100 gatunków.

Importance of the project area for biodiversity and/or for the conservation of the species/habitat types targeted at regional, national and EU level (give quantitative information if possible):

Grupą targetową niniejszego Projektu są ptaki związane z otwartymi siedliskami łąkowo-bagiennymi są. Na Polderze Północnym stwierdzono występowanie co najmniej 55 gatunków ptaków o różnym stopniu zagrożenia – wśród priorytetowych warto wymienić m.in. wodniczkę, bąka, dubelta, siewkę złotą, bielika. Analiza raportów inwentaryzacji i monitoringu wykazała niską liczebność oraz niestabilność populacji poszczególnych gatunków (brak ciągłości lęgów), która jest odzwierciedleniem niestabilnych warunków siedliskowych. Wynik ten, znacznie poniżej wartości potencjalnych oraz zasadniczo odmienny od tego na co wskazują źródła historyczne, zaskakuje tym bardziej, że Polder Północny leży w bezpośrednim sąsiedztwie miejsca znanego z obfitości i różnorodności ptaków oraz zajmuje znaczną powierzchnię, co przekłada się na jego potencjalną pojemność lęgową (i nie tylko lęgową). Wynik ten tym bardziej wskazuje na pilną potrzebę wprowadzenia odpowiednich działań ochronnych – w tym konkretnym przypadku zmierzającym bezpośrednio do poprawy i utrzymania stosunków wodnych odpowiadającym potrzebom ptaków związanych z otwartymi siedliskami łąkowo-bagiennymi. Podłoże postępującej utraty bioróżnorodności, w szczególności w odniesieniu do ptaków, stanowią procesy przesuszenia gleb. Wśród najbardziej istotnych konsekwencji, które same w sobie uruchamiają kolejne mechanizmy degradacyjne na zasadzie błędnego koła, można wymienić zmianę szaty roślinnej (sukcesja zakrzewień i ziołorośli) w kierunku wykluczającym możliwość gniazdowania z jednej strony, zaś przyspieszenie procesu parowania/osuszania z drugiej, zanik miąższości gleby i jej mineralizacja, utratę bazy pokarmowej przede wszystkim w odniesieniu do bezkręgowców (głównie glebowych) ale również w odniesieniu do krótkiej roślinności łąkowej (trawy). Cały zespół mechanizmów składający się na kompleks posuszny czyni polder Północny coraz mniej atrakcyjnym miejscem dla ptaków zależnych od siedlisk łąkowo-bagiennych bez względu na okres fenologiczny. Tymczasem ta grupa ptaków oraz ich siedliska należą do najszybciej zanikających i najbardziej zagrożonych zarówno w skali kraju i regionu, jak i świata.

Więcej o kwestiach ochrony gatunków i siedlisk na obszarze wdrożenia projektu w części **B2c/1 DESCRIPTION OF SPECIES / HABITATS / BIODIVERSITY ISSUES TARGETED BY THE PROJECT**

Ponadto zaznaczyć należy obecność zespołów priorytetowych wymienionych w Załączniku Dyrektywy Siedliskowej, a które szerzej zostały opisane powyżej, w części poświęconej zbiorowiskom roślinnym - są to: 1. Łęg jesionowo-olszowy należy do siedlisk (kod *91E0-3). wraz ze stanowiskami cennych: listery jajowatej (*Listera ovata*), kaliny koralowej (*Viburnum opulus*), kruszyny pospolitej (*Frangula alnus*), porzeczki czarnej (*Ribes nigrum*), 2. zarośla łozowe *Salicetum pentandro-cinereae*, 3. zbiorowisko *Nupharo-Nymphaeetum albae* (kod 3150-2), z charakterystycznymi gatunkami - grzybienie białe (*Nymphaea alba*) i grązel żółty, (*Nuphar lutea*). 4. murawy szcztlichowe *Spergulo vernalis-Corynephorretum* (kod 2330 -1) z kocanką piaskową (*Helichrysum arenarium*).

Typ siedliska oznaczonego kodem: 2330-1 (wyniesienia mineralne pochodzenia fluwialnego z roślinnością napiaskową i murawami szcztlichowymi – EN: Inland dunes with open *Corynephorus* and *Agrostis* grasslands) istotnie nie został wymieniony w oficjalnym dokumencie SDF SCI dla Obszaru Naturowego Ujście Warty.

Wnioskodawca wskazał ten typ siedlisk w oparciu o wyniki ekspertyzy botanicznej, która została opracowana na etapie 1 przedsięwzięcia, którego dotyczy bieżąca aplikacja. Siedliska tego typu występują jedynie punktowo, na wschodnich i północno-wschodnich obrzeżach

Polderu Północnego (obszarze planowanego projektu), poza obszarem planowanych zalewów i zajmują marginalna powierzchnie – stanowiąc łącznie zaledwie ok. 0,5% w skali całego obszaru wdrożenia. Być może z uwagi na marginalna ilość rzeczonoego siedliska w skali całego Obszaru Naturowego (będą to zaledwie setne części procenta) nie zostało ono wprowadzone do oficjalnego dokumentu źródłowego (SDF). Ostatecznie, kierując się standardami naukowej rzetelności Wnioskodawca uznał za stosowne wskazać siedlisko 2330-1 w aplikacji złożonej do Life+.

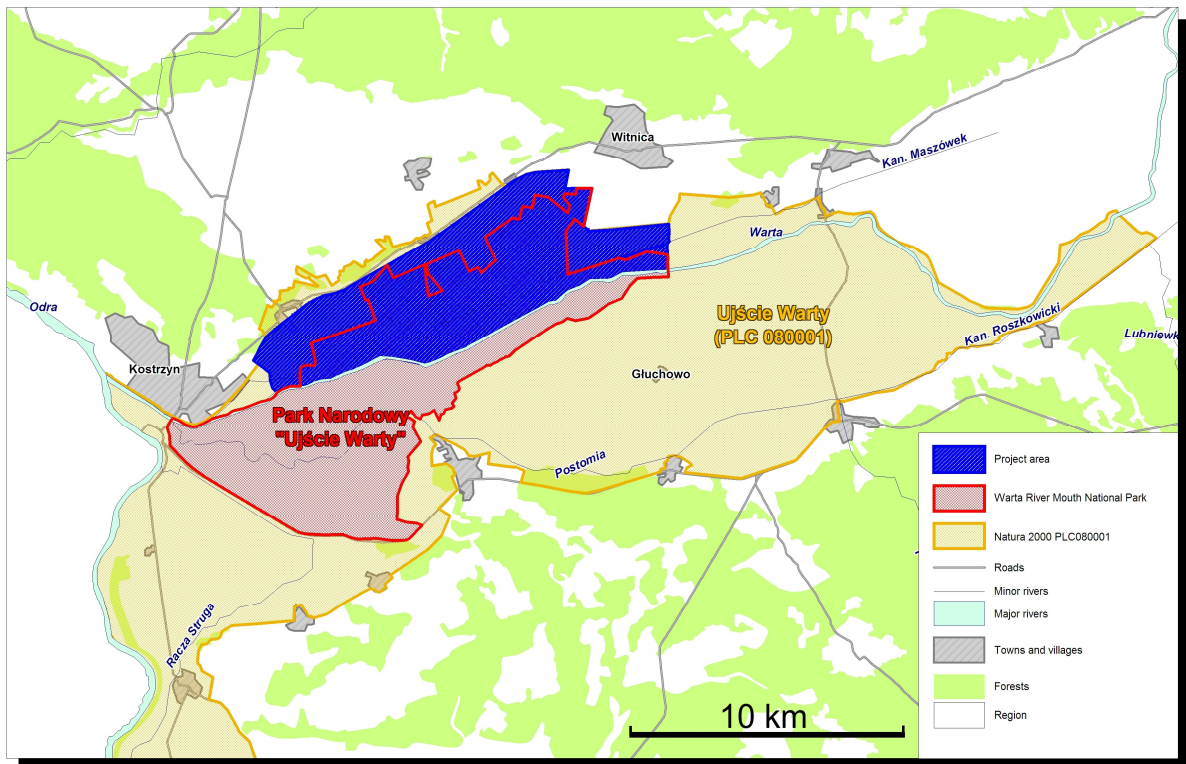
Jednocześnie informujemy, że w ramach projektu nie zaplanowano żadnych działań dedykowanych tym szczególnym siedliskom. Z racji ich lokalizacji na obrzeżach obszaru wdrożeniowego oraz poza terenem planowanych zalewów wyklucza się możliwość negatywnego oddziaływania projektu na ich stan.

Szczegółowa mapa siedlisk Polderu Północnego – mapa nr 3.

IF YOUR PROJECT INVOLVES SEVERAL DISTINCT SUB-SITES, PLEASE FILL IN ONE FORM FOR EACH SUB-SITE

MAP OF THE GENERAL LOCATION OF THE PROJECT AREA

(Please indicate the scale of the map)

This map must be provided in an A4 format

**DESCRIPTION OF SPECIES / HABITATS / BIODIVERSITY ISSUES
TARGETED BY THE PROJECT**

Obszar projektu obejmuje część terasy zalewowej Warty, przy jej ujściu do Odry, poprzecinaną licznymi odnogami cieków, starorzeczami i kanałami. Na terenach tych dominują okresowo zalewane łąki i pastwiska, szuwary, zarośla wierzb, łągi wierzbowe i olsy. Najwyższy poziom wody występuje przeważnie w marcu lub kwietniu. Zdarzają się ponadto silne wahania poziomu wód pomiędzy wczesną wiosną i późną jesienią. Na obszarze projektu dominują ekstensywnie użytkowane łąki. Do najbardziej zagrożonych siedlisk tego terenu należą: ziołorośla nadrzeczne *Convolvuletalia sepium*, łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe *Fraxinum alnetum* oraz starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion*, *Potamion*. Siedliska te wymienione zostały na liście najbardziej zagrożonych (Dyrektywa Siedliskowa). Działanie proponowane w projekcie będą miały zarówno bezpośredni jak i pośredni wpływ na te siedliska. Zakres terytorialny projektu obejmie 100% wymienionych siedlisk w granicach Parku Narodowego. Pośrednio natomiast, projekt oddziaływał będzie siedliska również poza granicami Parku.

Obszar projektu (Polder Północny w granicach Parku) położony jest na obszarze włączonym do sieci Natura 2000 (PLC080001) i obejmuje ostoję ptasią oraz siedliskową w tych samych granicach. Stwierdzono tu liczne występowanie ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej (Dyrektywy Rady 79/409/EWG) oraz z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK).

Zagrożone i rzadkie gatunki ptaków, będące głównym przedmiotem projektu:

p- pary lęgowe; p? - lęgi niepewne; m - tokujące (odzywające się) samce; i - osobniki (migracje); iz - osobniki zimujące

Botaurus stellaris (bąk) 2p
Ciconia nigra (bocian czarny) 1p
Ciconia ciconia (bocian biały) 7p 40i
Circus aeruginosus (błotniak stawowy) 3p
Circus pygargus (błotniak łąkowy) 1p
Porzana porzana (kropiatka) 3p
Porzana parva (zielonka) 1p?
Crex crex (derkacz) 80m
Grus grus (żuraw) 8p 2450i
Gallinago media (dubelt) 3 tokujące samce
Chlidonias niger (rybitwa czarna) 17p
Anas penelope (świstun) 104i
Anas strepera (krakwa) 1p 54i
Anas querquedula (cyranka) 48p 3i
Anas crecca (cyraneczka) 14p? 168i
Anas clypeata (płaskonos)
Rallus aquaticus (wodnik)
Gallinula chloropus (kokoszka)
Vanellus vanellus (czajka) 11p 100i
Gallinago gallinago (kszyk) 10p
Numenius arquata (kulik wielki) 105i
Tringa totanus (krwawodziób) 1p
Limosa limosa (rycyk) ?

Zagrożone i rzadkie gatunki ptaków, nie będące głównym przedmiotem projektu, na które projekt będzie miał pośrednie oddziaływanie:

A. Wymienione w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej:

Cygnus cygnus (łabędź krzykliwy) 2172i 136iz
 Milvus milvus (kania ruda) 2p
 Haliaeetus albicilla (bielik) 19i
 Circus cyaneus (błotniak zbożowy) 2i
 Pandion haliaetus (rybołów) 1-2i
 Pluvialis apricaria (siewka złota) 300i
 Philomachus pugnax (batalion) liczebność nieznana
 Numenius tenuirostris (kulik mniejszy) 5i
 Alcedo atthis (zimirodek) 1p
 Anthus campestris (świergotek polny) 1p?
 Luscinia svecica (podrózniczek) 1p?
 Sylvia nisoria (jarzębatka) 10p
 Lanius collurio (gąsiorek) 30p
 Botaurus stellaris (bąk) 2p
 Acrocephalus paludicola (wodniczka) 6m

B. Spoza Załącznika I Dyrektywy Ptasiej:

Podiceps grisegena (perkoz rdzawoszyi) 5p 13i
 Podiceps cristatus (perkoz dwuczuby) 8p
 Tachybaptus ruficollis (perkozek) 10i 1p
 Anser anser (gęgawa) 1p
 Tadorna tadorna (ohar) 2i
 Anas platyrhynchos (krzyżówka) 52p 1286i
 Anas acuta (rożeniec) 80i
 Aythya ferina (głowienka) 578i
 Aythya fuligula (czernica) 1490i
 Aythya nyroca (podgorzałka) 2i
 Bucephala clangula (gągoł) 313i
 Mergus merganser (nurogęś) 2p? 89i
 Mergus albellus (bielaczek) 36i
 Cygnus olor (łabędź niemy) 5p 157i
 Coturnix coturnix (przepiórka) 15m
 Fulica atra (łyska) 64p 1911i
 Scolopax rusticola (słonka) 1p?
 Chlidonias leucopterus (rybitwa białoskrzydła) 15p
 Panurus biarmicus (wąsatka) 1p?
 Lanius excubitor (srokosz) 4p

Circus pygargus istotnie nie został wymieniony w SDF dla SPA Ujście. Wnioskodawca wskazał *Circus pygargus* jako gatunek występujący na tym obszarze w oparciu o wyniki ekspertyzy ornitologicznej, która została opracowana na etapie 1 przedsięwzięcia, którego dotyczy bieżąca aplikacja. W sezonie lęgowym 2008 para ptaków (*Circus pygargus*) zdradzająca zachowania terytorialne była wielokrotnie obserwowana w sąsiedztwie północnej granicy Parku Narodowego Ujście Warty, w obszarze wdrażania planowanego Projektu. Raport z prowadzonego monitoringu oraz wyniki ekspertyzy zostały oddane w lutym 2009 roku, zaś ostatnia aktualizacja SDF datowana jest na wrzesień 2008. Biorąc pod uwagę powyższe Wnioskodawca uznał za stosowne włączyć *Circus pygargus* do listy gatunków priorytetowych, na które realizacja Projektu będzie miała potencjalnie pozytywny wpływ. Jednocześnie informujemy, że w ramach projektu nie zaplanowano żadnych bezpośrednich działań dedykowanych *Circus pygargus*.

Warto podkreślić, że etap pierwszy miał w całości charakter naukowo-badawczy oraz projektancki, zaś jego celem było opracowanie kompleksowego studium wykonalności dla projektu wdrożeniowego, jakim jest projekt złożony do Life+.

Projekt przewiduje nie tylko modernizację i dostosowanie zdewastowanej infrastruktury melioracyjnej w części niezbędnej dla osiągnięcia i utrzymania celów przyrodniczych: doprowadzenia i utrzymanie wód gruntowych i zalewowych dla odtworzenia i ochrony siedlisk ptaków wodno-błotnych, ale także usuwanie nalotu roślinności krzewiastej na siedliskach nieleśnych. Projekt zapewni wzrost poziomu bioróżnorodności na terenie wdrożenia, a jego pozytywny wpływ będzie widoczny również na obszarach ościennych.

Działania te obejmą przede wszystkim awifaunę związaną z terenami wodno-błotnymi: blaszkodziobie, chruściele i żurawiowe, siewkowe, szponiaste, wróblaki. Ponadto, przywrócenie właściwego stanu siedlisk dla wymienionych grup gatunków skutkować będzie również poprawieniem warunków siedliskowych dla wielu gatunków bezkręgowców i herpetofauny związanych z siedliskami wodno-błotnymi. Szczególnie te pierwsze stanowią jednocześnie podstawową bazę pokarmową dla siewkowców. Ich obecność i dostępność (wilgotna gleba, odsłonięte połacie ziemi lub dostatecznie krótka pokrywa roślinna) stanowią tutaj jeden z elementów kluczowych – i podobnie jak w pozostałych przypadkach/parametrach środowiskowych również ta kwestia sprowadza się do konieczności poprawy i dostosowania stosunków wodno-glebowych. Projekt w pełni odpowiada na wszystkie wyzwania i problemy związane z rewitalizacją/ renaturyzacją kompleksu posusznego i przywrócenia bioróżnorodności typowej dla siedlisk łąkowo-bagiennych – ptaków w szczególności. Zakłada ochronę wszystkich zagrożonych siedlisk występujących na obszarze realizacji projektu (pkt. 3.2. - niniejszego PRP). Podczas planowania działań ochronnych zostały uwzględnione wymagania gatunków i siedlisk będących przedmiotem projektu, dzięki czemu projekt stwarza szansę na ich pełną ochronę. Ponadto uwzględniono lokalne uwarunkowania społeczno-kulturowe (szczegółowo rozpoznane podczas realizacji etapu 1 projektu), które mogą być istotne dla prowadzenia skutecznych działań ochronnych.

Przeprowadzone badania (ekspertyzy w ramach studium wykonalności opracowanego na etapie 1.) wykazały, iż zdecydowana większość gleb pochodzenia torfowego wykazuje spadek wilgotności aktualnej poniżej wartości krytycznej (65%) i waha się między 50 a 55%. Wiadomo, że proces ten wciąż postępuje, a nawet przyspiesza uruchamiając efekt spirali. Oznacza to, że dalsze procesy murszenia mogą doprowadzić do całkowitego zmineralizowania gleb pochodzenia torfowego i niemal całkowitego uwolnienia w postaci CO₂ zgromadzonego w tych glebach węgla, przyczyniając się w ten sposób do emisji znacznych ilości gazów cieplarnianych - w czasie gdy jesteśmy zobowiązani (moralnie i formalnie) do ich ograniczenia.

Pozostałości dawniej bardzo gęstej sieci melioracyjnej w obecnym stanie jedynie przyspieszają i wzmagają procesy przesuszania. Łączna długość sieci podstawowej to 56,5km, zaś łączna długość sieci szczegółowej 434km, z czego żaden kanał nie jest sprawny. Na dzień dzisiejszy nie ma możliwości wykorzystania istniejącej sieci melioracyjnej do regulacji stosunków powietrzno-wodnych w profilu glebowym na terenie Polderu Północnego PNUW. Nie ma technicznej możliwości podniesienia i utrzymania odpowiedniego poziomu wody w gruncie lub na jego powierzchni (ogólnie: zarządzania wodą). Tymczasem tylko takie działanie mogłoby powstrzymać postępującą degradację terenu, w tym zanik wartości przyrodniczych. Żadne trwałe i skuteczne działania zmierzające do ochrony ptaków i ich siedlisk na Polderze Północnym nie będą możliwe bez przeprowadzenia modernizacji i funkcjonalnego dostosowania istniejącej sieci melioracyjnej wraz z urządzeniami hydrotechnicznymi typu jazy i zastawki, przepusty drogowe. Sprawnie działające urządzenia melioracyjne w kierunku nawadniającym są kluczowe dla możliwości zarządzania wodą i dalej zapewnienia odpowiednich stosunków wodno-glebowych/siedlisk oraz utrzymania bioróżnorodności, ptaków wodno-błotnych w szczególności. przywrócenie i utrzymanie warunków wodno-glebowych/siedlisk w różnych okresach fenologicznych odpowiednich z punktu widzenia potrzeb aktywnej ochrony rzadkich i ginących gatunków ptaków zależnych od siedlisk wodno-błotnych.

W pierwszym etapie działań rewitalizacyjnych należy usprawnić system melioracyjny Polderu Północnego, w takim zakresie, który pozwoliłby na skuteczne podniesienie poziomu wody w okresie wiosennym, aż do uzyskania wód gruntowych na powierzchni gruntu i utrzymanie pożądanego poziomu zwierciadła wody w okresie letnim. Bazując na Systemie Informacji Przestrzennej, a w szczególności Numerycznym Modelu Terenu przeprowadzono

analizę możliwości wykorzystania systemu melioracyjnego do celów rewitalizacyjnych Polderu.

PROPONOWANE ROZWIĄZANIA:

W celu dostosowania warunków wodno-glebowych dla potrzeb siedliskowych, awifauny i ekstensywnej gospodarki rolnej przyjęto następujące założenia:

1. Utrzymanie na polderze trzech stref wilgotnościowych (bagienną, wilgotną i umiarkowanie wilgotną) wyznaczonych z punktu widzenia potrzeb awifauny, a jednocześnie realizujących wnioski wynikające z analizy glebowej i roślinnej.
2. Utrzymanie wysokiego stanu wód gruntowych z dopuszczeniem do występowania zalewów w strefie bagiennych i wilgotnej w okresie lęgowym awifauny (do 30 czerwca).
3. Umożliwienie użytkowania łąkowo-pastwiskowego terenu po przez odwodnienie terenu do głębokości 50 – 60 cm poniżej terenu w okresie 1 lipiec – 30 wrzesień; jednocześnie rozstaw rowów i ich głębokość powinna uniemożliwiać zbyt silne odwodnienie terenu.
4. Zaprzestanie odwodnienia terenów użytkowanych od 1 listopada i wysycenie profilu glebowego wodą w celu zmniejszenia procesu mineralizacji gleb organicznych.
5. Utrzymywanie wysokiego stanu wód (wody gruntowe przy powierzchni gruntu przez większą część roku) na obszarach bagiennych i lasach lęgowych w całym okresie wegetacyjnym.

Mając na uwadze ukształtowanie terenu (w tym kierunek spadków), jego uwarunkowania hydrologiczne, glebowe i botaniczne, a także aspekt prawno-własnościowy, przede wszystkim zaś cele przyrodnicze Projektu (objęcie możliwie szerokiej grupy gatunków wodno-błotnych oraz zapewnienie mozaiki siedlisk łąkowo-bagiennych oraz charakterystycznej dla nich bioróżnorodności), założono podział Polderu na trzy strefy uwilgotnienia:

1. Bagienną, ze stałymi zastoiskami, o największym uwilgotnieniu (pomiędzy Kanałem Warnickim, a Starą Wartą) – łącznie ok. 1450ha. W strefie tej dominują siedliska łąk bagiennych (szuwar mozgowy, turzycowy i trzcinowy). Strefa ta w ramach koncepcji rewitalizacji i częściowej renaturalizacji Polderu Północnego ma podlegać renaturyzacji, przywrócone zostaną tutaj procesy torfotwórcze. Dopuszcza się okresowe wypas na tym terenie lub częściowe wykaszanie gdyby zajdzie taka konieczność z punktu widzenia utrzymania/ochrony tamtejszych siedlisk. Zrealizowana w ramach niniejszego projektu modernizacja i dostosowanie sieci i urządzeń melioracyjnych (nadanie charakteru nawadniająco-odwadniającego) ma na celu utrzymanie w tej strefie wody na poziomie do 25 cm ponad powierzchnię gruntu co najmniej w okresach zalewowych (od początku października do końca czerwca), co ma zagwarantować ponowne uruchomienia procesów torfotwórczych.
2. Wilgotną, o średnim uwilgotnieniu, z okresowymi zastoiskami (pomiędzy Starą Wartą, a granicą północną Parku Narodowego) – łącznie ok. 1350ha. W strefie tej dominują siedliska łąk bagiennych (szuwar turzycowy) i łąk wilgotnych. Strefa ta w większości jest użytkowana rolniczo (głównie siedliska łąk wilgotnych) w ramach umów dzierżawy, jakie PN podpisał z lokalnymi rolnikami. Dostosowana w ramach niniejszego projektu sieć oraz urządzenia melioracyjne (nadanie charakteru nawadniająco-odwadniającego) ma na celu utrzymanie w tej strefie wody na poziomie średnio do 10 cm ponad powierzchnię gruntu, w okresie od początku października do końca czerwca. Poza tym okresem, woda powierzchniowa będzie odprowadzana, co umożliwi jego ekstensywne użytkowanie (wypas i wykaszanie). W tym samym czasie, w miarę potrzeby (wykaszenie i związany z tym wjazd maszyn) teren będzie odwadniany na głębokość (w gruncie) do 50-60cm. Jednocześnie rozstaw rowów oraz ich głębokość uniemożliwią przesuszenie terenu. Dodatkowo wszelkie zabiegi związane z zarządzaniem wodą będą zawsze priorytetowo uwzględniały bieżące uwarunkowania związane z potrzebami ptaków, które są podmiotem niniejszego przedsięwzięcia.

3. Umiarkowanie wilgotną, bez utrzymywanych systemowo zastoisk/zalewów – ok. łącznie 2000ha. Strefa ta leży poza północną granicą Parku Narodowego i jest praktycznie w całości użytkowana rolniczo (dominują łąki z niewielkim udziałem gruntów ornyc). Z uwagi na fakt, że obszar ten leży poza Parkiem i jest w posiadaniu prywatnych właścicieli, renowacja sieci melioracyjnej została zaplanowana tak, aby nie wywołać w tej strefie negatywnego wpływu z punktu widzenia lokalnych rolników (np. przedłużających się zastoisk), a tym samym konfliktów z nimi. Jednocześnie w ramach Projektu zaplanowano studium wykonalności w zakresie wykupu gruntów bezpośrednio sąsiadujących z Polderem Północnym, tak aby w przyszłości móc bez ryzyka poszerzyć strefę 2 a tym samym obszar bezpośredniej ochrony siedlisk i związanych z nimi gatunków ptaków wodno-błotnych i bioróżnorodności w ogóle.

Zalewy w strefie 1 i 2 (zgodnie z zdefiniowanymi wyżej założeniami) będą utrzymywane w okresie od 1 października do 30 czerwca. Dopuszcza się jednak odstępstwa od wytycznych jeśli tego będzie wymagał dobrostan siedlisk, przede wszystkim zaś dobrostan awifauny wodno-błotnej, której aktywna ochrona ma wartość strategiczną i jednocześnie priorytetową dla procesów zarządzania wodą na przedmiotowym obszarze.

Przy północno-zachodniej granicy obszaru znajduje się system umocnień obronnych, które są miejscem zimowania dla dużej kolonii nietoperzy (do 500 os.). Ponadto jest to obszar liczego występowania bobra i wydry oraz kumaka nizinnego, dla których działania proponowane w ramach projektu są korzystne.

Ponieważ w projekcie planowane są działania o charakterze hydrotechnicznym zmierzające do zwiększenia retencji wodny na siedliskach wodno-błotnych, konieczne jest wybudowanie 3 przepławek dla ryb, aby umożliwić im swobodną migrację we wszystkich sezonach.

Dla realizacji w/w założeń będą prowadzone następujące działania (zobacz mapa nr 2):

1. Udrożnienie sieci rowów melioracji podstawowej w szczególności Starej Warty, Kanału Małego, Kanału Warnickiego oraz głównych zbieraczy przebiegających przez tereny użytkowane rolniczo celem umożliwienia szybkiego odwodnienia terenów użytkowanych rolniczo (szacowany czas odwodnienia 14-21 dni w zależności od opadów atmosferycznych).
2. Udrożnienie, pogłębienie oraz wyposażenie w zastawki, zaznaczonych na mapie kolorem czerwonym, rowów szczegółowych, które powinny umożliwić odwodnienie gruntów prywatnych pełniąc funkcje zbieracza dla rowów szczegółowych na terenach prywatnych.
3. Modernizacja trzech jazów (20, 21, 22) na Kanale Stara Warta w celu umożliwienia piętrzenia wody do poziomu terenu z możliwością tworzenia się rozlewisk dookoła budowli.
4. Dodatkowe wykorzystanie jazu nr 22 w okresie pracy przepompowni Witnica do ewentualnego zahamowania "cofkowego" odpływu wody z Polderu Północnego.
5. Budowa lub modernizacja zastawek 26, 27, 28, 29 (ewentualnie przepustozastawek lub progów dla obszarów nieużytkowanych) w celu zahamowania odpływu wody w okresie 1 października do 30 czerwca; budowa lub modernizacja zastawek 30-39 (ewentualnie przepustozastawek lub progów dla obszarów nieużytkowanych) w celu zahamowania odpływu wody po kulminacji wezbrań wiosennych i opadania wody w Starej Warcie (rzędna piętrzenia budowli powinna być na takim poziomie, żeby woda brzegowa na Starej Warcie przelewała się przez nie).
6. W okresie długotrwałej suszy należy przewiduje się wykorzystanie nawadniających funkcji pompowni Witnica i tłoczyć wodę do Kanału Małego oraz Kanału Warnickiego. Działanie to powinno być uzależnione od potrzeb rolnictwa oraz ochrony przeciwpożarowej torfowisk.

7. W okresach wezbrań utrudniających odpływ wody z terenów prywatnych i oczyszczalni ścieków będzie obniżany poziom piętrzenia na jazie nr 20.
8. W rowach odwadniających lasy łęgowe będą wykonane progi z materiałów pochodzenia naturalnego by powstrzymać odpływ wody przy jednoczesnym zabezpieczeniu odwodnienia gruntów prywatnych.

Przedstawiona koncepcja wykorzystania systemu melioracyjnego jest ukierunkowana na grawitacyjny (bezkosztowy) sposób generowania zalewów i podtopień. Natomiast zaproponowane budowle piętrzące będą umożliwiły aktywną w stosunku do panujących warunków atmosferycznych regulację poziomu wody. Rozwiązanie takie jest konieczne z uwagi na relacje z właścicielami prywatnymi oraz korzyści przyrodnicze i ekonomiczne płynące z wykaszania i wypasania części analizowanego terenu. Ostateczne lokalizacje oraz rozwiązania techniczne są ustalone w projekcie technicznym, który uwzględnia szereg dodatkowych czynników takich jak steczność i przepuszczalność gruntów oraz odporność na obmywanie. Projekt techniczny zakłada etapowe wykonania planowanych prac, tak by zakres wykonania kolejnych inwestycji był zależny od rezultatów działania już zrealizowanych.

CONSERVATION / BIODIVERSITY PROBLEMS AND THREATS

Please provide this information for those species and habitat types **directly targeted** by the project

Stopień zagrożenia poszczególnych gatunków oszacowano na podstawie danych pochodzących z corocznego monitoringu ptaków i ich siedlisk, który prowadzony jest przez pracowników Parku Narodowego "Ujście Warty". Dane te gromadzone są wg jednolitej metodyki, co zapewnia porównywalność wyników w poszczególnych latach. Monitoring ptaków Polderu Północnego jest częścią monitoringu awifauny prowadzonego na terenie całego Parku Narodowego.

Ponadto w roku 2008 i 2009 przeprowadzono inwentaryzacje uzupełniające zarówno na obszarze Polderu Północnego jak i na obszarze oddziaływania projektu, położonym poza granicami Parku Narodowego (otulina wraz z przyległościami). Działanie to prowadzone było w ramach "Projektu rewitalizacji siedlisk łąkowo-bagiennych w Parku Narodowym "Ujście Warty". Bagna są dobre! Etap 1 (finansowane z Norweskiego Mechanizmu Finansowego).

Analiza raportów inwentaryzacji i monitoringu wykazała zaskakująco niską liczebność, stałą tendencję spadkową (źródła historyczne wskazują że nawet w czasach prowadzenia na polderze intensywnej gospodarki łąkarskiej lęgły się tam licznie gatunki dzisiaj nie występujące – szczególnie siewkowe) oraz niestabilność populacji poszczególnych gatunków (brak ciągłości lęgów). Wynik ten, zaskakuje tym bardziej, że Polder Północny leży w bezpośrednim sąsiedztwie miejsca znanego z dużej liczebności i różnorodności gatunkowej ptaków oraz zajmuje znaczną powierzchnię, co przekłada się na jego potencjalną pojemność lęgową.

Powodem takiego stanu rzeczy i podstawowym zagrożeniem w przyszłości są niekorzystne warunki siedliskowe, których degradacja wciąż postępuje a nawet nasila się na zasadzie wzajemnego sprzężenia zwrotnego. U podłoża leży zaburzona hydrologia terenu charakterystyczna dla kompleksów posusznych oraz całe następstwo konsekwencji przyrodniczych zmierzających w kierunku ubożenia bioróżnorodności w ogóle, zaś wykluczenia ptaków wodno-błotnych w szczególności. Dowodzi to konieczności możliwie najszybszego podjęcia działań zmierzających do zatrzymania i dalej odwrócenia procesów degradacji siedlisk łąkowo-bagiennych. Tylko prawidłowa konstrukcja i funkcjonowanie urządzeń melioracyjnych zapewni potrzebną retencję wody na obszarach, gdzie jest ona wymagana w celu powstrzymania degradacji gleb i odtworzenia procesów torfotwórczych. Zebranie danych z terenu umożliwiło w następnej kolejności na stwierdzenie, które z urządzeń hydrotechnicznych (po wymaganej modernizacji i dostosowaniu) pozwolą na doprowadzenie i utrzymanie odpowiedniej ilości wody na odpowiednie obszary (strefy) w odpowiedniej wartości. Zrekonstruowane rowy melioracyjne podstawowe oraz szczegółowe mają na celu doprowadzenie wymaganej ilości wód powierzchniowych na omawiany teren. Odbudowane i odpowiednio dostosowane jazy pozwolą na jej utrzymywanie zgodnie z priorytetami ochrony siedlisk łąkowo-bagiennych - ptaków wodno-błotnych w szczególności. Natomiast przepławki mają zapewnić swobodną migrację ryb w ciekach po obu stronach wybudowanych jazów.

W chwili obecnej warunki panujące na Polderze Północnym uniemożliwiają skuteczne i liczniejsze lęgi wielu gatunkom z grupy targetowej (roślinność krzewiasta i kompleksy ziołorośli uniemożliwiają założenie gniazda i/lub ułatwiają dostęp drapieżników), żerowanie we wszystkich okresach fenologicznych (bezpośrednio - zubożenie bazy pokarmowej bezkręgowców glebowych oraz brak dostępu do nich, zanik krótkich traw /ważnych dla gęsi,

łabędzi i niektórych kaczek np. świstunów/, obfitość roślinności kryjącej jak krzewy i ziołorośla ułatwia atak drapieżników, przesuszenie, zanik miąższości i mineralizacja gleby bezpośrednio uniemożliwiająca/utrudniająca poszukiwanie w niej pokarmu) odpoczynek i migrację.

Konieczne jest zatem podjęcie jak najszybszych działań, które rozwiążą problemy hydrologiczne i glebowe. Kluczem jest tutaj wprowadzenie reżimu wodnego, który zapewni retencję wody w glebie oraz regularną stagnację wodny na powierzchni w określonych sezonach fenologicznych, co w konsekwencji zatrzyma i odwróci proces degradacji gleby. Utrzymane pod kątem potrzeb ptaków wodno-błotnych siedliska podniosą ich liczebność i przyczynią do zwiększenia bioróżnorodności w regionie.

Lokalne procesy degradacji gleb/siedlisk na Polderze Północnym wzmacniane są przez obniżanie się poziomu wód gruntowych w skali regionu/kraju oraz postępujące globalne zmiany klimatyczne. Zarówno te czynniki, jak i (przede wszystkim) potrzeba ochrony zagrożonych gatunków ptaków wodno-błotnych każą określić konieczność podjęcia działań/pilność likwidacji zagrożeń jako bardzo wysoką, niezwłoczną. Podkreślić należy, że tempo zmian przybiera na sile zaś odraczenie działań ochronnych proponowanych w niniejszym Projekcie będzie zwiększało ich koszt oraz utrudniało osiągnięcie odpowiednich rezultatów przyrodniczych, o ile wciąż będą one możliwe w przyszłości. Należy bowiem liczyć się z sytuacją, gdzie nie podjęcie proponowanych w ramach projektu działań ochronnych doprowadzi do całkowitej degradacji cennych siedlisk łąkowo-bagiennych (w tym olsów i łągów jesionowo-olsowych) na terenie Polderu Północnego Parku Narodowego. Nie będą one mogły być odtworzone z uwagi na trwałe i nieodwracalne zmiany warunków siedliskowych – wodno-glebowych w szczególności, prowadzących do całkowitej mineralizacji torfów.

Prowadzone do tej pory działania ukierunkowane na przywrócenie wypasu i wykaszania, wraz z usuwaniem nalotu krzewów, okazały się niewystarczające dla odtworzenia i zachowania siedlisk rzadkich i zagrożonych gatunków ptaków, ponieważ nie powiązano ich z gospodarką wodną i zapewnieniem odpowiedniego reżimu wodnego. Dlatego też, dotychczasowe zagrożenie ptaków i siedlisk, wynikające z niestabilnego poziomu wód powierzchniowych, nie zostały skutecznie zlikwidowane. Niniejszy projekt przewiduje kompleksowe podejście do usunięcia zagrożeń, przez kształtowanie gospodarki wodno-glebowej na tym terenie w powiązaniu z zabiegami czynnej ochrony siedlisk (wypas, wykaszanie, usuwanie zakrzewień). Potwierdzeniem tego są wnioski ekspertów prowadzących badania w ramach etapu 1, a szczegółowo opisane w opracowaniu *Okrusko T. (red.). 2009. Koncepcja rewitalizacji siedlisk łąkowo-bagiennych w Parku Narodowym Ujście Warty – Polder Północny. SGGW, Warszawa.* (Opracowanie zbiorowe przygotowane w ramach "Projektu rewitalizacji siedlisk łąkowo-bagiennych w Parku Narodowym "Ujście Warty". Bagna są dobre! Etap 1).

Jak już wspomniano wyżej, całe przedsięwzięcie pod nazwą Bagna są dobre! (EN: Wetlands Work Wonders) zostało podzielone na 2 etapy. Aplikacja złożona do Life+ w edycji 2009 dotyczy etapu 2 (który ma charakter wdrożeniowy, a którego celem jest ochrona ptaków otwartych siedlisk łąkowo-bagiennych poprzez faktyczne odtworzenie tego typu siedlisk na obszarze posuszonym Polderu Północnego).

Bezpośrednim celem projektu/etapu 1. nie była ochrona przyrody, lecz opracowanie studium wykonalności dla przewidzianego w niedalekiej przyszłości etapu 2. Etap 1. został sfinansowany ze środków Funduszu dla Organizacji Pozarządowych przy Norweskim Mechanizmie Finansowym – umowa nr 109/S/1/2007.

Ogólna koncepcja oraz wszystkie szczegółowe założenia i wynikające z nich zadania zaplanowane w ramach niniejszego przedsięwzięcia (etap 2.) wynikają z kompleksowych badań i analiz przeprowadzonych w ramach 1 etapu Programu „Bagna są Dobre!” oraz przygotowanego na jej bazie projektu hydrotechnicznego zawierającego m.in. projekty budowlane związane z modernizacją i dostosowaniem urządzeń hydrotechnicznych Projekt techniczny precyzyjnie określa zakres koniecznych do przeprowadzenia prac i sposób ich realizacji, aby możliwe było osiągnięcie planowanego efektu ekologicznego.

Warto zaznaczyć, że etap 1. prowadzony był w partnerskiej współpracy ze Szkołą Główną Gospodarstwa Wiejskiego – lidera wśród polskich uczelni wyższych w zakresie ochrony środowiska i rolnictwa – w tym zarządzaniem zasobami wodnymi. Udział w projekcie naukowców i specjalistów z SGGW, wspieranych przez naukowców z Akademii Rolniczej w Szczecinie można poczytać jako gwarancję najwyższej jakości opracowań powstałych w ramach etapu 1.

Pełna dokumentacja ekspercka: Okruszko T. (red.). 2009. Warszawa „Koncepcja rewitalizacji siedlisk łąkowo-bagiennych w Parku Narodowym Ujście Warty – Polder Północny” (Opracowanie zbiorcze przygotowane w ramach "Projektu rewitalizacji siedlisk łąkowo-bagiennych w Parku Narodowym "Ujście Warty". Bagna są dobre! Etap 1.) –jest udostępnione pod adresem: www.ptakipolskie.pl/WetlandsWorkWonders.

Pełna dokumentacja konstruktorska: Haszto B. 2009. „Projekt wykonawczy rewitalizacji siedlisk łąkowo-bagiennych w Parku Narodowym Ujście Warty (Przygotowane w ramach "Projektu rewitalizacji siedlisk łąkowo-bagiennych w Parku Narodowym "Ujście Warty". Bagna są dobre! Etap 1.”

Wnioskodawca podkreśla, że bieżący projekt w aspekcie operacyjnym i organizacyjnym jest zupełnie nowym przedsięwzięciem, co oznacza, że żadne zadania z etapu 1. nie będą kontynuowane na etapie 2., którego dotyczy ocenia aplikacja. W niektórych przypadkach może zachodzić zbieżność nazw poszczególnych zadań, przy czym jest to zbieżność jedynie na poziomie semantycznym. I tak np. ramach etapu 2 zaplanowano monitoring efektów projektu. Analogiczne zadanie było też na etapie 1. Oczywiście jednak jest że za każdym razem „monitoring” odnosi się to do efektów dwóch różnych projektów. Zaplanowano też działania w obszarze komunikacji społecznej i edukacji. Mimo, że w niektórych sytuacjach mogą być adresowane do tych samych grup odbiorców, to zadań zaplanowanych na etapie 2. nie należy traktować jako kontynuacji zadań z etapu 1.

Jedynym elementem, który pozostanie niezmieniony to nazwa projektu i tym samym jego znak. Jest to świadomym zabiegiem Wnioskodawcy. Tym bardziej, że wokół tej nazwy (i projektu) zaplanowano promować ideę Bagna są Dobre! (EN: Wetlands Work Wonders) w szerszym aspekcie. Tym samym działania w zakresie komunikacji społecznej i tym bardziej promocji efektów (bieżącego) projektu zyskują zupełnie nowy wymiar i punkt odniesienia.

Lista raportów oraz opracowań, na podstawie których dokonano oceny stanu awifauny i zagrożeń:

Bartoszewicz M. 2003. Monitoring średniolicznych i rzadkich gatunków ptaków lęgowych i nielęgowych w Parku Narodowym "Ujście Warty". Chyrzyno. (Raport przygotowany przez pracowników Parku Narodowego "Ujście Warty").

Bartoszewicz M. 2004. Monitoring średniolicznych i rzadkich gatunków ptaków lęgowych i nielęgowych w Parku Narodowym "Ujście Warty". Chyrzyno. (Raport przygotowany przez pracowników Parku Narodowego "Ujście Warty").

Haszto B. 2009. Projekt wykonawczy (rewitalizacji siedlisk łąkowo-bagiennych w Parku Narodowym Ujście Warty) (Przygotowane w ramach "Projektu rewitalizacji siedlisk łąkowo-bagiennych w Parku Narodowym "Ujście Warty". Bagna są dobre! Etap 1).

Jankowski M. 2008. Inwentaryzacja ornitologiczna na obszarze tzw. Polderu Północnego w granicach otuliny Parku Narodowego "Ujście Warty". TOP Ptaki Polskie, Witnica. (Raport przygotowany w ramach "Projektu rewitalizacji siedlisk łąkowo-bagiennych w Parku Narodowym "Ujście Warty". Bagna są dobre! Etap 1).

Kaczorowski P. 2005. Monitoring średniolicznych i rzadkich gatunków ptaków lęgowych i nielęgowych w Parku Narodowym "Ujście Warty". Chyrzyno. (Raport przygotowany przez pracowników Parku Narodowego "Ujście Warty")

Kaczorowski P. 2006. Monitoring średniolicznych i rzadkich gatunków ptaków lęgowych i niełęgowych w Parku Narodowym "Ujście Warty". Chyrzyno. (Raport przygotowany przez pracowników Parku Narodowego "Ujście Warty")

Kaczorowski P. 2007. Monitoring średniolicznych i rzadkich gatunków ptaków lęgowych i niełęgowych w Parku Narodowym "Ujście Warty". Chyrzyno. (Raport przygotowany przez pracowników Parku Narodowego "Ujście Warty")

Kruszyk R. 2008. Ptaki Polderu Północnego w 2008 r. ze szczególnym uwzględnieniem terenów leżących poza Parkiem Narodowym "Ujście Warty". TOP Ptaki Polskie, Chyrzyno.

Michałowski D. 2008. Inwentaryzacja sieci urządzeń melioracyjnych podstawowych i szczegółowych na terenie Polderu Północnego Parku Narodowego "Ujście Warty". TOP Ptaki Polskie, Gorzów Wielkopolski. Raport przygotowany w ramach "Projektu rewitalizacji siedlisk łąkowo-bagiennych w Parku Narodowym "Ujście Warty". Bagna są dobre! Etap 1".

Okruszko T. (red.). 2009. koncepcja rewitalizacji siedlisk łąkowo-bagiennych w Parku Narodowym Ujście Warty – Polder Północny. SGGW, Warszawa. (Opracowanie zbiorowe przygotowane w ramach "Projektu rewitalizacji siedlisk łąkowo-bagiennych w Parku Narodowym "Ujście Warty". Bagna są dobre! Etap 1).

Udolf J. 2008. Ptaki wybranych siedlisk obszaru Natura 2000 Ujście Warty PLC 080001. TOP Ptaki Polskie. Witnica. (Raport przygotowany w ramach "Projektu rewitalizacji siedlisk łąkowo-bagiennych w Parku Narodowym "Ujście Warty". Bagna są dobre! Etap 1).

PREVIOUS CONSERVATION EFFORTS IN THE PROJECT AREA AND/OR FOR THE HABITATS / SPECIES TARGETED BY THE PROJECT

Od roku 2004 PN prowadzi działania w charakterze ochrony czynnej na terenie Polderu Północnego - można do nich zaliczyć:

1. Ekstensywny wypas bydła w oparciu o umowy zawarte z rolnikami indywidualnymi, zgodne z zaleceniami programów rolno-środowiskowych.
2. Ekstensywne użytkowanie kośne zgodne z zaleceniami programów rolno-środowiskowych na obszarze pokrywającym się z wypasem.
3. Eksperymentalne (i w skali całego Polderu bez znaczenia ilościowego/przestrzennego) usuwanie zakrzewień wzdłuż wybranych fragmentów cieków (rowy podstawowe i szczegółowe).

Podjęcie w/w działań (zasadniczo 1,2) przyniosło pozytywne efekty w postaci spowolnienia sukcesji roślinności krzewiastej oraz ziołorośli i w konsekwencji niekorzystnych zmian w szacie roślinnej. W żaden jednak sposób nie rozwiązało podstawowego problemu przedmiotowego terenu – przesuszenia i degradacji gleb oraz ich konsekwencji dla bioróżnorodności terenu.

Prowadzone od lat obserwacje i wreszcie specjalistyczne badania przeprowadzone w ramach etapu 1 przedsięwzięcia Bagna są Dobre! potwierdziły ponad wszelką wątpliwość, że bez poprawy stosunków wodnych w kierunku zwiększenia i utrzymania poziomu wód gruntowych nie da się powstrzymać procesu degradacji siedlisk (łąkowo-bagiennych) i związanej z nimi bioróżnorodności (utrata awifauny w szczególności). Pierwotną przyczyną jest bowiem postępujący proces murszenia i mineralizacji gleb wywołany przesuszeniem. Jedynie odpowiednie zarządzanie wodą (kontrolowanie długości stagnowania wody), daje możliwość powstrzymania lub nawet odwrócenia niekorzystnych procesów.

Efektom 1 etapu przedsięwzięcia, poza wspomnianymi ekspertyzami, jest kompleksowa koncepcja rewitalizacji terenu wraz z pełną dokumentacją hydrotechniczną, której wdrożenie zapewni poprawę i utrzymanie warunków wodno-glebowych (w konsekwencji siedlisk łąkowo-bagiennych) na terenie Polderu Północnego, co zaś jest przedmiotem niniejszego Projektu (etap 2). Na tak przygotowanym terenie kontynuowane będzie ekstensywne rolnictwo wypasowe oraz kośne, wykorzystywane jako narzędzie aktywnej ochrony otwartych siedlisk łąkowo-bagiennych. Ekstensywna gospodarka rolna podlegać będzie stałemu monitoringowi w celu określenia jej wpływu na zagrożone siedliska i zgrupowania ptaków, co wynika z faktu, iż głównym celem działania Beneficjentów jest aktywna ochrona ptaków i siedlisk, a nie gospodarka rolna sama w sobie.

Dla obszaru, na którym realizowany będzie projekt przygotowany został plan działalności rolno-środowiskowej i jest on objęty płatnościami w ramach pakietów rolno-środowiskowych PROW. Jednak działania podejmowane w ramach niniejszego projektu wykraczają daleko poza zakres określony w planie. W ramach projektu kształtowane będą stosunki wodne zapewniające kompleksowe i trwałe odtworzenie siedlisk, zaś cała sieć hydrologiczna będzie funkcjonować pod kątem siedlisk i gatunków zagrożonych, tymczasem programy rolno-środowiskowe nie przewidują takich działań. Podkreślić należy że same działania dotyczące koszenia i wypasu nie są finansowane w ramach niniejszego projektu, a jedynie nadzorowane i monitorowane. Działania objęte programami rolno-środowiskowymi są istotnym elementem pakietu działań przedmiotowego projektu zmierzających do osiągnięcia zamierzonych celów projektu oraz zabezpieczenia ich trwałości/kontynuacji.

Lista projektów realizowanych do tej pory przez PN Ujście Warty nie bezpośrednio na terenie objętym projektem:

1. Restytucja siedlisk rzadkich gatunków ptaków wodnych i błotnych w Parku Narodowym „Ujście Warty” poprzez usuwanie i ograniczanie sukcesji zarośli wierzbowych (NFOŚiGW, PN „UW”; rok 2007).
2. Realizacja rocznych zadań ochronnych zaplanowanych na rok 2006 w Parku Narodowym „Ujście Warty” (NFOŚiGW, PN „UW”; rok 2006)
3. Program aktywnej ochrony siedlisk ginących ptaków wodnych i błotnych w dolinie dolnej Warty (Arctic Paper S.A.; lata 2005-2008)
4. Odtworzenie i zachowanie siedlisk rzadkich gatunków ptaków oraz poprawa bioróżnorodności gatunkowej roślin poprzez ekstensywne koszenie użytków zielonych (Ekofundusz, PN „UW”; lata 2004-2005)
5. Ochrona przeciwpożarowa oraz inne działania minimalizujące skutki antropopresji w Parku Narodowym „Ujście Warty” (NFOŚiGW, PN „UW”; lata 2004-2005).

EU ADDED VALUE OF THE PROJECT AND ITS ACTIONS

Projekt, zaproponowane w jego ramach działania/rozwiązania oraz ostateczne rezultaty bezpośrednio i pośrednio nawiązują lub wypełniają strategiczne cele Komisji Europejskiej – a w szczególności:

1. DYREKTYWA RADY z dnia 2 kwietnia 1979 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (79/409/EWG). Działania projektowe nawiązują w szczególności do zapisów art. 2 oraz art.3.1, 3.2 b i 3.2 c.
2. DYREKTYWA RADY 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory. Projekt nawiązuje do celu głównego dyrektywy, który brzmi „wspieranie zachowania różnorodności biologicznej przy uwzględnieniu wymagań gospodarczych, społecznych, kulturowych i regionalnych”.
3. DECYZJA 1600/2002/WE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY z dnia 22 lipca 2002 r. ustanawiająca szósty wspólnotowy program działań w zakresie środowiska naturalnego. Działania nawiązują do celu Programu, który brzmi: „ochrona, zachowanie, odbudowa i rozwijanie funkcjonowania systemów naturalnych, siedlisk przyrodniczych, dzikiej flory i fauny mające na celu powstrzymanie pustynnienia i utraty różnorodności biologicznej, łącznie z różnorodnością zasobów genetycznych, zarówno w Unii Europejskiej jak i w skali globalnej;
4. KOMUNIKAT KOMISJI ZATRZYMANIE PROCESU UTRATY RÓŻNORODNOŚCI BIOLOGICZNEJ DO ROKU 2010 I W PRZYSZŁOŚCI. KOMISJA WSPÓLNOT EUROPEJSKICH Bruksela, dnia 22.5.2006 KOM(2006) 216. Projekt w swych założeniach nawiązuje do kluczowego obszaru polityki – „Różnorodność biologiczna w UE”, a w szczególności do celów: 1. I 2. gdyż dąży do tego by zachować najważniejsze siedliska i gatunki w UE oraz chronić i odtwarzać różnorodność biologiczną i usługi ekosystemowe na pozostałym obszarze lądowym UE.

Ponadto Projekt będzie miał znaczne oddziaływanie komunikacyjne i edukacyjne na skalę kraju ale też poza nim. Cykl 3 międzynarodowych seminariów/konferencji poświęconych różnym aspektom kluczowych dla przyrody i człowieka wartości mokradł pod wspólnym hasłem Bagna są Dobre! (EN: Wetlands Work Wonders) zapewnią wymianę know-how, prezentację podobnych przedsięwzięć oraz problemów związanych z ochroną/zarządzaniem mokradłami z innych części Europy oraz promocję samego Projektu na skalę co najmniej europejską. wielu komunikacja. Szeroką komunikację, współpracę i wymianę doświadczeń ułatwią też strona www projektu oraz film zaplanowany w ramach projektu – konsekwentnie promujące ideę Bagna są Dobre! (Wetlands Work Wonders). Strona, film oraz sama idea i jednocześnie nazwa przedsięwzięcia będą funkcjonowały również po dacie jego formalnego zakończenia stanowiąc w ten sposób aktywną platformę międzynarodowej współpracy. Zapewni to trwałość Projektu i przede wszystkim ciągły rozwój idei Wetlands Work Wonders.

Projekt, przede wszystkim zaś długofalowe utrzymanie jego rezultatów (głównie utrzymanie otwartych siedlisk oraz sprawnie funkcjonującej sieci melioracyjnej/nawadniającej) będzie opierać się na ekstensywnym rolnictwie przyjaznym przyrodzie - dotowanym i promowanym przez Wspólnotę Europejską. Dzięki temu, Projekt sam w sobie, będzie również skutecznie promować tego typu rolnictwo, stając się jego żywą wizytówką. Aspekt ten będzie wykorzystany zarówno na poziomie regionalnym i krajowym i międzynarodowym.

W świetle powyższego szczególnie istotna jest lokalizacja Projektu – przy granicy polsko-niemieckiej. Fakt ten w znacznym stopniu ułatwi współpracę na poziomie europejskim, zaś budowanie sieci kontaktów/współpracy rozpoczęto już na 1 etapie przedsięwzięcia.

Wdrożenie Projektu będzie miało bezpośredni pozytywny wpływ nie tylko na zachowanie/skuteczną ochronę europejskiej bioróżnorodności. Jako że ostatecznym efektem będzie odtworzenie i utrzymanie siedlisk wilgotnych i bagiennych, Projekt będzie też pozytywnie wpływać na klimat, zasoby wodne oraz ograniczenie emisji CO₂.

Projekt Bagna są Dobrze! łączy w sobie kilka kluczowych europejskich aspektów: ochronę przyrody/bioróżnorodności, wykorzystanie i promocję ekstensywnego rolnictwa przyjaznego przyrodzie, gospodarkę zasobami wodnymi i funkcje przeciwpowodziowe, ochronę klimatu. Do tego Projekt i promowana przez niego idea Bagna są Dobrze! (Wetlands Work Wonders) niesie ze sobą ogromny potencjał edukacyjny i komunikacyjny. Wszystkie te czynniki stanowią o szczególnej wartości planowanego przedsięwzięcia zarówno w skali kraju i regionu jaki i całej Europy.

Projekt będzie wdrażany w ramach Europejskiej Sieci Natura 2000 i w rezultacie bezpośrednio przyczyni się do poprawy jakości tej sieci. Podkreślić należy, że teren wdrożenia (Polder Północny) leży w bezpośrednim sąsiedztwie jednej z najważniejszych na kontynencie europejskich ostoi ptaków wędrownych. Zaplanowane prace melioracyjne powiększyłyby ten obszar o kolejne 5000ha stanowiąc doskonałą bazę lęgową, wypoczynkową i żerowiskową zarówno dla ptaków lęgowych jak i migrujących i zimujących. Zaniechanie wdrożenia Projektu na zasadzie sprzężeń zwrotnych zdecydowanie przyspieszy procesy degradacyjne charakterystyczne dla kompleksu posusznego. Remineralizacja i przesuszenie gleb, sukcesja ziołorośli i krzewów będą przyspieszały i w efekcie szybko doprowadzą do kompletnego zaniku siedlisk otwartych o pochodzeniu mokradłowych – tak cennych i zagrożonych w skali całego kontynentu. W ten sposób teren ten stanie się kompletnie bezużyteczny z punktu widzenia ochrony otwartych siedlisk mokradłowych i gatunków od nich zależnych – ptaków w szczególności. Odwlekanie działań naprawczych przewidzianych w Projekcie z pewnością będzie zwiększało ich koszty. Przede wszystkim zaś wzrastać będzie skala koniecznych prac oraz poziom ich trudności – o ile w ogóle będą jeszcze możliwe i potencjalnie zapewnią pożądaną efekt przyrodniczy.

Zgodnie ze stanem faktycznym, zarządcą terenu jest Park Narodowy Ujście Warty, który jest jednocześnie Partnerem i Współbeneficjentem w projekcie. Park, po wdrożeniu projektu, zapewni utrzymanie otwartego charakteru siedlisk wilgotnych i zalewowych łąk na terenie projektu. Planowane jest utrzymanie tam ekstensywnego rolnictwa, gdzie narzędziami będą wykaszanie i wypas - głównie strefy 2 i 3. Strefa 1 – pozostawiona do renaturyzacji - w miarę możliwości tylko wypas z racji pozostawienia tam dłuższych i głębszych zalewów, stałych zastoisk.

Wprowadzeniu wypasu i/lub wykaszania na rzeczonym terenie sprzyjać będą programy rolno-środowiskowe, tradycyjna w regionie hodowla bydła na dużą skalę, a ostatnio także bardzo duże zainteresowanie biomasą w aspekcie energetycznym. Szczególnie to ostatnie stwarza ważną wartość dodaną w aspekcie ochrony klimatu i emisji CO₂.

Park już wcześniej wprowadził eksperymentalnie programy dzierżaw. W najbliższej przyszłości planowana jest kontynuacja i rozbudowa tych programów – w tym na terenie wdrożenia projektu.

BEST PRACTICE / INNOVATION / DEMONSTRATION CHARACTER OF THE PROJECT

LIFE+ Nature projects must complete best practice and/or demonstration

LIFE+ Biodiversity projects must complete demonstration and/or innovation

BEST PRACTICE:

Wszystkie zaproponowane metody realizacji projektu - metody ochronne i rozwiązania techniczne są w pełni zgodne i dostosowane do lokalnych warunków terenowych i przez to gwarantują właściwą ochronę gatunków i siedlisk będących przedmiotem projektu. Żadna z zaproponowanych metod realizacji projektu nie stanowi zagrożenia dla zasobów przyrodniczych występujących na obszarze, na których realizowany będzie projekt.

Metody jakie przewidziano do realizacji projektu to kompleksowe działania łączące zarządzanie wodami (modernizacja i dostosowanie rowów melioracji szczegółowej i podstawowej o łącznej długości 183km wraz z budową niezbędnych urządzeń hydrotechnicznych – 4 jazy, 46 zastawek), usuwanie krzewów i drzew z siedlisk otwartych, przede wszystkim z obrzeży kanałów i rowów, w ramach ich konserwacji, a także wypas i wykaszanie (działania realizowane przez dzierżawców w ramach zawartych z Parkiem Narodowym umów dzierżawy).

Zadania te realizowane będą w oparciu o wyniki badań glebowych, hydrologicznych, melioracyjnych (inventaryzacja istniejącej sieci) i przyrodniczych (botanika, ornitologia), na podstawie których przygotowywany jest szczegółowy projekt rozwiązań technicznych. Projekt ten precyzyjnie określa zakres koniecznych do przeprowadzenia prac i sposób ich realizacji, który to precyzuje jakiego typu środki techniczne powinny zostać zaangażowane w celu osiągnięcia zamierzonych efektów projektu.

Projekt w swym założeniu nie jest innowacyjny, tak więc metody i narzędzia planowane do zastosowania w trakcie jego realizacji są standardowo przyjętymi metodami wykorzystywanymi obecnie w pracach melioracyjnych i hydrotechnicznych (koparki, traktory z urządzeniami do konserwacji rowów i usuwania biomasy). Modyfikacja znanych metod polegać będzie jedynie na dostosowaniu tych technologii do potrzeb wynikających z lokalnych uwarunkowań i naczelnego celu projektu, jakim jest zapewnienie odpowiednich biotopów dla ptaków wodno-błotnych oraz przywrócenie bioróżnorodności.

DEMONSTRATION:

Demonstracyjność projektu w skali Polski wyraża się sposobem podejścia do wykorzystania istniejącego systemu melioracyjnego do celów ochrony przyrody, przy jednoczesnym zachowaniu funkcji ekonomicznych obszaru projektu. W projekcie silnie akcentowana i demonstrowana będzie ścisła współpraca Beneficjentów projektu, których zadaniem statutowym jest ochrona bioróżnorodności, z najważniejszymi interesariuszami tego terenu, czyli Lubuskim Zarządem Melioracji i Urzędzeń Wodnych w Gorzowie Wielkopolskim, który zarządza częścią infrastruktury hydrologicznej będącej przedmiotem części działań projektu dla celów ekonomicznych.

Cele statutowe obu stron – Paku Narodowego i Lubuskiego ZMiUW, są odmienne, jednak wypracowanie wspólnego modelu zarządzania wodami Polderu Północnego, który będzie godzić ochronę bioróżnorodności (łącznie z ochroną gleb i procesów bagiennych) z gospodarowaniem wodą w sposób nie zagrażający gospodarce rolnej na obszarach leżących na Polderze, ale poza granicami Parku jest koniecznością, dzięki której możliwe będzie uniknięcie konfliktów między w/w funkcjami Polderu.

Taki sposób zarządzania będzie niewątpliwie innowacyjnym podejściem do problematyki ochrony mokradeł, którego demonstracyjność zostanie wykorzystana w trakcie prowadzenia projektu i po jego zakończeniu.

W ocenie Beneficjentów wypracowane w projekcie kompleksowe podejście do aktywnej ochrony zagrożonych ptaków i ich siedlisk, uwzględniające wszystkie elementy środowiska – począwszy od wody, jako podstawowego elementu kształtującego krajobraz i warunki siedliskowe, przez gleby, florę, faunę bezkręgowców i kręgowców niższych, jest najlepszym przykładem podejścia holistycznego (całościowego) do problematyki ochrony przyrody. Dzięki temu projekt staje się demonstracyjny z samego założenia i jego wyniki będą służyły wprowadzaniu podobnych metod aktywnej ochrony mokradeł w krajobrazie kulturowym, który przeważa w dolinach rzecznych Polski i całej Europy.

Kompleksowe działania łączące zarządzanie wodami, wypas, wykaszanie oraz usuwanie krzewów i drzew z siedlisk otwartych stanowią standardowe metody ochrony czynnej siedlisk wodno-błotnych na świecie i w Polsce. W ramach Projektu zostaną przeniesione w region Ujścia Warty. Poszczególne działania dostosowywane są intensywnością, okresem wprowadzenia i zakresem powierzchniowym do lokalnych potrzeb wynikających z planów ochrony lub zadań ochronnych. W ramach projektu beneficjenci zamierzają stosować/demonstrować najlepsze praktyki w tym zakresie, dostosowując je do warunków panujących na Polderze Północnym.

Najważniejsze z nich to wykorzystanie istniejącej sieci melioracyjnej i dostosowanie jej do potrzeb ochrony zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk, przy jednoczesnym zachowaniu charakteru wielu siedlisk jako użytków zielonych. Pozwoli to na zastosowanie sprawdzonej już od wielu lat w metody wypasu krów i koni połączonej z wykaszaniem i usuwaniem biomasy (np. doświadczenia Słowińskiego Parku Narodowego w zakresie kształtowania i ochrony siedlisk ptaków wodno-błotnych na polderze Gardna IX, doświadczenia Parku Narodowego "Ujście Warty" w wypasie na Polderze Południowym, Biebrzańskiego Parku Narodowego (wypas i wykaszanie), Parku Krajobrazowego Doliny Słupi, Duńskiego Towarzystwa Ornitologicznego na obszarze Tipperne, Królewskiego Towarzystwa Ochrony Ptaków (Wielka Brytania) w rezerwacie Minsmere oraz praktycznie wszystkich(!) innych rezerwach chroniących podmokłe siedliska otwarte o charakterze łąkowym, Ogólnopolskiego Towarzystwa Ochrony Ptaków w rezerwacie Beka i prywatnym rezerwacie Karsiborska Kępa, Klubu Przyrodników w projekcie czynnej ochrony łąk i pastwisk na Ziemi Lubuskiej oraz w projekcie czynnej ochrony torfowisk bałtyckich na Pomorzu).

Zaplanowane w proponowanym projekcie działania nie będą wykraczały poza ogólnie stosowane dobre praktyki w tym zakresie. Nowym elementem będzie jedynie skala działań - do tej pory nie stosowana w Polsce.

M.in. dla wzmocnienia efektu demonstracyjnego zaplanowano intensywne działania komunikacyjne & PR oraz stały monitoring dynamiki efektów Projektu.

INNOVATION:

N/A

EFFORTS FOR REDUCING THE PROJECT'S "CARBON FOOTPRINT"

Przede wszystkim, Projekt sam w sobie oraz proponowane w nim działania (stałe uwilgotnienie gleby oraz stałe lub okresowe zalewanie zdegradowanych torfowisk na terenie Projektu) zmierzają wprost do powstrzymania procesu uwalniania CO₂ w wyniku murszenia torfów, a wkrótce dodatkowo do wiązania CO₂ w skutek przywrócenia procesów torfotwórczych (obszary torfowiskowe jako tzw. "carbon sink")

Badania glebowe przeprowadzane na Polderze Północnym przez specjalistów z Akademii Rolniczej w Szczecinie w roku 2008* wykazały, że procesy bagienne zaniknęły na tym terenie, a stopień zmurszenia i rozkładu torfu spowodował, że na obszarze objętym niniejszym projektem występuję kompleks posuszny. Oznacza to, że wśród obserwowanych obecnie procesów glebowych dochodzi do uwalniania zgromadzonego w torfach dwutlenku węgla do atmosfery.

Działania hydrotechniczne zaproponowane w projekcie doprowadzą do podniesienia poziomu wód gruntowych i zahamowania procesów mineralizacji i degradacji gleb Polderu Północnego. W ten sposób, przywrócenie procesów zabagnienia i procesów torfotwórczych na wybranych powierzchniach obszaru projektu, przyczyni się zarówno do zabezpieczenia CO₂ uwięzionego w pokładach gleb torfowych jak i do jego wiązania w wyniku procesów rozkładu materii organicznej.

Stopniowe ograniczenia emisji dwutlenku węgla z murszejących torfowiska Polderu Północnego będzie następowało jeszcze w trakcie trwania projektu, a większe tempo tego procesu będzie można obserwować w kolejnych latach po jego zakończeniu.

Poza bezpośrednim efektem "carbon sink" uruchomionym w wyniku wdrożenia Projektu, należy również zwrócić uwagę na pośrednie działania i standardy, które zostaną wprowadzone lub zachowane: ograniczenie zużycia papieru oraz jego recykling, wykorzystanie nośników elektronicznych gdzie tylko to możliwe, ograniczenie transportu samochodowego na potrzeby projektu i korzystanie z komunikacji publicznej zawsze gdy będzie to możliwe, nie korzystanie z transportu lotniczego, wykorzystanie i promocja technologii proekologicznych na potrzeby adaptacji biura (np. solary, wykorzystanie biomasy do ogrzewania), promocyjny efekt projektu i idei „Bagna są dobre!”.

* Malinowski R., Meller E., Podlasiński M. 2008. Wstępna charakterystyka warunków glebowych Polderu Północnego Parku Narodowego „Ujście Warty”. Katedra Gleboznawstwa, Katedra Erozji i Rekultywacji Gleb Akademii Rolniczej w Szczecinie. Szczecin. Opracowanie przygotowane w ramach “Projektu Rewitalizacji siedlisk łąkowo-bagiennych w Parku Narodowym „Ujście Warty”. Bagna są dobre! Etap 1. Maszonopis.

EXPECTED CONSTRAINTS AND RISKS RELATED TO THE PROJECT IMPLEMENTATION AND HOW THEY WILL BE DEALT WITH (CONTINGENCY PLANNING)**Nadzwyczajnie wysoki stan wód rzek Odry i Warty**

Nietypowy i nadzwyczajnie wysoki stan wód rzek Warty i Odry powodujący całkowite zalanie obszaru realizacji projektu w okresie jesieni i zimy utrudni przeprowadzenie działań inwestycyjnych w projekcie. Analiza danych hydrologicznych tego obszaru wskazuje, iż sytuacja taka występuje ekstremalnie rzadko, a nigdy nie wystąpiło w latach następujących bezpośrednio po sobie.

Sposobem przewidzianym do minimalizacji w/w ryzyka jest przesunięcie prac, które wypadły z harmonogramu realizacji w roku powodzi na rok kolejny i ich skumulowanie z pracami faktycznie zamierzonymi. W takiej sytuacji być może wskazane będzie zlecenie wykonania prac dodatkowemu podmiotowi wyłonionemu w drodze dodatkowego przetargu. Potwierdzamy, że Wnioskodawca wskazał jedno istotne zagrożenie (Constraint) potencjalnie zagrażające realizacji zaplanowanego przedsięwzięcia. Z punktu widzenia dobrego przygotowania etapu 2. (ocenanego obecnie projektu), absolutnie strategiczne znaczenie miał etap 1., który miał charakter wybitnie naukowo ekspercki i dostarczył nam kompletnej i bardzo szczegółowej dokumentacji naukowotechnicznej. Wśród najważniejszych ekspertyz przygotowanych na etapie 1. Można wymienić: glebowa, hydrologiczna (wraz ze szczegółową inwentaryzacją istniejącej sieci melioracyjnej), botaniczna, ornitologiczna. Zebrane informacje pozwoliły stworzyć dokładne studium wykonalności – od strategii zarządzania tym obszarem począwszy, a skończywszy na projektach technicznych planowanych do remontu jazów, zastawek i samych rowów melioracyjnych. Wnioskodawca wierzy, że tak szczegółowe i precyzyjne informacje na etapie przygotowawczym, pozwoliły przewidzieć i wyeliminować wszelkie ryzyko, które mogłoby w dłuższym czasie zagrozić wdrożeniu projektu – zarówno w aspekcie czasowym jak i merytorycznym/jakościowym. Z drugiej strony, poza zdefiniowanym zagrożeniem (Constraint) warto wskazać jeszcze jedno: ryzyko związane z zapewnieniem terminowej i solidnej realizacji prac konstruktorskich związanych z remontem/budową urządzeń hydrotechnicznych (jazów, zastawek, przepustów, przepławek dla ryb) oraz uzdatnianiem kanałów melioracyjnych. Wnioskodawca zdaje sobie w pełni sprawę, że z uwagi na skalę i zakres tych robót potencjalnie mogą pojawić się trudności z ich prawidłową i terminową realizacją. Istnieją jednak przesłanki, które powinny skutecznie ograniczyć powstałe na tym polu zakłócenia. Przede wszystkim za racji położenia i specyfiki regionu, który leży w rozległej, zmeliorowanej dolinie niegdys wielkiej, anastomozującej rzeki, istnieje tam bardzo długa tradycja robót o charakterze melioracyjnym. Innymi słowy rynek tego typu usług w regionie Ujścia Warty można z pewnością zaliczyć do największych w kraju (jeśli nie największy). Wstępne rozpoznanie pokazało, że jest wiele firm potencjalnie zainteresowanych tego typu podwykonawstwem. Procedura przetargowa pomoże wybrać najlepszych wykonawców. Zapewne pomocną okaze się tutaj również współpraca z Lubuskim Zarządem Melioracji i Urządzeń Wodnych – instytucji publicznej, doświadczonej na tym polu, która zgodnie z obowiązującymi przepisami zapewni nadzór techniczny oraz odbiór budowli/urządzeń hydrotechnicznych. ZMiUW już wyraził formalne poparcie dla planowanego przedsięwzięcia (A8). W sytuacjach problematycznych będziemy mogli też liczyć na pomoc ze strony lokalnych i regionalnych władz. Wszystkie te uwarunkowania, w szczególności szeroka sieć poparcia zbudowana wokół idei projektu oraz wynikający stąd efekt synergii, powinny skutecznie ograniczyć jakkolwiek przedłużający się problem w obszarze realizacji inwestycji podobnie jak i w przypadku innych zagrożeń. Answer to the Question no 3. b & c: Prawdopodobieństwo oprotestowania przedsięwzięcia lub wycofania poparcia dla niego oceniamy w tej chwili jako znikome. Wnioskodawca oraz jego Partner (Park Narodowy Ujście Warty) są w ciągłym kontakcie z interesariuszami projektu, którzy wciąż podtrzymują swoje poparcie, a nawet sami poszukują kontaktu aby dowiedzieć się o losy projektu. Trzeba bowiem zaznaczyć, iż udało się nie tylko zbudować dobrą atmosferę wokół przedsięwzięcia, ale też stworzyć stan wyczekiwania. Bez przesady można bowiem powiedzieć, że lokalne władze czują się dumne, że na ich terenie może być wdrożony tak prestiżowy i ważny projekt.

Na etapie 1. prowadzone były też bardzo intensywne działania o charakterze PR&komunikacja społeczna, których celem było zapewnienie akceptacji i w miarę możliwości formalnego poparcia dla całego przedsięwzięcia oraz związanych z nim idei. Zorganizowano m.in. konferencje, która odbyła się pod Honorowym Patronatem Ministra Środowiska, a na którą zaproszeni byli m.in. przedstawiciele lokalnych i regionalnych władz, ochrony środowiska oraz rolnicy. Dodatkowo trwała akcja edukacyjne w szkołach, w którą zaangażowano ogółem znacznie ponad 1000 uczniów ze wszystkich szkół w regionie (łącznie 13). Dzięki tej akcji dotarliśmy pośrednio również do rodziców – mieszkańców regionu – w tym rolników i decydentów. Przez cały czas trwania etapu 1. (2008-2009), odbywały się spotkania i konsultacje z regionalnymi i lokalnymi władzami, przedstawicielami ochrony środowiska, rolnictwa oraz strategicznymi dla projektu organami zarządzającymi stanem i zasobami wód w regionie, i wreszcie z rolnikami. Ostatecznie, wszystko to zaowocowało doskonałą współpracą oraz pełnym poparciem dla idei i kontynuacji projektu wyrażonym również w sposób formalny (formularze A8). Wśród instytucji, które popierają idee projektu są: Ministerstwo Środowiska oraz na poziomie regionalnym: Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim, Lubuski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych, Agencja Modernizacji i Restrukturyzacji Rolnictwa w Zielonej Górze, Marszałek Województwa Lubuskiego, Urzędy Gmin Górzycy, Krzeszyce, Słonsk, Urzędy Miasta Kostrzyna i Witnicy, Starostwo Powiatowe w Gorzowie wielkopolskim i Sulecinie.

Warto też zwrócić uwagę, że początkowo lokalne władze oraz przedstawiciele służb wodnych reagowali bardzo ostrożnie wobec planów wdrożenia projektu Bagna są Dobre! Wnioskodawca rozpoczął prace nad przygotowaniem 1. etapu już jesienią 2006 roku, a projekt rozpoczęto dopiero w 2008. Większość prac przygotowawczych koncentrowała się właśnie na działaniach komunikacyjnych, które następnie były prowadzone z jeszcze większą intensywnością i na znacznie większą skalę. Jako ciekawostkę można podać, że szczególny opór budziła w nich sama nazwa przedsięwzięcia. W ich opinii było to „zaprzeczenie logiki”. Paradoksalnie potwierdzało to jedynie, jak bardzo potrzebne były odpowiednie działania komunikacyjno-edukacyjne – i jak bardzo potrzebny był sam projekt. Wybór takiej nazwy od początku był świadomym zabiegiem wnioskodawcy. Otóż sama nazwa, w prosty sposób miała prowokować do łamania schematów myślowych i w konsekwencji otwierac na nową, przyjazną przyrodzie idee. Na zakończenie warto też dodać, że obszar wdrożenia projektu jest terenem niezamieszkałym, zaś miejscowości na jego skraju są położone dostatecznie wysoko i dodatkowo zabezpieczone obwałowaniami. Należy też podkreślić, że modernizacja sieci melioracyjnej umożliwi kontrolę ewentualnych wód powodziowych – takiej kontroli z całą pewnością nie ma obecnie. Teren Polderu odznacza się pełną charakterystyką kompleksu posusznego. Mieszkańcy, przede wszystkim zaś władze zdają sobie sprawę, że w obecnej postaci jest on w znacznej mierze bezużyteczny (rolniczo), a proces degradacji wciąż przyspiesza. Wreszcie przyjęta strategia zarządzania tym terenem została pieczołowicie opracowana w oparciu o solidne naukowe podstawy i zakłada w pełni bezpieczne rozwiązania. Kluczowa jest tutaj trój-strefowość zalewów i podtopień doskonale łącząca priorytetowe cele ochrony ptaków/siedlisk z ekstensywnym rolnictwem. Przy czym w strefie najbliższej osiedlom oraz nielicznym polom uprawnym nie planuje się żadnych zalewów (strefa 3). Co więcej, zmodernizowana sieć melioracyjna umożliwi odbiór nadmiaru wody z pól uprawnych, co stwarza wartość dodaną projektu i sytuację win-win. Wszystko to, a przede wszystkim brak jakichkolwiek realnych zagrożeń, sprawia, że tym łatwiej argumentować za projektem. Tym samym wszelki opór przeciwko przedsięwzięciu jawi się irracjonalny i bezpodstawny. Podsumowując (odnośnie 3 a, b, c), kompletne studium wykonalności opracowane specjalnie dla wdrożenia etapu 2 oraz intensywna praca w obszarze PR&konsultacji społecznych w etapie poprzedzającym, pomogła możliwie najlepiej przygotować bieżący projekt. Wnioskodawca bardzo dobrze zna teren, jego uwarunkowania zarówno techniczno-przyrodnicze jak i społeczne oraz jest w pełni świadomy celów przyrodniczych (i społecznych) określonych w projekcie. Dlatego też, poza jednym wskazanym zagrożeniem (Constraint) nie wskazaliśmy innych istotnych, które mogłyby mieć faktyczny wpływ na przebieg prac wdrożeniowych.

Jak już wyżej wspomniano, stadium wykonalności przygotowane na etapie 1. przedsięwzięcia powinno stanowić dostateczną gwarancję dobrego przygotowania etapu 2. Zatem prawdopodobieństwo potencjalnych zagrożeń, które mogłyby w istotny sposób wpłynąć na prace wdrożeniowe można uznać za bardzo małe. Jeżeli jednak pojawiają się takowe zagrożenia, Wnioskodawca będzie zmuszony do znalezienia możliwie najlepszych rozwiązań w zależności od rodzaju problemu – tak, aby zapewnić dotrzymanie terminów oraz najwyższą jakość wdrożenia. Z całą pewnością pomocne okaże się tutaj Partnerstwo z Parkiem Narodowym Ujście Warty, gospodarzem terenu oraz wsparcie na poziomie samorządów oraz instytucji regionalnych (wymienione w odpowiedzi do punktu 3), nie wyłączając Ministerstwa Środowiska. Wnioskodawca zapewnił szeroką akceptację i poparcie dla projektu uruchamiając w ten sposób efekt synergii – z całą pewnością okaże się bardzo pożyteczny, gdyby pojawiły się jakiegokolwiek trudności operacyjne w czasie wdrożenia projektu. Z tych samych powodów, opisanych szerzej w punkcie 3., w szczególności praktycznie wykluczamy konflikt z interesariuszami. Bardziej realne zagrożenie wiąże się z podwykonawstwem prac melioracyjno-budowlanych. Jednak - wielkość rynku tego typu usług w regionie, poparcie i współpraca oferowana przez ZMiUW, podobnie jak poparcie oraz wola pomocy ze strony lokalnych i regionalnych władz powinny skutecznie ograniczyć jakikolwiek przedłużający się problem w tym obszarze. Więcej na ten temat napisano w punkcie 3. Poszczególne elementy konstrukcyjne (jazdy, zastawki, przepusty), a także modernizacja kanałów zaplanowane w projekcie będą realizowane sekwencyjnie, w sposób postępujący – tak, aby skutki ich funkcjonowania wzajemnie się uzupełniały i sumowały oraz aby jednocześnie możliwe było wprowadzanie na bieżąco korekty kolejnych elementów. Efekty prac technicznych będą stale monitorowane. W tym celu prowadzony będzie ciągły monitoring całego obszaru wdrożenia – zarówno na poziomie parametrów przyrodniczych (kluczowe będą tu gleba i hydrologia) jak i technicznych – w odniesieniu do urządzeń nawadniających. W ciągłym użyciu będą piezometry. Monitoring prowadzony będzie przez pracowników Parku oraz zatrudnionych w projekcie specjalistów. Nadzór naukowy zapewniają specjaliści ze Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego. Dodatkowo, zgodnie z obowiązującymi przepisami, prowadzony będzie stały nadzór budowlany. Wszystkie wyniki będą na bieżąco analizowane. Na ich podstawie, w miarę potrzeby, wprowadzane będą modyfikacje stosowne do strategii zarządzania tym terenem – tak aby najlepiej zabezpieczyć osiągnięcie pożądaných efektów przyrodniczych (i społecznych). Cały system został tak zaplanowany, a zmodernizowana sieć urządzeń melioracyjnych tak zaprojektowana, aby możliwe było szybkie reagowanie i skuteczne dostosowanie/ regulowanie ich pracy. Co ważne, projekt modernizacji urządzeń melioracyjnych bazuje na stosunkowo niewielkim fragmencie pozostałości po bardzo rozległej niegdysiejszej sieci. Gdyby w czasie wdrożenia projektu okazało się, że konieczne będzie włączenie (i w konsekwencji modernizacja) kolejnych jej elementów, taka operacja będzie bardzo łatwa do realizacji. W takim przypadku Wnioskodawca wraz z Partnerami ubiegałby się o środki finansowe z innych źródeł – np. Urząd Marszałkowski, Wojewódzki FOSiGW.

Wnioskodawca zakłada, że czas przewidziany na realizację przedsięwzięcia w normalnych warunkach powinien okazać się wystarczający.

Z drugiej strony, przyjmujemy Państwa uwagę i prosimy o dodatkowe 6 miesięcy tytułem „Buffer Period”.

Jednocześnie przyjmujemy do wiadomości i akceptujemy, że przedłużenie czasu realizacji projektu będzie miało miejsce w niezmiennych ramach budżetowych.

**CONTINUATION / VALORISATION OF THE PROJECT RESULTS
AFTER THE END OF THE PROJECT**

- Which actions will have to be carried out or continued after the end of the project?
 1. Monitoring efektów ekologicznych projektu.
 2. Bieżące utrzymywanie i konserwowanie rowów poddanych konserwacji.
 3. Utrzymanie otwartego charakteru siedlisk na większości obszaru Polderu Północnego.
 4. Międzynarodowa współpraca wokół idei Bagna są Dobrze! (Wetlands Work Wonders).

- How will this be achieved, what resources will be necessary to carry out these actions?

Monitoring efektów ekologicznych

Monitoring efektów ekologicznych projektu będzie włączony do stałych zadań pracowników Parku. Obecnie Konserwator Obwodu Ochronnego Polder Północny prowadzi obserwacje monitoringowe dotyczące występowania i liczebności gatunków średniolicznych i rzadkich na tym obszarze. Zadania te zostaną poszerzone do zakresu monitoringu prowadzonego w ramach niniejszego projektu.

Konserwacja urządzeń melioracyjnych

Bieżące utrzymywanie i konserwowanie rowów melioracji szczegółowej, które zostały poddane konserwacji zostanie sędowane na dzierżawców, gdyż zgodnie z obowiązującymi przepisami to dzierżawcy mają obowiązek utrzymywania sieci melioracji szczegółowej w stanie wskazanym przez właściciela – w tym wypadku przez Park Narodowy.

Bieżące utrzymywanie i konserwowanie rowów melioracji jest obowiązkiem Lubuskiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych w Gorzowie Wielkopolskim (LZMiUW). Dlatego też pozostawienie tych rowów (i działających na nich urządzeń hydrotechnicznych) w gestii LZMiUW jest najlepszym sposobem zapewnienia trwałości przeprowadzonych inwestycji (budowa i konserwacja). Fundusze na bieżące konserwacje/naprawy rowów melioracji podstawowej pochodzą, zgodnie z obowiązującymi w Polsce przepisami, z Urzędu Marszałkowskiego.

Ponadto przedstawiona koncepcja wykorzystania sytemu melioracyjnego jest ukierunkowana na grawitacyjny (bezkosztowy) sposób generowania zalewów i podtopień. Natomiast zaproponowane budowle piętrzące powinny umożliwić aktywną w stosunku do panujących warunków atmosferycznych regulację poziomu wody. Rozwiązanie takie jest konieczne z uwagi na relacje z właścicielami prywatnymi oraz korzyści przyrodnicze i ekonomiczne płynące z wykaszania i wypasania części analizowanego terenu.

Międzynarodowe konferencje

Po zakończeniu projektu Beneficjent, wraz z Parkiem Narodowym, planują podtrzymywać działania zmierzające do kontynuowania międzynarodowej współpracy i wymiany doświadczeń w postaci cyklicznych konferencji. Tematyka konferencji określana będzie z wyprzedzeniem co najmniej rocznym i będzie odpowiedzią na najbardziej aktualną problematykę związaną z ochroną i zarządzeniem terenami wodno-błotnymi w Polsce i Europie. Ze względu na swój międzynarodowy charakter konferencje takie cieszą się znacznym uznaniem wśród samorządów lokalnych i władz wojewódzkich, jako sposób promowania regionu. Dlatego też Beneficjent przewiduje, iż zarówno samorządy lokalne, jak i lokalny biznes oraz krajowe fundusze na rzecz ochrony przyrody będą źródłem dalszego finansowania cyklicznych konferencji.

- Protection status under national/local law of sites/species/habitats targeted (if relevant)

Teren objęty projektem leży całkowicie na obszarze Natura 2000 Ujście Warty PLC080001 oraz w granicach Parku Narodowego „Ujście Warty” i Parku Krajobrazowego „Ujście Warty”. Teren ten został również włączony na listę obszarów Ramsar. W wyniku prowadzonego projektu status prawny obszaru nie ulegnie pogorszeniu.

Prawie wszystkie gatunki targetowe zostały objęte w Polsce prawną ochroną (całkowitą lub częściową). Jedynie kilka z gatunków lęgowych i migrujących – krzyżówka, łyska, czapla siwa, gęgawa, gęś zbożowa i gęś białoczelna – są gatunkami łownymi. Pomimo to, na terenie Parku Narodowego obowiązuje całkowity zakaz polowań na te gatunki, co daje im możliwość spokojnego żerowania przed dalszą migracją.

- How, where and by whom will the equipment acquired be used after the end of the project?

Następujący sprzęt zostanie przekazany do Parku narodowego „Ujście Warty”, do celów kontynuowania działań na rzecz aktywnej ochrony siedlisk ptaków na terenie Polderu Północnego:

samochód 4X4, 2 komputery z oprogramowaniem GIS, 2 drukarki, 7 lornetek, 2 lunety, 2 statywy, kamera, GPS z palmtopem, 50 piezometrów, 3 komplety Walkie-Talkie.

Pozostały sprzęt, zostanie przejęty przez TOP Ptaki Polskie w celu wspierania działań ochronnych Parku i prowadzenia działań edukacyjnych na obszarze gmin objętych projektem: 1 rzutnik multimedialny, 1 ekran przenośny, 1 komputer z oprogramowaniem GIS, 3 lornetki, 1 luneta.

- To what extent will the results and lessons of the project be actively disseminated after the end of the project to those persons and/or organisations that could best make use of them (please identify these persons/organisations)?

Instytucje najbardziej zainteresowane wynikami projektu:

- parki narodowe i krajobrazowe,
- nadleśnictwa,
- gminy leżące na terenach dolin rzecznych,
- Wojewódzkie Zarządy Melioracji i Urzędzeń Wodnych,
- Regionalne Zarządy Gospodarki Wodnej,
- organizacje pozarządowe,
- uczelnie wyższe.

Informacje o projekcie – założeniach, metodach realizacji działań i wynikach będą stale dostępne na stronach internetowych Parku Narodowego i TOP Ptaki Polskie. Informacje te będą zawierały najważniejsze dane o projekcie oraz wszystkie materiały publikowane i raporty niepublikowane w postaci plików PDF do bezpłatnego pobrania.

Ponadto, zarówno obaj beneficjenci będą dążyli do przedstawiania wyników projektu na konferencjach i seminariach organizowanych przez inne jednostki, również po zakończeniu projektu.

TOP Ptaki Polskie prowadzić będzie również w biurze regionalnym i biurze głównym stały punkt konsultacyjny dla osób/instytucji zainteresowanych problematyką aktywnej ochrony mokradeł w celu przekazywania doświadczeń zdobytych podczas realizacji niniejszego projektu.

LIFE + Nature and Biodiversity

TECHNICAL APPLICATION FORMS

Part C – detailed technical description of the proposed actions

Important note:

- All calculations and detailed cost breakdowns necessary to justify the cost of each action should be included in the financial forms F. In order to avoid repeating the financial information (with the risk of introducing incoherencies), Part C should only contain financial information not contained in the financial forms (e.g. details explaining the cost per hectare).
- All forms in this section may be duplicated, so as to include all essential information.
- Each action described should have a clear indication of its physical target (e.g., action 1 will take place in area "X" and/or will target species "Y"). Whenever this is relevant, the location of these actions should also be identified on one or several maps which must be provided in annex (preferably one map per site). Where feasible, a map of each site should be provided that indicates the location of all the actions taking place on that site.
- Any action that is sub-contracted should be just as clearly described as an action that will be directly carried out by the beneficiaries.

DETAILS OF PROPOSED ACTIONS**A. Preparatory actions, elaboration of management plans and/or of action plans****ACTION A.1:****Przygotowanie dokumentacji przetargowej i przeprowadzenie procedury przetargowej****Description (what, how, where and when):**

Zostanie opracowana dokumentacja przetargowa, a następnie przeprowadzona procedura przetargowa. Opracowanie dokumentacji i przeprowadzenie procedury przetargowej będzie przygotowane przez prawnika specjalizującego się z prawie zamówień publicznych.

Dokumentacja przetargowa zostanie przygotowana w pierwszym kwartale wdrażania projektu, a przeprowadzenie procedury i wybór najlepszego podwykonawcy nastąpi w drugim kwartale w celu umożliwienia wybranemu podwykonawcy przygotowania niezbędnych środków technicznych do realizacji powierzonych zadań (rozpoczęcie prac terenowych nie wcześniej niż od 15 sierpnia).

Dokumentacja przetargowa przygotowana będzie dla następujących działań:

Budowa i konserwacja niezbędnych urządzeń infrastruktury hydrotechnicznej – jazy, przepławki dla ryb i kładki drewniane nad przepawkami, przepusty drogowe, budowle piętrzące wpustowo-spustowe, konserwacja rowów melioracji szczegółowej i podstawowej (odtworzenie poziomu rzędnych piętrzenia i usunięcie nalotu drzew i krzewów), praca adaptacyjne biura oraz ocena efektów ekologicznych projektu wraz z przygotowaniem bazy danych do celów projektu.

Reasons why this action is necessary:

Obowiązek stosowania procedury przetargowej wynika bezpośrednio z ustawy Prawo zamówień publicznych. Mając powyższe na względzie Wnioskodawca zobowiązany jest do opracowania stosownej dokumentacji przetargowej, a następnie przeprowadzenia procedury przetargowej.

Związane jest to ze znacznym kosztem proponowanych w projekcie prac. Kwoty zleceń przekraczają bowiem 125 tys. euro, dlatego też beneficjent zaprosi do udziału w przetargu potencjalnych podwykonawców i przyzna zamówienie podmiotowi, który złożył najbardziej opłacalną ofertę przetargową. Opłacalność oferty rozumiana jest tu jako najlepszy stosunek jakości i doświadczenia potencjalnych podwykonawców do oferowanej ceny. Ponieważ projekt zakłada realizację zadań odnoszących się do zagrożonych siedlisk i gatunków konieczne jest wyłonienie podwykonawcy, który ma wieloletnie doświadczenie w realizowaniu podobnych działań w branży melioracyjnej na obszarach chronionych. Kryterium najniższej ceny nie może więc mieć w tym wypadku zastosowania.

Postępując w ten sposób, beneficjent przestrzegać będzie zasad przejrzystości i równego traktowania oraz unikanie wszelkich konfliktów interesów.

Beneficiary responsible for implementation:

Ptaki Polskie

Expected results (quantitative information when possible):

Dokumentacja przetargowa
Sprawozdanie z wyboru podwykonawców
Podpisane umów (umowy)

ACTION A.2:

Opracowanie Raportu oddziaływania na środowisko

Description (what, how, where and when):

W ramach prac przygotowawczych opracowany zostanie Raport oddziaływania na środowisko dla inwestycji związanych z budową nowych lub przebudową istniejących elementów infrastruktury. Raport OOS odnosić się więc będzie do przepustów drogowych, przepławek dla ryb, kładek nad przepławkami i budowli piętrzących wpustowo-spustowych. Konserwacja rowów melioracyjnych nie wymaga przeprowadzenia procedury OOS, dlatego też działanie to zostanie wyłączone z raportu OOS.

Reasons why this action is necessary:

Realizacja działań inwestycyjnych na obszarze Natura 2000 wymaga uzyskania niezbędnych w tym zakresie pozwoleń oraz deklaracji organów odpowiedzialnych za monitoring Obszarów Natura 2000. Na etapie wydania decyzji o uwarunkowaniach środowiskowych niezbędny będzie dokument pt ."Raport oddziaływania na środowisko". Jest to zatem dokument niezbędny bez, którego nie będzie możliwe uzyskanie wymaganych prawem pozwoleń, a tym samym nie dojdzie do skutku realizacja inwestycji będącej przedmiotem niniejszego wniosku.

Beneficiary responsible for implementation:

Ptaki Polskie

Expected results (quantitative information when possible):

Raport oceny oddziaływania na środowisko

B. Purchase/lease of land and/or compensation payments for use rights

N/A

C. Concrete conservation actions

ACTION C.1:

Budowa i konserwacja niezbędnych urządzeń infrastruktury hydrotechnicznej – jazy (Mapa 3)

Description (what, how, where and when):

Wykonane zostaną prace remontowe na 4 istniejących jazach:

1. Jaz nr 1 na Kanale Stara Warta w km 7+060.
2. Jaz nr 2 na Kanale Stara Warta w km 10+620.
3. Jaz nr 2 na Kanale Stara Warta w km 13+900.
4. Jaz nr 2 na Kanale Warnickim w km 0+385.

W ramach tego działania zostaną wykonane następujące czynności na jazach:

- roboty przygotowawcze (m.in. prace pomiarowe, ręczne usuwanie ziemi, ręczne koszenie porostów gęstych twardych ze skarp, czyszczenie istniejących powierzchni betonowych, usunięcie odpadów);
- roboty ziemne (m.in. ręczne i mechaniczne usuwanie ziemi z wykopów wraz jednoczesnym jej rozplantowaniem);
- remont jazu (m.in. deskowanie, obsadzanie kotew, odbudowa krawędzi);
- podbudowy (m.in. umacnianie skarp, formowanie warstw odsączających z zagęszczaniem mechanicznym);
- nawierzchnie (wykonanie bruku);
- roboty umocnieniowe i wykończeniowe (m.in. umacnianie skarp i dna, wykonanie materacy gabionowych, wykonanie i założenie szandorów drewnianych, humusowanie skarp).

W celu adaptacji jazu do otoczenia i jego lokalizacji w Parku Narodowym (i obszarze Natura 2000 zarazem) zalecono ograniczenie do minimum zastosowania betonu i wprowadzenia materiałów naturalnych – kamienia i drewna w postaci:

- szandory drewniane – do regulowania poziomu piętrzenia,
- materace gabionowe (wypełnione kamieniem naturalnym) – do ubezpieczenia ponuru i poszuru (dna),
- bruk kamienny do nawierzchni na przyczółkach jazów.

Wszystkie prace realizowane będą od 15 sierpnia do 28 lutego, a więc poza okresem lęgowym ptaków, aby uniknąć płoszenia i ewentualnych strat w lęgach.

Ocena kosztów realizacji tego zadania została przedstawiona w części finansowej na podstawie Kosztorysu Inwestorskiego przygotowanego w ramach pierwszego etapu *Projektu rewitalizacji siedlisk łąkowo-bagiennych w Parku Narodowym „Ujście Warty”. Bagna są dobre!* (finansowanego przez Fundusz Organizacji Pozarządowych w ramach Norweskiego Mechanizmu Finansowego).

Kosztorys został przygotowany przez Zakład Usług Projektowych Hydrogsan S.C. (ul. Krańcowa 20, 66-400 Gorzów Wielkopolski), który to Zakład był również wykonawcą Projektu Wykonawczego do w/w *Projektu rewitalizacji siedlisk łąkowo-bagiennych w Parku Narodowym „Ujście Warty”. Bagna są dobre!*

Kosztorys został przygotowany dla 35 urządzeń łącznie, w tym 4 jazów. Klasyfikacja robót została wykonana według *Wspólnego Słownika Zamówień – 45247000-0 Roboty w zakresie budowy tam, kanałów, kanałów irygacyjnych i akweduktów.*

Jaz nr 1 na Kanale Stara Warta w km 7+060 – charakterystyka i koszty realizacji.

- Opaska żelbetowa z betonu klasy B 30 o grubości 15 cm na przyczółkach i filarach jazu.
 - Powierzchnia przyczółków – 43,46 m².
 - Powierzchnia filarów – 31,57 m².
 - Zbrojenie stalą śr. 12 mm – 706 kg.
 - Objętość betonu – 10,726 m³.
- Kładka żelbetowa o wymiarach 10,67X1,0X0,12 m zbrojona stalą śr. 10 mm w ilości 70 kg
- Prowadnice szandorów z ceownika 80 L=2000 mm i O 100X100X5 mm – 3 kmpł.
- Szandory drewniane z okuciami o wymiarach:
 - 120X20X6,3 cm – 16 szt.
 - 121,5X50X6,3 cm – 32 szt.
- Ubezpieczenie ponuru i poszuru materacami gabionowymi typu Reno – gr. 30 cm
 - 500X200X30 cm – 13 szt.
 - 400X200X30 cm – 7 szt.
- Nawierzchnia na przyczółkach jazu – bruk kamienny gr. 16-20 cm
- Podłoże ponuru uszczelnione bentomatem na powierzchni 70 m²

Podłoże poszuru wzmocnione geowłókniną na powierzchni 140 m²

Tabela C.1-1a. Jaz nr 1 na Kanale Stara Warta w km 7+060 – wyliczenia.

Wyszczególnienie	Powierzchnia (m ²)	Objętość (m ³)	Długość (m)	Sztuk	Waga (t)
Roboty przygotowawcze (ręczne usuwanie ziemi i porostów skarp; pomiary geodezyjne, wykucie wnęk w ścianach betonowych, czyszczenie strumieniowo ścierne, rozbiórka konstrukcji żelbetowych, wywiezienie gruzu)	832	0,8		1	
Roboty ziemne (wykopy koryt, kanałów i rowów – ręczne i koparkami z transportem urobku do 1 km, ręczny przewóz ziemi na odległość do 10 m, rozplantowanie ziemi spycharkami, zasypywanie i zagęszczanie wnęk za ścianami budowli, grodzie ziemne.)		1311			
Remont jazu (deskowanie systemem U-Form, obsadzanie kotew, montaż zbrojenia prętami 12 mm, obudowa przyczółków konstrukcją stalową – prowadnice szandorów, betonowanie przy użyciu pompy na samochodzie, obudowa krawędzi kładki ceownikiem, odwodnienie powierzchniowe)	11	12	53	301	0,8
Podbudowy (podbudowa koryta na poszerzeniach na przyczółkach jazu, umacnianie skarp, zagęszczanie mechaniczne warstw odsączających)	12				
Nawierzchnie (bruk z kamienia brukowego i naturalnego)	12				
Roboty umocnieniowe i wykończeniowe (umacnianie skarp i dna, instalacja Bentomatu na powierzchniach skarp do wys. 3 m metodą C, wykonanie materacy gabionowych, wykonanie pojedynczych opasek faszynowych, ręczne plantowanie gruntu, humusowanie skarp, wykonanie i instalacja szandorów, okucia szandorów, krawężniki kamienne w wykonaniu ław betonowych)	362	56	48	96	

Tabela C.1-1b. Jaz nr 1 na Kanale Stara Warta w km 7+060 – zestawienie kosztów.

Wyszczególnienie	Robocizna	Materiały	Sprzęt	Koszty pośrednie	Zysk	Razem
Roboty przygotowawcze	1 380	3 558	667	1 332	347	7 284
Roboty ziemne	7 094	2 398	5 607	8 243	1 168	24 510
Remont jazów	5 313	11 153	4 441	6 342	1 367	28 616
Podbudowy	36	92	12	39	11	190
Nawierzchnie	32	320	22	42	27	443
Roboty umocnieniowe i wykończeniowe	1 190	10 163	36	796	610	12 795
RAZEM	15 045	27 684	10 785	16 794	3 530	73 838

Jaz nr 2 na Kanale Stara Warta w km 10+620 – charakterystyka i koszty realizacji.

- Opaska żelbetowa z betonu klasy B 30 o grubości 15 cm na przyczółkach i filarach jazu.
 - Powierzchnia przyczółków – 41,70 m².
 - Powierzchnia filarów – 28,56 m².
 - Zbrojenie stalą śr. 12 mm – 662 kg.
- Kładka żelbetowa o wymiarach 10,67X1,0X0,12 m zbrojona stalą śr. 10 mm w ilości 65 kg
- Prowadnice szandorów z ceownika 80 L=2000 mm i O 100X100X5 mm – 3 kmpl.
- Szandory drewniane z okuciami o wymiarach:
 - 123X20X6,3 cm – 14 szt.
 - 119X50X6,3 cm – 28 szt.
- Ubezpieczenie ponuru i poszuru materacami gabionowymi typu Reno – gr. 30 cm
 - 500X200X30 cm – 13 szt.
 - 400X200X30 cm – 7 szt.
- Nawierzchnia na przyczółkach jazu – bruk kamienny gr. 16-20 cm
- Podłoże ponuru uszczelnione bentomatem na powierzchni 70 m²
- Podłoże poszuru wzmocnione geowłókniną na powierzchni 140 m²

Tabela C.1-2a. Jaz nr 2 na Kanale Stara Warta w km 10+620 – wyliczenia.

Wyszczególnienie	Powierzchnia (m ²)	Objętość (m ³)	Długość (m)	Sztuk	Waga (t)
Roboty przygotowawcze (ręczne usuwanie ziemi i porostów skarp; pomiary geodezyjne, wykucie wnęk w ścianach betonowych, czyszczenie strumieniowo ścierne, rozbiórka konstrukcji żelbetowych, wywiezienie gruzu)	824	0,9		1	
Roboty ziemne (wykopy koryt, kanałów i rowów – ręczne i koparkami z transportem urobku do 1 km, ręczny przewóz ziemi na odległość do 10 m, rozplantowanie ziemi spycharkami, zasypywanie i zagęszczanie wnęk za ścianami budowli, grodzie ziemne.)		2271			
Remont jazu (deskowanie systemem U-Form, obsadzanie kotew, montaż zbrojenia prętami 12 mm, obudowa przyczółków konstrukcją stalową – prowadnice szandorów, betonowanie przy użyciu pompy na samochodzie, obudowa krawędzi kładki ceownikiem, odwodnienie powierzchniowe)	92	11	50	282	0,7
Podbudowy (podbudowa koryta na poszerzeniach na przyczółkach jazu, umacnianie skarp, zagęszczanie mechaniczne warstw odsączających)	12				
Nawierzchnie (bruk z kamienia brukowego i naturalnego)	12				

Roboty umocnieniowe i wykończeniowe (umacnianie skarp i dna, instalacja Bentomatu na powierzchniach skarp do wys. 3 m metodą C, wykonanie materacy gabionowych, wykonanie pojedynczych opasek faszynowych, ręczne plantowanie gruntu, humusowanie skarp, wykonanie i instalacja szandorów, okucia szandorów, krawężniki kamienne w wykonaniem ław betonowych)	359	56	6	84	
---	-----	----	---	----	--

Tabela C.1-2b. Jaz nr 2 na Kanale Stara Warta w km 10+620 – zestawienie kosztów.

Wyszczególnienie	Robocizna	Materiały	Sprzęt	Koszty pośrednie	Zysk	Razem
Roboty przygotowawcze	1 368	3 305	627	1 297	329	6 926
Roboty ziemne	6 094	2 302	5 603	8 253	1 168	23 420
Remont jazów	5 023	10 373	4 358	6 098	1 296	27 148
Podbudowy	51	132	13	42	12	250
Nawierzchnie	46	334	23	46	29	478
Roboty umocnieniowe i wykończeniowe	1 239	9 935	45	849	622	12 690
RAZEM	13 821	26 381	10 669	16 585	3 456	70 912

Jaz nr 3 na Kanale Stara Warta w km 13+900– charakterystyka i koszty realizacji.

- Opaska żelbetowa z betonu klasy B 30 o grubości 15 cm na przyczółkach i filarach jazu.
 - Powierzchnia przyczółków – 46 m².
 - Powierzchnia filarów – 31,68 m².
 - Zbrojenie stalą śr. 12 mm – 732 kg.
- Kładka żelbetowa o wymiarach 9,50X1,0X0,12 m zbrojona stalą śr. 10 mm w ilości 63 kg
- Prowadnice szandorów z ceownika 80 L=2000 mm i O 100X100X5 mm – 3 kmpl.
- Szandory drewniane z okuciami o wymiarach:
 - 125X20X6,3 cm – 10 szt.
 - 107,5X50X6,3 cm – 20 szt.
- Ubezpieczenie ponuru i poszuru materacami gabionowymi typu Reno – gr. 30 cm
 - 500X200X30 cm – 13 szt.
 - 400X200X30 cm – 7 szt.
- Nawierzchnia na przyczółkach jazu – bruk kamienny gr. 16-20 cm, pow. 12,9m m²
- Podłoże ponuru uszczelnione bentomatem na powierzchni 70 m²
- Podłoże poszuru wzmocnione geowłókniną na powierzchni 140 m²

Tabela C.1-3a. Jaz nr 3 na Kanale Stara Warta w km 13+900 – wyliczenia.

Wyszczególnienie	Powierzchnia (m ²)	Objętość (m ³)	Długość (m)	Sztuk	Waga (t)
Roboty przygotowawcze (ręczne usuwanie ziemi i porostów skarp; pomiary geodezyjne, wykucie wnęk w ścianach betonowych, czyszczenie strumieniowo ścierne, rozbiórka konstrukcji żelbetowych, wywiezienie gruzu)	830	1		1	
Roboty ziemne (wykopy koryt, kanałów i rowów – ręczne i koparkami z transportem urobku do 1 km, ręczny przewóz ziemi na odległość do 10 m, rozplantowanie ziemi spycharkami, zasypywanie i zagęszczanie wnęk za ścianami budowli, grodzie ziemne.)	1310				

Remont jazu (deskowanie systemem U-Form, obsadzanie kotew, montaż zbrojenia prętami 12 mm, obudowa przyczółków konstrukcją stalową – prowadnice szandorów, betonowanie przy użyciu pompy na samochodzie, obudowa krawędzi kładki ceownikiem, odwodnienie powierzchniowe)	88	11	50	311	1
Podbudowy (podbudowa koryta na poszerzeniach na przyczółkach jazu, umacnianie skarp, zagęszczanie mechaniczne warstw odsączających)	13				
Nawierzchnie (bruk z kamienia brukowego i naturalnego)	13				
Roboty umocnieniowe i wykończeniowe (umacnianie skarp i dna, instalacja Bentomatu na powierzchniach skarp do wys. 3 m metodą C, wykonanie materacy gabionowych, wykonanie pojedynczych opasek faszynowych, ręczne plantowanie gruntu, humusowanie skarp, wykonanie i instalacja szandorów, okucia szandorów, krawężniki kamienne w wykonaniu ław betonowych)	356	56	55	60	

Tabela C.1-3b. Jaz nr 3 na Kanale Stara Warta w km 13+900 – zestawienie kosztów.

Wyszczególnienie	Robocizna	Materiały	Sprzęt	Koszty pośrednie	Zysk	Razem
Roboty przygotowawcze	1 412	3 595	906	1 360	352	7 625
Roboty ziemne	7 288	2 464	5 757	8 479	1 200	25 188
Remont jazów	7 061	11 436	4 534	8 519	1 383	32 933
Podbudowy	53	137	14	43	12	259
Nawierzchnie	48	475	24	47	30	624
Roboty umocnieniowe i wykończeniowe	1 246	9 985	42	831	604	12 708
RAZEM	17 108	28 092	11 277	19 279	3 581	79 337

Jaz nr 4 na Kanale Warnickim w km 0+385 – charakterystyka i koszty realizacji.

- Opaska żelbetowa z betonu klasy B 30 o grubości 15 cm na przyczółkach i filarach jazu.
 - Powierzchnia przyczółków – 48 m².
 - Powierzchnia filarów – 32,68 m².
 - Zbrojenie stalą śr. 12 mm – 730 kg.
- Kładka żelbetowa o wymiarach 10X1,0X0,12 m zbrojona stalą śr. 10 mm w ilości 65 kg
- Prowadnice szandorów z ceownika 80 L=2000 mm i O 100X100X5 mm – 3 kmpł.
- Szandory drewniane z okuciami o wymiarach:
 - 125X20X6,3 cm – 10 szt.
 - 107,5X50X6,3 cm – 20 szt.
- Ubezpieczenie ponuru i poszuru materacami gabionowymi typu Reno – gr. 30 cm
 - 500X200X30 cm – 13 szt.
 - 400X200X30 cm – 7 szt.
- Nawierzchnia na przyczółkach jazu – bruk kamienny gr. 16-20 cm, pow. 12,9m m²
- Podłoże ponuru uszczelnione bentomatem na powierzchni 70 m²
- Podłoże poszuru wzmocnione geowłókniną na powierzchni 140 m²

Tabela C.1-4a. Jaz nr 4 na Kanale Warnickim w km 0+385 – wyliczenia.

Wyszczególnienie	Powierzchnia (m ²)	Objętość (m ³)	Długość (m)	Sztuk	Waga (t)
Roboty przygotowawcze (ręczne usuwanie ziemi i porostów skarp; pomiary geodezyjne, wykucie wnęk w ścianach betonowych, czyszczenie strumieniowo ścierne, rozbiórka konstrukcji żelbetowych, wywiezienie gruzu)	820	1		1	
Roboty ziemne (wykopy koryt, kanałów i rowów – ręczne i koparkami z transportem urobku do 1 km, ręczny przewóz ziemi na odległość do 10 m, rozplantowanie ziemi spycharkami, zasypywanie i zagęszczanie wnęk za ścianami budowli, gradzie ziemne.)	1320				
Remont jazu (deskowanie systemem U-Form, obsadzanie kotew, montaż zbrojenia prętami 12 mm, obudowa przyczółków konstrukcja stalową – prowadnice szandorów, betonowanie przy użyciu pompy na samochodzie, obudowa krawędzi kładki ceownikiem, odwodnienie powierzchniowe)	90	12	49	305	1
Podbudowy (podbudowa koryta na poszerzeniach na przyczółkach jazu, umacnianie skarp, zagęszczanie mechaniczne warstw odsączających)	13				
Nawierzchnie (bruk z kamienia brukowego i naturalnego)	134				
Roboty umocnieniowe i wykończeniowe (umacnianie skarp i dna, instalacja Bentomatu na powierzchniach skarp do wys. 3 m metodą C, wykonanie materacy gabionowych, wykonanie pojedynczych opasek faszynowych, ręczne plantowanie gruntu, humusowanie skarp, wykonanie i instalacja szandorów, okucia szandorów, krawężniki kamienne w wykonaniem ław betonowych)	360	52	50	65	

Tabela C.1-4b. Jaz nr 4 na Kanale Warnickim w km 0+385 – koszty realizacji.

Wyszczególnienie	Robocizna	Materiały	Sprzęt	Koszty pośrednie	Zysk	Razem
Roboty przygotowawcze	1 412	3 595	906	1 360	352	7 625
Roboty ziemne	7 288	2 464	5 757	8 479	1 200	25 188
Remont jazów	7 061	11 436	4 534	8 519	1 383	32 933
Podbudowy	53	137	14	43	12	259
Nawierzchnie	48	475	24	47	30	624
Roboty umocnieniowe i wykończeniowe	1 246	9 985	42	831	604	12 708
RAZEM	17 108	28 092	11 277	19 279	3 581	79 337

Reasons why this action is necessary (specify the species / habitat(s) / biodiversity issue(s) targeted):

Bazując na Systemie Informacji Przestrzennej, a w szczególności Numerycznym Modelu Terenu przeprowadzono analizę możliwości wykorzystania systemu melioracyjnego do celów rewitalizacyjnych Polderu. W celu dostosowania warunków wodnych dla potrzeb siedliskowych, awifauny i ekstensywnej gospodarki rolnej przyjęto następujące założenia:

- utrzymanie na polderze trzech stref wilgotnościowych (bagienną, wilgotną i umiarkowaną wilgotną) wyznaczonych z punktu widzenia potrzeb awifauny, a jednocześnie realizujących wnioski wynikające z analizy glebowej i roślinnej.
- utrzymanie wysokiego stanu wód gruntowych z dopuszczeniem do występowania zalewów w strefie bagiennnej i wilgotnej w okresie lęgowym awifauny (do 30 czerwca),
- umożliwienie użytkowania łąkowo-pastwiskowego terenu po przez odwodnienie terenu do głębokości 50 – 60 cm poniżej terenu w okresie 1 lipiec – 30 wrzesień; jednocześnie rozstaw rowów i ich głębokość powinna uniemożliwiać zbyt silne odwodnienie terenu.
- zaprzestanie odwodnienia terenów użytkowanych od 1 listopada i wysycenie profilu glebowego wodą w celu zmniejszenia procesu mineralizacji gleb organicznych,
- utrzymywanie wysokiego stanu wód (wody gruntowe przy powierzchni gruntu przez większą część roku) na obszarach bagiennych i lasach lęgowych w całym okresie wegetacyjnym.

W pierwszym etapie działań rewitalizacyjnych/aktywnej ochrony należy usprawnić system melioracyjny Polderu Północnego, w takim zakresie, który pozwoliłby na skuteczne podniesienie poziomu wody w okresie wiosennym, aż do uzyskania wód gruntowych na powierzchni gruntu i utrzymanie pożądanego poziomu zwierciadła wody w okresie letnim.

Po analizie (w okresie wiosna/lato 2008) stanu hydrologicznego oraz zagospodarowania i użytkowania doliny wydaje się, że największe szanse na sukces przyrodniczy oraz możliwości realizacyjne ma rewitalizacja polderu przy wykorzystaniu zasobów wodnych Starej Warty (Kanału Maszówek). Działania techniczne i eksploatacyjne powinny prowadzić do utrzymania polderu o charakterze ekstensywnych, silnie uwilgotnionych łąk wraz z częściowym odtworzeniem procesów bagiennych (lub nawet torfotwórczych) w wybranych fragmentach doliny.

Kluczowym dla utrzymania mokradłowego charakteru polderu jest maksymalne wykorzystanie zasobów Starej Warty i Witnej. Obliczenia wykonane w roku 2008 wskazują, że wykorzystanie wód wiosennych pozwala na pokrycie niedoboru w okresie letnim w latach przeciętnych i suchych.

W celu utrzymania wysokich stanów wody i umożliwienia korzystania z sieci kanałów pozostałym użytkownikom niezbędna jest budowa/odbudowa dwóch podstawowych jazów: Kamień i Krześniczka. Oraz dodatkowych dwóch jazów – jednego na Starej Warcie i jednego na Kanale Wanickim. Jaz Krześniczka miałby za zadanie zamknięcie odpływu z polderu. W przypadku utrudnionego odpływu wód z Kanału Małego, jego rolę przejmowałby jaz Kamień utrzymując wyższe stany wody w środkowej części Polderu Północnego. Pompownie w Witnicy i Warnikach pracowałyby w dotychczasowym reżimie utrzymania stanów wód dla celów rolniczych.

Gospodarka łąkarska na przeważającej powierzchni Polderu Północnego (z centralnym obszarem jakim są Derkaczowe Łąki) ma kluczowe znaczenie dla trwałości projektu. Proponowana infrastruktura zapewni trwałość projektu w następnych latach, poprzez retencjonowanie wód na Polderze w sposób zgodny z wymogami siedliskowymi zagrożonych gatunków ptaków.

Beneficiary responsible for implementation:

Ptaki Polskie

Expected results (quantitative information when possible):

4 jazy wyremontowane

ACTION C.2:***Budowa i konserwacja niezbędnych urządzeń infrastruktury hydrotechnicznej – przepławki dla ryb i kładki drewniane nad przepławkami.*****Description (what, how, where and when):**

Wykonane zostaną 3 przepławki dla ryb na jazach na Kanale Stara Warta w celu umożliwienia rybom swobodnej migracji przez jazy poddane konserwacji w *Action C.1*.

W celu adaptacji przepławek do otoczenia i jego lokalizacji w Parku Narodowym i w obszarze Natura 2000 zarazem zalecono ograniczenie do minimum zastosowania betonu i wprowadzenia materiałów naturalnych – kamienia i drewna w postaci:

- bruk kamienny - do umocnienia dna przepławki i podjazdów do kładek drewnianych,
- kołki drewniane – do palisady wzdłuż przepławki,
- pale drewniane grube (18 i 24 cm) - do przyczółków kładek,
- deski strugane grube (5 cm) – na poszycie kładek.

Każda przepławka będzie miała długość 57 m i szerokość dna 1 m, przy nachyleniu skarpy 1:1,5. Parametry takie są wystarczające dla zapewnienia swobodnego przemieszania się zarówno narybku jak i osobników dojrzałych.

Nad przepławkami przepuszczone zostaną kładki drewniane umożliwiające swobodne przemieszczenie się służb Parku Narodowego, rolników i turystów. Wymiary kładek to: długość 580 cm, szerokość 150 cm.

Jednocześnie dzięki zastosowaniu materiałów naturalnych (kamień i drewno) nie zostaną wprowadzone do Parku Narodowego i obszaru Natura 2000 zarazem, obce krajobrazowo elementy żelbetonowe.

W ramach tego działania zostaną wykonane następujące czynności:

- roboty przygotowawcze (m.in. prace pomiarowe, ręczne usuwanie ziemi w celu przygotowania terenu pod trasę przepławki);
- roboty ziemne (m.in. ręczne i mechaniczne usuwanie ziemi z wykopów wraz jednoczesnym jej rozplantowaniem);
- podbudowy (wykonanie podsypki z pospółki);
- roboty wykończeniowe (m.in. wykonanie bruku na skarpach i uszczelnienie mchem, wykonanie podwodnego narzutu z kamieni – otoczków, darniowanie skarp, wykonanie palisady z kołków drewnianych),
- konstrukcja kładki (m.in. wbijanie pali drewnianych konstrukcyjnych, przygotowanie ustrojenia niosącego mostów – wbudowanie belek porzecznych, ułożenie drewnianej jezdni mostu).

Wszystkie prace realizowane będą od 15 sierpnia do 28 lutego, a więc poza okresem lęgowym ptaków, aby uniknąć płoszenia i ewentualnych strat w lęgach.

Ocena kosztów realizacji tego zadania została przedstawiona w części finansowej na podstawie Kosztorysu Inwestorskiego przygotowanego w ramach pierwszego etapu *Projektu rewitalizacji siedlisk łąkowo-bagiennych w Parku Narodowym „Ujście Warty”*. *Bagna są dobre!* (finansowanego przez Fundusz Organizacji Pozarządowych w ramach Norweskiego Mechanizmu Finansowego). Kosztorys został przygotowany przez Zakład Usług Projektowych Hydrogsan S.C. (ul. Krańcowa 20, 66-400 Gorzów Wielkopolski), który to Zakład był również wykonawcą Projektu Wykonawczego do w/w *Projektu rewitalizacji siedlisk łąkowo-bagiennych w Parku Narodowym „Ujście Warty”*. *Bagna są dobre!*

Kosztorys został przygotowany dla 35 urządzeń łącznie, w tym 3 przepławek dla ryb i 3 kładek nad przepławkami. Klasyfikacja robót została wykonana według *Wspólnego Słownika*

Zamówień – 45247000-0 Roboty w zakresie budowy tam, kanałów, kanałów irygacyjnych i akweduktów.

Przeplawka – charakterystyka i koszty realizacji

Przeplawka dla ryb brukowana kamienna:

- Długość przeplawki – 57 m
- Szerokość dna przeplawki 1 m
- Nachylenie skarp – 1:1,5
- Koryto umocnione brukiem kamiennym o śr. 15-20 cm uszczelnionym mchem na podsypce z pospółki – 57 m
- Skarpy brzegu umocnione darnią
- Palisada z kołków drewnianych o śr. 4-6 cm o długości 100 cm na długości przeplawki 5 m

Tabela C.2 – 1a. Przeplawka – wyszczególnienie.

Wyszczególnienie	Powierzchnia (m ²)	Objętość (m ³)	Długość (m)	Sztuk.	Waga (t)
Roboty przygotowawcze (roboty pomiarowe melioracji wodnych, przygotowanie terenu trasy kanałów, usunięcie warstwy ziemi)	570		58		
Roboty ziemne (wykopy koryt, kanałów i rowów – ręczne i koparkami z transportem urobku do 1 km, rozplantowanie ziemi spycharkami)		368			
Podbudowy (wykonanie podsypki z pospółki)	114				
Roboty umocnieniowe i wykończeniowe (Wykonanie bruku – transport i uszczelnianie mchem, narzut kamienny, ręczne plantowanie gruntu, darniowanie z transportem darniny, wykonanie palisady z kołków)	591	2	40		

Przeplawki

Tabela C.2-1b. Przeplawka – koszty realizacji.

Wyszczególnienie	Robocizna	Materiały	Sprzęt	Koszty pośrednie	Zysk	Razem
Roboty przygotowawcze	299	150	150	263	23	885
Roboty ziemne	318	-	933	719	78	2 048
Podbudowy	-	-	-	-	-	-
Podbudowy	344	921	181	346	45	1 837
Nawierzchnie	-	-	-	-	437	437
Roboty umocnieniowe i wykończeniowe	1 811	5 941	611	1 324	-	9 687
RAZEM	2 772	7 012	1 875	2 652	583	14 894

Kładka drewniana nad przeplawką – charakterystyka i koszty realizacji

- Kładka drewniana jednoprzęsłowa o szerokości 1,5 m i długości całkowitej 580 cm
- Konstrukcja – 2 belki o śr. 24 cm i długości 412 cm
- Przyczółki drewniane palowe:
 - Pale o średnicy 24 cm i długości 9 m – 4 szt.
 - Pale o średnicy 18 cm i długości 8 m – 8 szt.
- Poszycie pomostu z desek struganych o grubości 5 cm
- Podjazdy do kładki umocnione brukiem kamiennym o gr. 16 cm i ograniczone krawężnikiem kamiennym

Tabela C.2-2a. Kładka drewniana nad przepławka – wyliczenia.

Wyszczególnienie	Powierzchnia (m ²)	Objętość (m ³)	Długość (m)	Sztuk.	Waga (t)
Roboty przygotowawcze (roboty pomiarowe, ręczne usuwanie ziemi)	28			1	
Roboty ziemne (wykopy liniowe lub jamiste, rozplantowanie ręczne urobku, roboty ziemne wykonywane koparkami, mechaniczne zasypywanie wnęk)		18			
Kładka drewniana (wbijanie pali, ustrojenie niosące mostów, ułożenie drewnianej jezdni mostu, krawężnik mostu drewnianego, wzmocnienie podpór kładki)		2		12	
Podbudowy (wykonanie koryt o gł. 30 cm i warstw odsączających, zagęszczanie mechaniczne)	3,5				
Nawierzchnie (bruk kamienny)	3,5				
Roboty umocnieniowe i wykończeniowe (umacnianie ścian przyczółków, krawężniki kamienne)	13		4		
Urządzenia bezpieczeństwa ruchu (poręcze drewniane)		1			

Tabela C.2-2a. Kładka drewniana nad przepławka – koszty realizacji.

Wyszczególnienie	Robocizna	Materiały	Sprzęt	Koszty pośrednie	Zysk	Razem
Roboty przygotowawcze	244	286	43	186	40	799
Roboty ziemne	183	540	286	304	66	1 379
Drewniane kładki	796	4 132	3 290	2 626	545	11 389
Podbudowy	10	5	4	9	3	31
Nawierzchnie	13	129	-	8	8	158
Roboty umocnieniowe i wykończeniowe	26	560	60	17	30	693
Urządzenia bezpieczeństwa ruchu	134		-	126	46	306
RAZEM	1 406	5 652	3 683	3 276	738	14 755

Ilość przepławek i kładek – łącznie 3 szt.

Łączny koszt całego zadania: 88 947 Euro (wartość zaokrąglona).

Reasons why this action is necessary (specify the species / habitat(s) / biodiversity issue(s) targeted):

Inwestycja ta ma charakter działania towarzyszącego działaniu A.1. i stanowi integralną część remontu jazów. Działanie to zostało wydzielone do osobnej analizy, ze względu na swoje znaczenie ekologiczne. Remont jazów oznaczać może bowiem stworzenie dodatkowej bariery ekologicznej na trasie wędrówek ryb, co mogłoby doprowadzić do zmian w składzie gatunkowym i liczebności ryb w ciekach powyżej i poniżej jazów.

W celu uniknięcia wyżej opisanego zagrożenia wprowadzono budowę przepławek dla ryb jako integralne uzupełnienie działania 1. Projekt aktywnej ochrony ptaków nie może bowiem prowadzić do zagrożenia zmniejszenia bioróżnorodności wśród innych grup systematycznych fauny Polderu Północnego. Przepławki pozwolą uniknąć potencjalnego zagrożenia dla różnorodności ryb na całym odcinku cieków objętych projektem.

Beneficiary responsible for implementation:

Ptaki Polskie

Expected results (quantitative information when possible):

3 przepławki dla ryb zbudowane
3 kładki nad przepławkami zbudowane

ACTION C.3:

Budowa i konserwacja niezbędnych urządzeń infrastruktury hydrotechnicznej – przepusty drogowe.

Description (what, how, where and when):

Wykonanych zostanie 9 przepustów pod istniejącymi drogami w celu zapewnienia swobodnego przepływu wód Polderu Północnego i regulowania ich poziomu przy wykorzystaniu jazów poddanych konserwacji w *Action C.1*.

Każdy przepust (łącznie 9 szt.) będzie miał następujące wymiary: długość - 750 cm, średnica – 80 cm.

Główne urządzenia przepustowe umieszczone będą pod drogami dlatego w tym przypadku dopuszcza się realizację zadania z wykorzystaniem żelbetonowej konstrukcji, tym bardziej, że przepusty takie muszą się charakteryzować znaczną wytrzymałością konstrukcyjną, mogącą udźwignąć ciężar przejeżdżających samochodów (służby Parku Narodowego, turyści) i maszyn rolniczych wykorzystywanych do prac na użytkach zielonych zgodnie z zaleceniami programów rolnośrodowiskowych.

W celu adaptacji zewnętrznych elementów przepustów drogowych do otoczenia i jego lokalizacji w Parku Narodowym i w obszarze Natura 2000 zarazem zalecono ograniczenie do minimum zastosowania betonu i wprowadzenia materiałów naturalnych – kamienia i drewna w postaci:

- bruk kamienny - do ubezpieczenia wlotu i wylotu przepustu,
- tłuczeń – pokrycia nawierzchni nad przepustem,
- drewno – na poręcze obustronnie osadzone nad przepustami,
- grunt (ziemia) – do wzmocnienia poboczy.

W ramach tego działania zostaną wykonane następujące czynności:

- roboty przygotowawcze (m.in. prace pomiarowe, niwelacja terenu);
- roboty ziemne (m.in. ręczne i mechaniczne usuwanie ziemi z wykopów wraz jednoczesnym jej rozplantowaniem);
- wykonanie przepustów (m.in. wykonanie podsypki ze żwiru, posadowienie kanałów z rur żelbetonowych "WIPRO", izolacja zewnętrznych powierzchni rur, umieszczenie belek podwalinowych)
- podbudowy (m.in. umacnianie skarp, wykonanie koryt na poszerzeniach jezdni, ułożenie warstwy dolnej podbudowy z tłucznią);
- roboty wykończeniowe (m.in. wykonanie bruku na skarpach, wykonanie podwodnego narzutu kamiennego, humusowanie skarp),
- wykonanie urządzeń bezpieczeństwa ruchu (wybudowanie poręczy).

Wszystkie prace realizowane będą od 15 sierpnia do 28 lutego, a więc poza okresem lęgowym ptaków, aby uniknąć płoszenia i ewentualnych strat w lęgach.

Ocena kosztów realizacji tego zadania została przedstawiona w części finansowej na podstawie Kosztorysu Inwestorskiego przygotowanego w ramach pierwszego etapu *Projektu rewitalizacji siedlisk łąkowo-bagiennych w Parku Narodowym „Ujście Warty”*. *Bagna są dobre!* (finansowanego przez Fundusz Organizacji Pozarządowych w ramach Norweskiego Mechanizmu Finansowego).

Kosztorys został przygotowany przez Zakład Usług Projektowych Hydrogsan S.C. (ul. Krańcowa 20, 66-400 Gorzów Wielkopolski), który to Zakład był również wykonawcą Projektu Wykonawczego do w/w *Projektu rewitalizacji siedlisk łąkowo-bagiennych w Parku Narodowym „Ujście Warty”. Bagna są dobre!*

Kosztorys został przygotowany dla 35 urządzeń łącznie, w tym 9 przepustów drogowych. Klasyfikacja robót została wykonana według *Wspólnego Słownika Zamówień – 45247000-0 Roboty w zakresie budowy tam, kanałów, kanałów irygacyjnych i akweduktów.*

Przepusty – charakterystyka i koszty realizacji.

- Przepust drogowy z rur betonowych izolowanych typu Wipro o śr. 800 mm i długości 750 mm
- Ubezpieczenie wlotu i wylotu brukiem kamiennym 16 cm na podsypce cementowo-piaskowej
- Nawierzchnia jezdni tłuczniowa 0/63 mm stabilizowana mechanicznie o łącznej grubości warstwy 27 cm, na szerokości korony jezdni 350 cm i długości przejazdu 10 m
- Poręcze drewniane obustronne osadzone na fundamentach betonowych o długości 2 X 550 cm i wysokości 110 cm.
- Podłoże wzmocnione geowłókniną
- Pobocza gruntowe

Tabela C.3-4a. Przepust - wyliczenia.

Wyszczególnienie	Powierzchnia (m ²)	Objętość (m ³)	Długość (m)	Sztuk	Waga (t)
Roboty przygotowawcze (ręczne usuwanie ziemi i porostów skarp; pomiary geodezyjne)	85			1	
Roboty ziemne (wykopy koryt, kanałów i rowów – ręczne i koparkami z transportem urobku do 1 km, ręczny przewóz ziemi na odległość do 10 m, rozplantowanie ziemi spycharkami, zasypywanie i zagęszczanie wnęk za ścianami budowli, gradzie ziemne.)		171			
Przepust drogowy (umacnianie skarp, podsypka, kanały z rur żelbetowych, izolacja, belki podwali nowe, odwodnienie)	49		8	3	
Podbudowy (koryta na poszerzeniach jezdni, umacnianie skarp, zagęszczanie mechaniczne warstw odsączających, podbudowa z kruszyw łamanych)	98				
Nawierzchnie (tłuczeń)	35				
Roboty umocnieniowe i wykończeniowe (wykonanie bruku o grubości 16 cm, warstwy podsypkowe, podwodny narzut z kamienią luzem, ręczne plantowanie gruntu rodzimego, humusowanie skarp, palisada z kołków lub słupków)	50	4	10		
Urządzenia bezpieczeństwa ruchu (wybudowanie poręczy, stopy fundamentów)		1		10	

Tabela C.3-4b. Przepust – koszty realizacji jednego przepustu.

Wyszczególnienie	Robocizna	Materiały	Sprzęt	Koszty pośrednie	Zysk	Razem
Roboty przygotowawcze	231	287	43	178	37	776
Roboty ziemne	158	1 493	1 215	893	188	3 947
Przepusty	262	1 971	1 078	871	209	4 391
Podbudowy	186	1 083	95	183	78	1 625
Nawierzchnie	23	266	27	32	17	365
Roboty umocnieniowe i wykończeniowe	271	1 615	64	218	108	2 276
Urządzenia bezpieczeństwa ruchu	265	961	100	237	78	1 641
RAZEM	1 396	7 675	2 622	2 612	715	15 021

Ilość budowli – 9 szt. Łączny koszt całego zadania: 135 191 Euro (wartość zaokrąglona).

Reasons why this action is necessary (specify the species / habitat(s) / biodiversity issue(s) targeted):

Przepusty drogowe mają istotne znaczenie dla swobodnej migracji wód na Polderze Północnym. Badania hydrologiczne i projekt techniczny wykazały, że funkcjonowanie jazów oraz budowli piętrzących wpustowo-spustowych zapewni odpowiedni poziom retencji wody na Polderze pod warunkiem, że pozostałe urządzenia inżynierii wodnej, w tym przepusty drogowe, będą zlokalizowane i dostosowane technicznie w sposób, który będzie stanowił wsparcie dla funkcji jakie spełniają w/w jazy i inne urządzenia melioracji szczegółowej i podstawowej.

Projekt techniczny zakłada funkcjonowanie przepustów drogowych jako integralnej części inwestycji zmierzającej do aktywnej ochrony ptaków i ich siedlisk na Polderze Północnym.

Beneficiary responsible for implementation:

Ptaki Polskie

Expected results (quantitative information when possible):

9 przepustów drogowych wybudowanych

ACTION C.4:

Budowa i konserwacja niezbędnych urządzeń infrastruktury hydrotechnicznej – budowle piętrzące wpustowo-spustowe („zastawki” na rowach melioracji szczegółowej) (Mapa 3)

Description (what, how, where and when):

Wykonanych zostanie 36 szt. budowli piętrzących w celu zapewnienia swobodnego rozprowadzania i retencjonowania wód na terenie Polderu Północnego i regulowania ich poziomu przy wykorzystaniu jazów poddanych konserwacji w *Action C.1*.

Każda budowla piętrząca (łącznie 36 szt.) będzie miała następujące wymiary: długość – 750 cm, średnica – 80 cm.

Budowle piętrzące zostaną rozmieszczone na istniejących rowach melioracyjnych w miejscach wskazanych w *Koncepcji rewitalizacji siedlisk łąkowo-bagiennych w Parku Narodowym „Ujście Warty” - Polder Północny* przygotowanej w roku 2009 przez ekspertów ze Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie po kierownictwem prof. Tomasza Okruszo w ramach *Projektu rewitalizacji siedlisk łąkowo-bagiennych w Parku Narodowym „Ujście Warty”*. *Bagna są dobre!* (finansowanego przez Fundusz Organizacji Pozarządowych w ramach Norweskiego Mechanizmu Finansowego).

W celu adaptacji zewnętrznych elementów przepustów drogowych do otoczenia i jego lokalizacji w Parku Narodowym i w obszarze Natura 2000 zarazem zalecono ograniczenie do minimum zastosowania betonu i wprowadzenia materiałów naturalnych – kamienia i drewna w postaci:

- bruk kamienny - do ubezpieczenia skarp wlotu i wylotu przepustu,
- tłuczeń – pokrycia nawierzchni nad przepustem.

W ramach tego działania zostaną wykonane następujące czynności:

- roboty przygotowawcze (m.in. prace pomiarowe, ręczne usuwanie porostów gęstych twardych);
- roboty ziemne (m.in. ręczne i mechaniczne usuwanie ziemi z wykopów wraz jednoczesnym jej rozplantowaniem);
- wykonanie budowli piętrzących (m.in. wykonanie podsypki ze żwiru, posadowienie kanałów z rur żelbetowych "WIPRO", izolacja zewnętrznych powierzchni rur, umieszczenie belek podwalinowych)
- podbudowy (m.in. umacnianie skarp, wykonanie koryt na poszerzeniach jezdni, ułożenie warstwy dolnej podbudowy z tłucznią);
- roboty wykończeniowe (m.in. wykonanie bruku na skarpach, wykonanie podwodnego narzutu kamiennego, humusowanie skarp).

Wszystkie prace realizowane będą od 15 sierpnia do 28 lutego, a więc poza okresem lęgowym ptaków, aby uniknąć płoszenia i ewentualnych strat w lęgach.

Ocena kosztów realizacji tego zadania została przedstawiona w części finansowej na podstawie Kosztorysu Inwestorskiego przygotowanego w ramach pierwszego etapu *Projektu rewitalizacji siedlisk łąkowo-bagiennych w Parku Narodowym „Ujście Warty”. Bagna są dobre!* (finansowanego przez Fundusz Organizacji Pozarządowych w ramach Norweskiego Mechanizmu Finansowego).

Kosztorys został przygotowany przez Zakład Usług Projektowych Hydrogsan S.C. (ul. Krańcowa 20, 66-400 Gorzów Wielkopolski), który to Zakład był również wykonawcą Projektu Wykonawczego do w/w *Projektu rewitalizacji siedlisk łąkowo-bagiennych w Parku Narodowym „Ujście Warty”. Bagna są dobre!*

Kosztorys został przygotowany dla 35 urządzeń łącznie, w tym 36 budowli piętrzących wpustowo-spustowych. Klasyfikacja robót została wykonana według *Wspólnego Słownika Zamówień – 45247000-0 Roboty w zakresie budowy tam, kanałów, kanałów irygacyjnych i akweduktów.*

Budowle piętrzące wpustowo-spustowe – charakterystyka

- Budowla piętrząca z rur betonowych izolowanych typu Wipro o średnicy 80 cm i długości 600 cm. Całkowita długość budowli – 750 cm.
- Konstrukcja wlotowa i wylotowa żelbetowa z beton klasy B 30 o objętości 9,4 m³.
- Prowadnice z ceownika 65 z zamknięciem szandorowym drewnianym o wysokości piętrzenia do 1 m.
- Ubezpieczenie skarp wlotu i wylotu brukiem kamiennym gr. 16 cm.
- Nawierzchnia jezdni tłuczniowa 0/31 mm o łącznej grubości warstwy po zagęszczeniu 15 cm na szerokości jezdni 350 cm i długości przejazdu 10 m.
- Słupki zabezpieczające żelbetowe 14X14X120 zm – 2 X 4 szt.
- Podłoże budowli wzmocnione geowłókniną syntetyczną.
- Podłoże ponuru zabezpieczone bentomatą.

Tabela C.4a. Budowle piętrzące wpustowo-spustowe – wyliczenia

Wyszczególnienie	Powierzchnia (m2)	Objętość (m3)	Długość (m)	Sztuk.	Waga (t)
Roboty przygotowawcze (ręczne usuwanie ziemi i porostów skarp; pomiary geodezyjne)	85				
Roboty ziemne (wykopy koryt, kanałów i rowów – ręczne i koparkami z transportem urobku do 1 km, rozplantowanie ziemi spycharkami, zasypywanie i zagęszczanie wnek za ścianami budowli)		296			

Urządzenia wpustowo-spustowe (umacnianie skarp, wykonanie podsypki, kanały z rury żelbetowej, izolacja, odwodnienie, deskowanie, uzbrojenie, betonowanie)	114		216	36	0,3
Podbudowy (wykonanie koryt o gł. 30 cm i warstw odsączających, zagęszczanie mechaniczne)	76				
Nawierzchnie (tłuczeń kamienny)	35				
Roboty umocnieniowe i wykończeniowe (bruk 16 cm z kamienia brukowego i naturalnego, podsypka, umacnianie skarp, podwodny narzut kamienny luzem z brzegu – wykonanie i transport, plantowanie powierzchni gruntu, humusowanie skarp, palisada z kołków lub słupków, szandory – wykonanie i założenie, pomost z bali 100 mm)	209	3	10 m	10	
Urządzenia bezpieczeństwa ruchu (słupki ochronne – instalacja)				8	

Tabela C.4b. Budowle piętrzące wpustowo-spustowe – koszty realizacji.

Wyszczególnienie	Robocizna	Materiały	Sprzęt	Koszty pośrednie	Zysk	Razem
Roboty przygotowawcze	231	286	43	178	37	775
Roboty ziemne	212	1 688	1 535	1 200	253	4 888
Urządzenia wpustowo-spustowe	1 151	3 914	2 362	2 454	576	10 457
Podbudowy	112	51	47	103	15	328
Nawierzchnie	38	387	51	58	30	564
Roboty umocnieniowe i wykończeniowe	423	2 235	78	325	169	3 230
Urządzenia bezpieczeństwa ruchu	36	332	104	90	28	590
RAZEM	2 403	9 282	4 220	4 408	1 108	20 832

Ilość budowli – 36 szt. Łączny koszt całego zadania: 749 958 Euro (wartość zaokrąglona).

Reasons why this action is necessary (specify the species / habitat(s) / biodiversity issue(s) targeted):

W celu utrzymania wysokich stanów wody i umożliwienia korzystania z sieci kanałów pozostałym użytkownikom niezbędna jest budowa/odbudowa nie tylko 4 jazów wskazanych w działaniu A.1, ale również innych - mniejszych urządzeń hydrotechnicznych.

Utrzymanie wysokich stanów na Polderze Północnym przy niskich stanach wody w Starej Warcie narzuca konieczność budowy zastawek/przetamowań na kanałach poniżej jazu Krześniczka.

Lokalizacja budowli piętrzących została dobrana w taki sposób, aby zapewnić rozprowadzanie i retencjonowanie wody na obszarze Polderu Północnego dla celów ochrony zagrożonych siedlisk i ptaków. Jednocześnie bardzo istotnym warunkiem lokalizacji tych urządzeń było stworzenie modelu retencjonowania wody w sposób, który nie doprowadzi do zagrożenia powodziowego i jednocześnie nie spowoduje strat w gospodarce rolnej prowadzonej na Polderze Północnym w bezpośrednim sąsiedztwie granic Parku Narodowego.

Beneficiary responsible for implementation:

PNUW

Expected results (quantitative information when possible):

36 budowli piętrzących wpustowo-spustowych wybudowanych

ACTION C.5:

Konserwacja rowów melioracji szczegółowej i podstawowej - odtworzenie poziomu rzędnego piętrzenia i usunięcie nalotu drzew i krzewów

Description (what, how, where and when):

W ramach projektu konserwacji zostanie poddanych łącznie 187,3 km rowów melioracji podstawowej i szczegółowej. Konserwacja polegać będzie na:

- wykarczowaniu krzaków,
- w razie potrzeby usunięciu wiatrołomów z koryt,
- usuwaniu organicznych namulów z dna rowów,
- rozplanowaniu urobku wzdłuż brzegów,
- ewentualnym uzupełnianiu ubytków w skarpach rowów podstawowych (o ile podyktowane to będzie względami bezpieczeństwa)
- usuwaniu kożucha roślin pływających (o ile będzie to podyktowane koniecznością utrzymania odpowiedniego stopnia retencji wody).

Odbudowa rowów głównych prowadzona będzie wg następujących parametrów:

- szerokość dna: 50 cm,
- średnia głębokość: 100 cm,
- nachylenie skarp: 1:1,5.

Odbudowa rowów bocznych prowadzona będzie wg następujących parametrów:

- szerokość dna: 40 cm,
- średnia głębokość: 80 cm,
- nachylenie skarp: 1:1.

Planowane działania obejmą łącznie 187,3 km rowów, co daje łączną kubaturę wykopów - 205 044,50 m³ i łączną powierzchnię plantowania rowów - 608 093 m².

W ramach tego działania zostaną wykonane m.in. następujące czynności:

- roboty pomiarowe,
- ręczne wykaszanie porostów gęstych twardych,
- prowadzenie wykopów z rozplantowaniem urobku,
- plantowanie (obrabianie na czysto) skarp i dna rowów.

Wszystkie prace realizowane będą od 15 sierpnia do 28 lutego, a więc poza okresem lęgowym ptaków, aby uniknąć płoszenia i ewentualnych strat w lęgach.

Ocena kosztów realizacji tego zadania została przedstawiona w części finansowej na podstawie Kosztorysu Inwestorskiego przygotowanego w ramach pierwszego etapu *Projektu rewitalizacji siedlisk łąkowo-bagiennych w Parku Narodowym „Ujście Warty”. Bagna są dobre!* (finansowanego przez Fundusz Organizacji Pozarządowych w ramach Norweskiego Mechanizmu Finansowego).

Kosztorys został przygotowany przez Zakład Usług Projektowych Hydrogsan S.C. (ul. Krańcowa 20, 66-400 Gorzów Wielkopolski), który to Zakład był również wykonawcą Projektu Wykonawczego do w/w *Projektu rewitalizacji siedlisk łąkowo-bagiennych w Parku Narodowym „Ujście Warty”. Bagna są dobre!*

Kosztorys został przygotowany dla 187,3 km rowów. Klasyfikacja robót została wykonana według *Wspólnego Słownika Zamówień – 45247000-0 Roboty w zakresie budowy tam, kanałów, kanałów irygacyjnych i akweduktów.*

Potwierdzamy, że informacja o usunięciu zakrzaczeń z łącznej powierzchni 200ha zapisana w formularzu B1/3 odnosi się do Action C5 polegającej na renowacji rowów melioracyjnych przewidzianych do włączenia do systemu nawodniającego.

Zakrzaczenia (praktycznie w całości wierzbowe) porastają przede wszystkim stare ciek melioracyjne. Dla przywrócenia ich funkcjonalności konieczne jest usunięcie tych zakrzaczeń.

Przyjęte założenia:

- łączna długość rowów zaplanowanych do renowacji: 187 300 metrów;
- szerokość pasa zakrzaczeń do usunięcia: 10 metrów;
- łączna powierzchnia zakrzaczeń do usunięcia: 187,3 ha – ze względów praktycznych została zaokrąglona do 200 ha.

Usuwanie krzaków zostało zwymiarowane na podstawie: „Katalog Nakładów Rzeczowych” KNR nr 2 - 01 pt. "Budowle i roboty ziemne", rozdział: „Roboty przygotowawcze” - tablica 0109.

Działanie to będzie obejmowało następujące czynności:

- roboty pomiarowe,
- ręczne wykaszanie porostów gęstych twardych ze skarp – usuwanie nalotu drzew i krzewów,
- wykopy koryt kanałów i rowów wykonane koparkami z rozplantowaniem urobku spycharkami,
- plantowanie skarp i dna rowów wykonane ręcznie.

Czynności te powtarzane będą na wszystkich rowach przeznaczonych do konserwacji wg ogólnych parametrów zestawionych w tabeli C.5-1. W tabeli C.5-2 zestawiono zbiorcze dane dotyczące ilości wykonywanych prac wyrażonych metrach bieżący, kwadratowych i sześciennych. Natomiast szczegółowe rozbięcie kosztów z podziałem na kompleksy, ilości wykonywanych prac i ceny podane zostały w tabeli C.5-3.

Tabela C.5–1.

Wyszczególnienie	Szerokość dna (cm)	Nachylenie skarp	Średnia głębokość (cm)
Odbudowa/konserwacja rowów głównych	50	1:1,5	100
Odbudowa/konserwacja rowów bocznych	40	1:1	80

Tabela C.5–2.

Wyszczególnienie	Długość (m)	Kubatura (m ³)	Powierzchnia (m ²)
Łączna długość odbudowy/konserwacji rowów	187 310		
Łączna kubatura wykopów		205 045	
Łączna powierzchnia plantowania rowów			608 093

Tabela C.5–3.

Wyszczególnienie	Robocizna	Materiały	Sprzęt	Koszty pośrednie	Zysk	Razem
Kompleks nr 1	5 610	97	9 761	6 556	1 369	23 393
Długość - 2 880 m						
Objętość wykopu - 2 906 m ³						
Powierzchnia skarpowania - 8 868 m ²						
Kompleks nr 2	3 626	64	6 213	4 198	877	14 978
Długość – 1 900 m						
Objętość wykopu – 1 849 m ³						
Powierzchnia skarpowania – 5 735 m ²						
Kompleks nr 3	15 184	248	27 249	18 087	3 775	64 543
Długość – 7 380 m						
Objętość wykopu – 8 119 m ³						
Powierzchnia skarpowania – 24 033 m ²						

Kompleks nr 4	5 731	112	9 136	6 354	1 327	22 660
Długość – 3 320 m						
Objętość wykopu – 2 714 m ³						
Powierzchnia skarpowania – 9 052 m ²						
Kompleks nr 5	21 763	393	36 708	24 957	5 211	89 032
Długość -11 670 m						
Objętość wykopu – 10 930 m ³						
Powierzchnia skarpowania – 34 407 m ²						
Kompleks nr 6	9 231	164	15 742	10 656	2 225	38 018
Długość – 4 870 m						
Objętość wykopu – 4 685 m ³						
Powierzchnia skarpowania – 14 597 m ²						
Kompleks nr 7	14 593	246	25 743	17 199	3 590	61 371
Długość – 7 300 m						
Objętość wykopu – 7 667 m ³						
Powierzchnia skarpowania – 23 090 m ²						
Kompleks nr 8	24 083	402	42 714	28 479	5 945	101 623
Długość – 11 940 m						
Objętość wykopu – 12 723 m ³						
Powierzchnia skarpowania – 38 109 m ²						
Kompleks nr 9	4 368	79	7 350	5 001	1 044	17 842
Długość -2 350 m						
Objętość wykopu – 2 187 m ³						
Powierzchnia skarpowania – 6 905 m ²						
Kompleks nr 10	4 279	69	7 764	5 132	1 071	18 315
Długość – 2 040 m						
Objętość wykopu – 2 314 m ³						
Powierzchnia skarpowania – 6 774 m ²						
Kompleks nr 11	3 716	55	7 048	4 583	956	16 358
Długość – 1 630 m						
Objętość wykopu – 2 103 m ³						
Powierzchnia skarpowania – 5 888 m ²						
Kompleks nr 12	3 517	54	6 546	4 286	894	15 297
Długość – 1 600 m						
Objętość wykopu – 1 952 m ³						
Powierzchnia skarpowania – 5 570 m ²						
Kompleks nr 13	29 977	484	54 204	35 876	7 488	128 029
Długość – 14 380 m						
Objętość wykopu – 16 153 m ³						
Powierzchnia skarpowania – 47 453 m ²						
Kompleks nr 14	14 619	232	26 675	17 595	3 672	62 793
Długość – 6 900 m						
Objętość wykopu – 7 951 m ³						
Powierzchnia skarpowania – 23 145 m ²						
Kompleks nr 15	3 968	61	7 397	4 840	1 010	17 276
Długość – 1 800 m						
Objętość wykopu – 2 206 m ³						
Powierzchnia skarpowania – 6 285 m ²						
Kompleks nr 16	8 487	146	14 747	9 910	2 069	35 359
Długość – 4 350 m						
Objętość wykopu – 4 381 m ³						
Powierzchnia skarpowania – 13 425 m ²						
Kompleks nr 17	7 151	110	13 297	8 709	1 817	31 084
Długość – 3 260 m						
Objętość wykopu – 3 965 m ³						
Powierzchnia skarpowania – 11 326 m ²						
Kompleks nr 18	45 104	714	82 430	54 339	11 340	193 927
Długość -21 230 m						
Objętość wykopu – 24 571 m ³						
Powierzchnia skarpowania – 71 413 m ²						
Kompleks nr 19	6 851	121	11 735	7 930	1 656	28 293
Długość – 3 590 m						
Objętość wykopu – 3 494 m ³						
Powierzchnia skarpowania – 10 834 m ²						
Kompleks nr 20	5 816	101	10 085	6 783	1 416	24 201
Długość – 2 990 m						
Objętość wykopu – 3 001 m ³						
Powierzchnia skarpowania – 9 199 m ²						

Kompleks nr 21	16 489	270	29 558	19 628	4 097	70 042
Długość – 8 030 m						
Objętość wykopu – 8 807 m ³						
Powierzchnia skarpowania – 26 098 m ²						
Kompleks nr 22	3 049	81	25 604	11 936	2 488	43 158
Długość – 2 420 m						
Objętość wykopu – 2 551 m ³						
Powierzchnia skarpowania – 7 672 m ²						
Kompleks nr 23	6 804	108	12 397	8 182	1 707	29 198
Długość – 3 220 m						
Objętość wykopu – 3 695						
Powierzchnia skarpowania – 10 772 m ²						
Kompleks nr 24	4 323	76	7 415	5 008	1 046	17 868
Długość – 2 260 m						
Objętość wykopu – 2 207 m ³						
Powierzchnia skarpowania – 6 836 m ²						
Kompleks nr 25	42 811	714	75 964	50 640	10 571	180 700
Długość – 21 210 m						
Objętość wykopu – 22 628 m ³						
Powierzchnia skarpowania – 67 746 m ²						
Kompleks nr 26	6 764	110	12 177	8 073	1 685	28 809
Długość – 3 270 m						
Objętość wykopu – 3 629 m ³						
Powierzchnia skarpowania – 10 707 m ²						
Kompleks nr 27	47 979	737	89 577	58 408	12 188	208 889
Długość – 21 900 m						
Objętość wykopu – 26 585 m ³						
Powierzchnia skarpowania – 75 990 m ²						
Kompleks nr 28	6 638	98	12 546	8 168	1 704	29 154
Długość - 2 900 m						
Objętość wykopu – 3 743 m ³						
Powierzchnia skarpowania – 10 532 m ²						
Kompleks nr 29	6 164	159	52 162	24 296	5 063	87 844
Długość – 4 720 m						
Objętość wykopu – 5 332 m ³						
Powierzchnia skarpowania – 15 632 m ²						
RAZEM	378 695	6 305	739 944	475 809	99 301	1 700 054

Reasons why this action is necessary (specify the species / habitat(s) / biodiversity issue(s) targeted):

Konserwacja rowów melioracji jest strategicznym działaniem umożliwiającym osiągnięcie celu generalnego projektu. Działanie pozwoli na osiągnięcie odpowiedniego poziomu retencji wód co z kolei umożliwi odtworzenie procesów torfotwórczych i bagiennych oraz stagnacji wody na łąkach i pastwiskach, a tym samym doprowadzi do przywrócenia siedlisk dla zagrożonych gatunków ptaków.

Ponadto działanie to służyć ma również zabezpieczeniu możliwości gospodarowania rolnego na terenach Parkowych oraz poza granicami Parku (Mapa 4). Dlatego konieczne jest:

- udrożnienie sieci rowów melioracji podstawowej w szczególności Starej Warty, Kanału Małego, Kanału Warnickiego oraz głównych zbieraczy przebiegających przez tereny użytkowane rolniczo celem umożliwienia szybkiego odwodnienia terenów użytkowanych rolniczo (szacowany czas odwodnienia 14-21 dni w zależności od opadów atmosferycznych),
- udrożnienie, pogłębienie oraz wyposażenie w zastawki rowów szczegółowych, które powinny umożliwić odwodnienie gruntów prywatnych pełniąc funkcje zbieracza dla rowów szczegółowych na terenach prywatnych.

Beneficiary responsible for implementation:

PNUW

Expected results (quantitative information when possible):

187,3 rowów poddanych konserwacji

D. Public awareness and dissemination of results**ACTION D.1:**

Opracowanie materiałów informacyjnych pt. "Bagna są dobre" na temat projektu i z zakresu znaczenia ekosystemów bagiennych, potrzeb i sposobów ich ochrony

Description (what, how, where and when):

Materiały informacyjne składać się będą z następujących wydawnictw:

1. Publikacja ulotki informacyjnej. Materiał zawierać będzie najważniejsze informacje o celach i założeniach Projektu, gatunkach i siedliskach Polderu Północnego. Ulotka (podobnie jak wszystkie materiały promocyjne i informacyjne) będzie nosić logo UE, programu LIFE, NFOŚiGW i partnerów projektu. Szczególny nacisk zostanie położony na problemy ochrony mokradeł na obszarze objętym projektem oraz ich znaczeniu dla człowieka i przyrody. Ulotki trafią do wszystkich interesariuszy w regionie, będą dostępne na wszystkich zainteresowanych, w tym turystów, właścicieli gruntów, mieszkańców, mediów. Nakład – 17 000.
2. Broszura skierowana przede wszystkim do lokalnych rolników i samorządowców przedstawiającej projekt i jego założenia w odniesieniu do zrównoważonego rolnictwa na obszarach mokradłowych - Polderze Północnym w szczególności. Nakład – 10 000.
3. Plakat informacyjno-promocyjny w krótką informacją o projekcie i znaczeniu mokradeł, skierowany przede wszystkim do młodzieży (nakład 5 000 egz.)

Materiały informacyjne przygotowane zostaną przez zespół projektowy oraz skonsultowane zostaną ze specjalistami z zakresu ochrony przyrody, gospodarowania na użytkach zielonych i hydrologami/meliorantami, w celu zapewnienia wysokiej jakości merytorycznej. Ponadto projekt materiałów zostanie opracowany przez zawodowego artystę plastyka.

Zaplanowana ilość materiałów komunikacyjnych – edukacyjnych – promocyjnych wynika z zainteresowania projektem i jego skali. Warto podkreślić, że projekty tego typu są stosunkowo często wdrażane w Europie zachodniej, w Polsce jednak byłoby to pierwsze tego typu przedsięwzięciem na tak dużą skalę. Warto zadbać zatem o właściwą promocję jego efektów i doświadczeń (know-how). Partnerzy projektu mają nadzieję, że stanie się on swoistą forpocztą i zachęcie inne regiony i instytucje do podejmowania podobnych przedsięwzięć na swoim terenie. Podobne nadzieje żywi również Ministerstwo Środowiska, co zostało wyrażone w liście poparcie (jego fragment zamieszczono powyżej, zaś cały list dostępny jest w aplikacji wnioskowej – formularz A8). Wnioskodawca, ma zatem świadomość swego rodzaju odpowiedzialności komunikacyjnej w związku z wdrażanym przedsięwzięciem – stąd duży akcent został położony na narzędzie informacyjne i PR.

Materiały te będą służyły nie tylko promowaniu samego projektu ale też promowaniu idei podejmowanych przez projekt – Bagna są Dobre!/Wetlands Work Wonders! Cel ten wydaje się szczególnie ważny w dobie zmian klimatycznych i utraty bioróżnorodności. W tym miejscu warto też przypomnieć, że ONZ ogłosiła bieżący rok Rokiem Bioróżnorodności, co oczywiście zostanie uwzględnione w planowanych działaniach edukacyjno-promocyjnych.

Należy też podkreślić, że treść ulotek będzie się zmieniała. Planowane są bowiem 3 edycje ulotek – różne w każdym roku wdrażania projektu – będą podążały za główną myślą towarzyszącą projektowi a zmieniającą się każdego roku. Odzwierciedleniem tego będzie też cykl konferencji - kolejno pod hasłami: Bagna są Dobre dla Człowieka!, Bagna są Dobre dla Rolnictwa!, Bagna są Dobre dla Przyrody!

Materiały będą dystrybuowane lokalnie, regionalnie, na cały kraj a także transgranicznie - z racji lokalizacji projektu na granicy polsko-niemieckiej. Materiały trafią m.in. do władz, samorządowców, decydentów, organizacji pozarządowych rolników, szkół&uczelni, mieszkańców regionu, gości. Organizowany będzie cykl interdyscyplinarnych konferencji

poświęconych projektowi. W regionie organizowane są cyklicznie liczne eventy – stwarzając dodatkowe pole dla promocji projektu. Planowane jest budowanie sieci współpracy z podobnymi przedsięwzięciami za granicą – zatem część materiałów zostanie wydrukowana w języku angielskim. Wszystko to oznacza, że zaplanowane ilości wydają się w pełni uzasadnione. Tym bardziej, że w warunkach polskich nie sposób chronić przyrody/bioróżnorodności inaczej niż poprzez akceptację społeczną. Działania w obszarze edukacji – informacji – PR, a w raz z nimi narzędzia jak zaplanowane w projekcie materiały stanowią podstawową formę dla budowania tej akceptacji.

Z doświadczeń Wnioskodawcy (przeprowadzone badania na próbie ogólnopolskiej) oraz innych źródeł (np. badania Instytutu na rzecz Ekorozwoju pt. "Polacy w zwierciadle ekologicznym - Raport z badań nad świadomością ekologiczną Polaków"). wynika niezbicie, iż społeczeństwo polskie posiada bardzo niską świadomość w obszarze ochrony przyrody - terenów wodno-błotnych w szczególności. Ważnym z punktu widzenia osiągnięcia celów projektu jest połączenie działań *stricte* ochronnych z działaniami informacyjnymi & PR.

Reasons why this action is necessary (specify the target audience):

Materiały informacyjno-promocyjne będą służyły podniesieniu świadomości społecznej w kwestiach podejmowanych przez projekt. Treści zawarte w materiałach będą sprzyjały budowie świadomości potrzeby ochrony środowiska i korzyści z dobrze zachowanej przyrody i krajobrazu dla społeczności lokalnych na obszarach chronionych. Z doświadczeń TOPPP wynika, iż w społeczeństwo polskie posiada bardzo niską świadomość odnośnie ochrony przyrody, a terenów wodno-błotnych w szczególności. Diagnoza ta znajduje swoje odzwierciedlenie w licznych publikacjach, m.in. w opracowaniu Instytutu na Rzecz Ekorozwoju pt. "Polacy w zwierciadle ekologicznym - Raport z badań nad świadomością ekologiczną Polaków". Ważnym z punktu widzenia celu strategicznego projektu jest połączenie działań ochronnych z działaniami informacyjnymi, w tym również wśród najmłodszych przedstawicieli naszego społeczeństwa.

Beneficiary responsible for implementation:

Ptaki Polskie

Expected results (quantitative information when possible)

Ulotki – 17 000 egz.

Broszury – 10 000 egz.

Plakaty – 5000 egz.

Pliki z projektem plastycznym materiałów informacyjno-promocyjnych.

ACTION D.2:

Międzynarodowa Konferencja pt "Bagna są dobre"

Description (what, how, where and when):

Zorganizowana zostanie Konferencja w roku 2013 podsumowująca projekt. Tytuł konferencji: "Bagna są dobre! dla człowieka, gospodarki, przyrody".

Na konferencję zaproszeni będą przedstawiciele lokalnych samorządów, instytucji, rolnicy oraz krajowe i międzynarodowe organizacje pozarządowe zajmujące się ochroną przyrody - w szczególności ochroną mokradeł i zrównoważonym gospodarowaniem. Głównym celem konferencji będzie prezentacja dotychczasowych doświadczeń zdobytych podczas projektu oraz poznanie doświadczeń innych krajowych i zagranicznych organizacji pozarządowych. Konferencja pozwoli na promocję projektu na arenie międzynarodowej. Międzynarodowy charakter konferencji jest praktycznie nieunikniony biorąc pod uwagę lokalizację projektu w strefie transgranicznej. Bardzo istotnym motywem jest budowanie koalicji/współpracy wokół idei "Bagna są dobre!".

Konferencja będzie trwała 2 dni. W pierwszym dniu planowane są prezentacje dla lokalnych samorządów, rolników i innych przedstawicieli lokalnych oraz regionalnych interesariuszy.

Prezentacje mają być przygotowane w sposób zrozumiały dla osób, które nie są związane zawodowo i naukowo z ochroną przyrody.

Drugi dzień konferencji przeznaczony jest na prezentacje o charakterze naukowym i skierowany jest przede wszystkim dla osób zawodowo zajmujących się ochroną przyrody – przedstawiciele parków narodowych i krajobrazowych, przedstawiciele Lasów Państwowych, Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, uczelni wyższych i organizacji pozarządowych. Dzień też jest również otwarty dla interesariuszy, którzy brali udział w spotkaniu pierwszego dnia.

Konferencja odbywać się będzie w wynajętej sali konferencyjnej w Kostrzynie nad Odrą, gdyż Park Narodowy nie dysponuje salą mogącą pomieścić co najmniej 50 uczestników jednocześnie.

Beneficjent wiodący – Ptaki Polskie, organizował już podobną konferencję w roku 2008 na zakończenie *Projektu rewitalizacji siedlisk łąkowo-bagiennych w Parku Narodowym „Ujście Warty”*. *Bagna są dobre!* w Kostrzynie nad Odrą i posiada odpowiednie doświadczenie i wiedzę na temat możliwości technicznych realizacji konferencji na tym terenie.

Konferencja ta zaplanowana jest jako zapoczątkowanie stałego cyklu dorocznych spotkań poświęconych ochronie (bioróżnorodności) mokradła - zarządzaniu wodą i urządzeniami melioracyjnymi pod kątem ochrony przyrody, zrównoważonemu gospodarowaniu terenami mokradłowymi, zagrożeniom mokradła związanym ze zmianami klimatycznymi i działalnością gospodarczą człowieka itp. Utworzenie stałej platformy wymiany doświadczeń (kno-how) i wiedzy naukowej na temat mokradła będzie więc wartością dodaną projektu.

Spodziewamy się, że w konferencji wezmą udział różne grupy specjalistów zainteresowanych wszystkimi trzema aspektami funkcjonowania mokradła, które stanowią temat konferencji.

Pokonferencyjne materiały drukowane mają w założeniu trafić drogą korespondencyjną do innych jednostek ochrony przyrody w Polsce, które funkcjonują na terenach mokradłowych – parki narodowe, parki krajobrazowe, Regionalne Dyrekcje Ochrony Środowiska itp., do jednostek naukowych prowadzących naukowe badania nad mokradłami – uniwersytety; organizacji pozarządowych wdrażających programy ochrony mokradła oraz mediów.

Materiały te będą miały charakter publikacji pokonferencyjne opatrzonej specjalnym artykułem wstępnym przygotowanym po konferencji oraz artykułem zamykającym publikację, zawierającym wnioski i rekomendacje pokonferencyjne. Do napisania takich artykułów zostaną zaproszeni eksperci zatrudnieni w ramach projektu.

Reasons why this action is necessary (specify the target audience):

Celem międzynarodowych konferencji jest budowanie nowej rzeczywistości- swoistego rodzaju płaszczyzny dialogu i wymiany doświadczeń. Podział tematyczny konferencji (3 rodzaje, w każdym roku inny temat przewodni) pozwoli na przekazanie szerokiego komunikatu całemu społeczeństwu. Przez nasz lokalny, jednak kompleksowy projekt chcemy dać globalne przesłanie o znaczeniu bagien dla rolnictwa, człowieka i przyrody.

Beneficiary responsible for implementation:

PNUW

Expected results (quantitative information when possible):

1 konferencja

50 uczestników łącznie w ciągu 3 lat (minimum)

1000 egz. materiałów pokonferencyjnych

ACTION D.3:***Produkcja filmu przyrodniczego pt "Bagna są dobre" (EN: Wetlands Work Wonders)*****Description (what, how, where and when):**

Film pokaże stan siedlisk bagiennych na obszarze objętym projektem na tle podobnych siedlisk w Polsce, ich znaczenie oraz wszelkie zagrożenia. Strategicznym wątkiem filmu będzie informacja o niniejszym projekcie. Film będzie tworzony w trakcie realizacji całego projektu. Uroczystą prezentację (prapremierę) filmu przewidziano na ostatnią konferencję cykliczną. Będzie nagrany profesjonalnym sprzętem i wykonany będzie przez profesjonalnych filmowców. Wydanych zostanie 10 000 płyt DVD, które zostaną rozkolportowane wśród mieszkańców regionu Ujścia Warty (gminy: Słońsk, Witnica, Krzeszyce, Górzycza, Kostrzyn) oraz wśród krajowych i zagranicznych instytucji i organizacji zajmujących się kwestiami ochrony przyrody. Trailer filmu będzie umieszczony na stronie internetowej www.bagnasadobre.pl. Beneficjent podejmie również próbę prezentacji filmu w telewizji publicznej lub w stacjach prywatnych. Jednak efekt tych działań nie jest możliwy do przewidzenia, gdyż zarówno telewizja publiczna jak i stacje prywatne w znaczący sposób ograniczają prezentowanie materiałów filmowych o charakterze edukacyjnym. W celu zwiększenia szans na powodzenie prezentacji filmu w telewizji, beneficjent już od początku trwania projektu nawiąże kontakty ze stacjami telewizyjnymi przedstawiając projekt i jego założenia oraz przez cały ten czas będzie budował pozytywny klimat wokół realizowanego filmu.

Produkcja filmu została zabudżetowana na podstawie informacji, jakie otrzymaliśmy od czołowych polskich twórców filmowców-przyrodników (m.in. Krystian Matysek – zdobywca licznych krajowych i międzynarodowych nagród, autor "Dziobem i pazurem", „Piasek jest drapieżnikiem”, Artur Tabor – zdobywca wielu nagród, autor licznych filmów i albumów fotograficznych, współpracuje m.in. z NG, Nature, BBC)

Budżet filmu zawiera	RAZEM	
		96 217
• przygotowanie specyfikacji filmu*,		700
• przygotowanie specyfikacji produkcji*,		800
• przygotowanie scenariusza*,		2 500
• przygotowanie komentarzy*,		1 000
• koszty podróży i diet po kraju (wizyty w regionach, gdzie (naturalne) mokradła wciąż istnieją oraz tam zostały osuszone, prawdopodobne podróże zagranicę,		8 500
• dni zdjęciowe (łącznie 90-100),		5 000
• wynajęcie awionetki i/lub balonu lub motolotni,		3 000
• wynagrodzenie lokalnych/terenowych asystentów operatora,		3 000
• konsultacja naukowa*,		3 600
• efekty specjalne*,		2 500
• wynajęcie studia montażowego,		1 300
• montaż,		4 500
• skomponowanie ścieżki muzycznej*,		12 000
• nagranie ścieżki muzycznej,		2 000
• nagranie dźwięków naturalnych,		1 500
• prawa autorskie do muzyki – w tym dźwięków naturalnych (wliczone w koszty skomponowania, wykonania i nagrania)*,		-
• mikswanie (muzyki i dźwięków),		2 300
• montaż ścieżki dźwiękowej,		1 200

• tłumaczenie na język angielski,	509
• wynagrodzenie lektora polskojęzycznego,	3 500
• wynagrodzenie lektora anglojęzycznego,	3 500
• nagranie kasety/nośnika matki,	1 000
• przekazanie praw autorskich (wliczone w koszty nagrania)*,	-
• zakup nośników dvd,	8 108
• przygotowanie matryc,	1 000
• produkcja filmu na dvd,	2 500
• wynajęcie wysięgników, podnośników oraz innego specjalistycznego osprzętu, koniecznego m.in. do zdjęć z samolotu lub motolotni,	2 500
• wynajęcie specjalistycznej kamery do efektów specjalnych,	3 000
• wynagrodzenie dwóch asystentów,	2 800
• wynagrodzenie dwóch (dodatkowych) operatorów,	4 400
• wynagrodzenie dla reżysera i twórcy filmu,	8 000

* - Uwaga! Autorzy realizować będą swoje zadania na podstawie umów o dzieło, w ramach których zostaną przekazane majątkowe prawa autorskie.

W skład podstawowego zespołu filmowego wchodzi 4 osoby (2 operatorów i 2 asystentów). Przewiduje się, że zdjęcia będą trwały ok. 90-100 dni – kręcone zasadniczo w Polsce oraz być może w innych krajach – np. pobliska Białoruś.

Zaplanowano pełnometrażowy film dokumentalny pt. Bagna są Dobre!/Wetlands Work Wonders! – minimum 60min, dedykowany siedliskom mokradłowymi oraz ich wartości dla zachowanie bioróżnorodności, dobrostanu globalnego ekosystemu i człowieka. Naturalnie film będzie służył jednocześnie promocji projektu (a także jego sponsorów – KE&Life+, NFOŚiGW oraz sieci Natura 2000). Film ma spełniać najwyższe współczesne standardy techniczne oraz łączyć solidną wiedzę naukową z najwyższym poziomem artystycznym. Ma być narzędziem promocji samego projektu oraz idei „Bagna są Dobre!”.

Reasons why this action is necessary (specify the target audience):

W dobie mediów promocja projektu i jego nadrzędnej idei "Bagna są dobre" musi odbywać się właśnie z wykorzystaniem najbardziej pożądanym i dostępnym form przekazu jaką jest FILM. Film wyjdzie na przeciw aktualnie wykształtowanym gustom społeczeństwa, nastawionych na łatwy odbiór. Film będzie stanowił swoistego rodzaju przedłużenie życia projektu co będzie stanowić o jego trwałości. Trafi jako materiał informacyjny i promocyjny w wersji na DVD do lokalnych i krajowych interesariuszy, zaś jego premiera będzie miała miejsce na konferencji podsumowującej.

Beneficiary responsible for implementation:

Ptaki Polskie

Expected results (quantitative information when possible)

1 film

10 000 płyt DVD z filmem do bezpłatnej dystrybucji

Trailer filmu na stronie www projektu (i ewentualnie na innych stronach www zainteresowanych prezentacją filmu i jego bezpłatną dystrybucją)

ACTION D.4:***Opracowanie materiałów informacyjnych zewnętrznych (tablice)*****Description (what, how, where and when):**

Zaplanowano zaprojektowanie i produkcję tablic informacyjnych oraz pamiątkowych (10 szt) zamontowanych w miejscu realizacji inwestycji oraz w siedzibie Parku Narodowego i biurze regionalnym beneficjenta.

Jedna tablica zostanie przekazana do Parku Krajobrazowego "Ujście Warty" (PKUW), którego granice obejmują część Polderu Północnego będącego miejscem realizacji projektu.

Tablice do umieszczenia na terenie Polderu Północnego (7 szt.): 150x100 cm. Na stelażu drewnianym ze wspornikami dolnymi, z daszkiem typu „e”. Stelaż i daszek w kolorze ciemnozielonym lub ciemnobrązowym.

Tablice do biur PNUW i TOP PP oraz PKUW: 100x80 cm. Oprawa w cienkie ramy z jasnego drewna (lakierowane). Tablice zostaną przygotowane w pierwszym roku realizacji projektu.

Reasons why this action is necessary (specify the target audience):

Obszar Polderu Północnego jest miejsce częstych wycieczek rowerowych i pieszych zarówno ludności lokalnej jak i turystów krajowych i zagranicznych. Zamieszczenie tablic informacyjnych przy głównych szlakach i w siedzibie Parku oraz biurze beneficjenta będzie skutecznym sposobem informowania przebywających na tym terenie turystów o założeniach i wynikach projektu.

Beneficiary responsible for implementation:

Ptaki Polskie

Expected results (quantitative information when possible)

10 tablic informacyjnych

7 stelaży drewnianych do tablic umieszczonych w terenie

ACTION D.5:***Utworzenie i stała aktualizacja strony informacyjnej projektu*****Description (what, how, where and when):**

Zostanie utworzona strona www projektu, która będzie funkcjonowała jako część istniejącej już strony www.bagnasadobre.pl. Strona ta zostanie stworzona w taki sposób, aby informacje w niej zawarte były łatwe do śledzenia przez różne grupy odbiorców – lokalnych rolników, lokalne władze samorządowe, mieszkańców regionu Ujścia Warty oraz młodzież szkolną.

Strona zawierać będzie przede wszystkim informacje o projekcie – cele, sposoby realizacji, postępy we wdrażaniu, skład osobowy, inni uczestnicy projektu itp. Ponadto celem strony jest rozwijanie w społeczeństwie poczucia wspólnej odpowiedzialności za mokradła, które są ekosystemami o szczególnej wrażliwości ekologicznej. Co więcej, są one ekosystemami, których prawidłowe funkcjonowanie w znaczący sposób przyczynia się do realizowania założeń Ramowej Dyrektywy Wodnej o osiągnięciu dobrego stanu wód do roku 2015.

Na stronie zamieszczone będą również informacje o strategiach i działaniach na rzecz ochrony mokradła i przeciwdziałaniu zmianom klimatycznym takich instytucji międzynarodowych jak: Komisja Europejska, Sekretariat Konwencji Ramsar oraz Intergovernmental Panel on Climate Change.

Reasons why this action is necessary (specify the target audience):

Obecnie Internet jest najczęściej wykorzystywanym sposobem przekazywania i pozyskiwania informacji, dlatego też strona www projektu będzie również sposobem na najszerszy sposób informowania różnych grup społecznych o wynikach projektu na skalę regionalną i ogólnopolską.

Beneficiary responsible for implementation:

Ptaki Polskie

Expected results (quantitative information when possible)

Utworzona strona WWW, aktualizowania co najmniej raz na dwa tygodnie.

ACTION D.6 :**Przygotowanie publikacji zwartej (książki) o mokradłach**Description (what, how, where and when):

Przygotowanie i publikacja książki o znaczeniu mokradeł dla człowieka i przyrody oraz współczesnych metodach ich ochrony. Książka będzie się skutecznym środkiem promocji problematyki ochrony mokradeł w kontekście potrzeb człowieka i przyrody oraz stale

podnoszonych kwestii zmian klimatycznych. W publikacji konieczne będzie zwrócenie uwagi społeczeństwa, że „Polska zalicza się do krajów ubogich w zasoby wodne. Jakość zasobów wodnych jest niezadowolająca. Pomimo racjonalizacji gospodarki ściekowej, stan czystości polskich rzek nadal można określić jako bardzo zły.” (cytat z *Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko. Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007 – 2013*).

Dlatego też działania na rzecz ochrony mokradeł i poprawy jakości wód w Polsce przedstawione będą w publikacji jako jeden ze strategicznych priorytetów społeczeństwa polskiego, którego celem jest zarówno ochrona unikalnych zasobów przyrody (bioróżnorodności) jak i ochrona podstawowego „zasobu/surowca” - wody, gwarantującego prawidłowe funkcjonowanie społeczeństwa zarówno na płaszczyźnie ekonomicznej jak i turystyczno-rekreacyjnej. Planowany nakład – 2000 egz.

Zaplanowana ilość materiałów komunikacyjnych – edukacyjnych – promocyjnych wynika z zainteresowania projektem i jego skali. Warto podkreślić, że projekty tego typu są stosunkowo często wdrażane w Europie zachodniej, w Polsce jednak byłoby to pierwsze tego typu przedsięwzięciem na tak dużą skalę. Warto zadbać zatem o właściwą promocję jego efektów i doświadczeń (know-how). Partnerzy projektu mają nadzieję, że stanie się on swoistą forpocztą i zachęci inne regiony i instytucje do podejmowania podobnych przedsięwzięć na swoim terenie. Podobne nadzieje żywi również Ministerstwo Środowiska, co zostało wyrażone w liście poparcie (jego fragment zamieszczono powyżej, zaś cały list dostępny jest w aplikacji wnioskowej – formularz A8). Wnioskodawca, ma zatem świadomość swego rodzaju odpowiedzialności komunikacyjnej w związku z wdrażanym przedsięwzięciem – stąd duży akcent został położony na narzędzie informacyjne i PR.

Materiały te będą służyły nie tylko promowaniu samego projektu ale też promowaniu idei podejmowanych przez projekt – Bagna są Dobre!/Wetlands Work Wonders! Cel ten wydaje się szczególnie ważny w dobie zmian klimatycznych i utraty bioróżnorodności. W tym miejscu warto też przypomnieć, że ONZ ogłosiła bieżący rok Rokiem Bioróżnorodności, co oczywiście zostanie uwzględnione w planowanych działaniach edukacyjno-promocyjnych.

Należy też podkreślić, że treść ulotek będzie się zmieniała. Planowane są bowiem 3 edycje ulotek – różne w każdym roku wdrażania projektu – będą podążały za główną myślą towarzyszącą projektowi a zmieniającą się każdego roku. Odzwierciedleniem tego będzie też cykl konferencji - kolejno pod hasłami: Bagna są Dobre dla Człowieka!, Bagna są Dobre dla Rolnictwa!, Bagna są Dobre dla Przyrody!

Materiały będą dystrybuowane lokalnie, regionalnie, na cały kraj a także transgranicznie - z racji lokalizacji projektu na granicy polsko-niemieckiej. Materiały trafią m.in. do władz, samorządowców, decydentów, organizacji pozarządowych rolników, szkół&uczeln, mieszkańców regionu, gości.

Organizowany będzie cykl interdyscyplinarnych konferencji poświęconych projektowi. W regionie organizowane są cyklicznie liczne eventy – stwarzając dodatkowe pole dla promocji projektu. Planowane jest budowanie sieci współpracy z podobnymi przedsięwzięciami za granicą – zatem część materiałów zostanie wydrukowana w języku angielskim. Wszystko to oznacza, że zaplanowane ilości wydają się w pełni uzasadnione. Tym bardziej, że w warunkach polskich nie sposób chronić przyrody/bioróżnorodności inaczej niż poprzez akceptację społeczną. Działania w obszarze edukacji – informacji – PR, a w raz z nimi narzędzia jak zaplanowane w projekcie materiały stanowią podstawową formę dla budowania tej akceptacji.

Z doświadczeń Wnioskodawcy (przeprowadzone badania na próbie ogólnopolskiej) oraz innych źródeł (np. badania Instytutu na rzecz Ekorozwoju pt. "Polacy w zwierciadle ekologicznym - Raport z badań nad świadomością ekologiczną Polaków"). wynika niezbiecnie, iż społeczeństwo polskie posiada bardzo niską świadomość w obszarze ochrony przyrody - terenów wodno-błotnych w szczególności. Ważnym z punktu widzenia osiągnięcia celów projektu jest połączenie działań *stricte* ochronnych z działaniami informacyjnymi & PR.

Reasons why this action is necessary (specify the target audience):

Publikacja będzie istotnym wypełnieniem luki jaką obserwujemy na rynku wydawniczym w Polsce. Brak publikacji o charakterze kompleksowym, która w sposób popularno-naukowy odnosiłaby się do problematyki wody i ochrony mokradeł w kontekście zarówno przyrodniczym jak i ekonomicznym. Powiązanie tych elementów w jednej publikacji wychodzi naprzeciw priorytetom polityki ekologicznej Polski.

Beneficiary responsible for implementation:

Ptaki Polskie

Expected results (quantitative information when possible)

Książka w nakładzie 2000 egz.

ACTION D.7 :

Przeprowadzenie cyklu warsztatów w lokalnych szkołach pt. „Bagna są dobre!”

Description (what, how, where and when):

Planowane jest przeprowadzenie cyklu warsztatów dla dzieci ze szkół podstawowych oraz gimnazjów i szkół średnich regionu. Celem warsztatów jest prezentacja projektu – jego założeń i spodziewanych rezultatów na tle warunków przyrodniczych i społecznych w regionie Ujścia Warty.

Warsztaty prowadzone będą w co najmniej 20 szkołach w regionie.

Zajęcia prowadzone będą z wykorzystaniem technik multimedialnych: komputer, rzutnik multimedialny i ekran (zakupione do tego celu w ramach projektu), dzięki którym przedstawione zostaną prezentacje multimedialne wraz z dodatkowymi elementami pokazowymi wykorzystującymi przedmioty codziennego użytku do zobrazowania roli mokradeł: gąbka łazienkowa i jej właściwości chłonne obrazująca właściwości retencyjne torfowisk.

Zajęcia warsztatowe polegać będą na przygotowaniu makiety torfowiska w oparciu o wiedzę zdobytą na wcześniej prowadzonych zajęciach teoretycznych. Makieta budowana będzie ze styropianu, różnokolorowej bibuły i innych materiałów. W pracach nad makieta udział bierze cała grupa dzieci w podziale na mniejsze podgrupy robocze, które, w zależności od szkoły, albo budować będą odrębne makiety, albo przygotowywać określoną część do makiety wspólnej.

Dodatkowo planuje się zajęcia terenowe z wykorzystaniem sprzętu optycznego (lornetki i lunety) oraz sprzętu fotograficznego i kamery w celu zapoznania młodzieży z technikami obserwacji przyrody oraz podstawowymi zasadami „bezkrwawych łowów” – czyli fotografii przyrodniczej. Działanie to ma pomóc młodym ludziom w kształtowaniu ich zainteresowań fotografią pejzażową i przyrodniczą z poszanowaniem zasad ochrony przyrody - czyli „Jak fotografować/filmować, aby nie niszczyć przyrody”, np. unikanie fotografowania ptaków na gniazdach itp. Planuje się udział co najmniej 600 dzieci i młodzieży w warsztatach.

W ramach warsztatów prowadzonych w lokalnych szkołach Beneficjenci wykorzystywać będą sprzęt do prezentacji multimedialnych – komputer typu laptop, projektor multimedialny, ekran do prezentacji multimedialnych. W wielu szkołach stwierdziliśmy brak takiego sprzętu do prezentacji - w trakcie prowadzenia działań edukacyjnych w ramach projektu Bagna są dobre! Etap 1.

Ponadto warsztaty prowadzone będą również w formie zajęć terenowych w trakcie których będą obserwowane ptaki Polderu w ich naturalnym siedlisku. Do tego celu wykorzystywane będą zakupione lornetki (10 szt.) oraz lunety (3 szt.). Grupa zostanie zaznajomiona również z zasadami obsługi i dbałości o sprzęt optyczny.

W ramach projektu proponujemy zakup cyfrowego aparatu fotograficznego o zaawansowanych opcjach (pół-profesjonalny) w celu uzyskiwania zdjęć o wysokiej jakości (rozdzielczości). Zdjęcia wykorzystywane będą do działalności edukacyjnej – druk materiałów edukacyjno-promocyjnych oraz prezentacje multimedialne oraz do działalności o charakterze monitoringowym – dokumentowanie efektów ekologicznych projektu.

Proponujemy zakup aparatu typu EOS 50D wraz z obiektywem EF 28-300/3,5-5,6 L IS – cena takiego zestawu to ok. 12 500 zł.

Firma Canon od lat specjalizuje się w produkcji sprzętu do fotografii między innymi przyrodniczej, co gwarantuje nam, że zakupiony sprzęt będzie spełniał swe oczekiwania zarówno pod względem jakości zdjęć jak i wytrzymałości technicznej w trudnych warunkach pracy na terenie Polderu Północnego. Duży zakres zoom gwarantuje również, że przy wykorzystaniu tego samego obiektywu będzie można wykonywać zdjęcia zarówno krajobrazowe, jak i przyrodnicze – fauna.

Drugim zakupem proponowanym w projekcie jest kamera typu Canon XH-A1 – cena ok. 15 900 zł. Jest to wysokiej klasy kamera dla zaawansowanych użytkowników. Uzyskiwana jakość obrazu jest na tyle wysoka, że może być wykorzystywana do prezentacji w telewizji. Kamera, podobnie jak aparat fotograficzny, ma służyć dokumentowaniu efektów ekologicznych oraz przyrody Polderu Północnego. Uzyskane filmy będą wykorzystywane do celów edukacyjnych i promocyjnych projektu i Parku Narodowego „Ujście Warty” oraz propagowania ochrony zagrożonych gatunków i siedlisk poprzez dostosowanie istniejącej infrastruktury melioracyjnej do celów zarządzania terenami chronionymi.

Reasons why this action is necessary (specify the target audience):

Świadomość społeczna i budowanie pozytywnego stosunku do ochrony przyrody, a w szczególności ochrony mokradeł ma strategiczne znaczenie dla projektu. Dlatego kluczowe znaczenie ma postawa dzieci i młodzieży. Poprzez dostarczanie informacji na temat ochrony przyrody mogą być wykształceni w duchu szacunku dla przyrody. Edukacja dzieci ma pozytywny wpływ na postawę rodziców. Materiały i zajęcia edukacyjne mają służyć podniesieniu poziomu świadomości wśród młodzieży szkolnej na temat kwestii poruszonych przez Projekt. Znaczenie wychowania dzieci nie może być przecenione - dodatkową korzyścią będzie przekazywanie pomysłów, informacji i wiedzy poprzez dzieci do ich rodzin i sąsiadów.

Beneficiary responsible for implementation:

PNUW

Expected results (quantitative information when possible)

600 osób biorących udział w warsztatach

**Działanie D.8:
Przygotowanie notatek medialnych**

Description (what, how, where and when):

Komunikaty medialne zostaną przygotowane przez koordynatora projektu we współpracy z niezależnym ekspertem ds. mediów, a następnie będą rozsyłane do lokalnych i krajowych mediów w celu promowania projektu i kształtowania świadomości w zakresie znaczenia samego projektu oraz mokradeł dla człowieka i przyrody. Komunikaty medialne będą również służyły rozpowszechnianiu informacji na temat celów i postępu w realizacji projektu.

Reasons why this action is necessary (specify the target audience):

Działanie to pomoże w podnoszeniu świadomości społecznej poprzez szerzenie informacji na temat projektu i znaczenia mokradeł. Konieczność podjęcia działania, którego adresatem są media krajowe i lokalne wynika z faktu, zasięg rozpowszechniania informacji przez radio, telewizję i prasę jest obecnie równie szeroki, co Internet, a jednocześnie wszelkie publikacje medialne znajdują szeroki odbiór społeczny i są przedmiotem zainteresowania społecznego.

Beneficiary responsible for implementation:

Ptaki Polskie

Expected results (quantitative information when possible)

Co najmniej 2 komunikaty dla mediów wydane rocznie w Polsce. 1 konferencja prasowa na zakończenie projektu, 2 wyjazdy medialne w miejsca realizacji projektu zorganizowane dla prasy krajowej i międzynarodowej. Co najmniej 1 artykuł rocznie w polskiej prasie oraz co najmniej po 1 informacji medialnej w radiu i telewizji.

**Działanie D.9:
Przygotowanie raportu popularno-naukowego (tzw. Layman's Report)**

Description (what, how, where and when):

Beneficjenci przygotowują raport popularno-naukowy w formie zarówno papierowej jak i elektronicznej, zawierający opis projektu wraz z jego wynikami. Raport ten skierowany będzie do szerszej grupy docelowej i służyć będzie informowaniu społeczeństwa o celach projektu, jego rezultatach, planach i perspektywach na przyszłość oraz o samej problematyce ochrony mokradeł w sposób popularny i zrozumiały dla osób nie będących zawodowo związanych z ochroną przyrody.

Raport zostanie przygotowany pod koniec projektu w językach angielskim i polskim, i będzie miał co najmniej 10 stron – tekst, rysunki, zdjęcia.

Raport będzie drukowany i rozsyłany po zakończeniu każdego roku projektu.

Reasons why this action is necessary (specify the target audience):

Raport będzie wspierać cele i działania projektu i pomóc ma w upowszechnianiu rezultatów projektu wśród ogółu społeczeństwa. Ułatwi to wymianę informacji z szerokim kręgiem osób. Produkcja raportu będzie spełniać standardowe administracyjne wymagania LIFE + , które stanowią, że beneficjent jest zobowiązany do przygotowania i opublikowania raportu dla szerszego odbiorcy w celu rozpowszechniania informacji o projekcie.

Beneficiary responsible for implementation:

Ptaki Polskie

Expected results (quantitative information when possible)

3000 egz. raportu

E. Overall project operation and monitoring**ACTION E.1:*****Zatrudnienie i bieżące funkcjonowanie kadry zarządzającej projektem******Description (what, how, where and when):***

W ramach zadania przewiduje się powołanie zespołu wykonawczego projektu, który składał się będzie z następującej kadry:

1. Koordynator (menadżera) projektu w wymiarze 1 etatu.
Koordynator będzie zatrudniony przez cały okres realizacji projektu. Do zadań koordynatora będzie należało: czuwanie nad prawidłowością i terminowością realizowanych w ramach projektu działań; przygotowanie rozliczeń księgowo-finansowych i raportów merytorycznych; zapewnienie dobrego kontaktu i przepływu informacji pomiędzy Partnerami projektu.
2. Specjalista ds. monitoringu efektów ekologicznych projektu w wymiarze 1 etatu.
Specjalista ds. monitoringu efektów ekologicznych projektu będzie zatrudniony przez cały okres realizacji projektu. Do zadań specjalisty ds. monitoringu efektów ekologicznych projektu będzie należało: organizacja monitoringu przyrodniczego; czuwanie nad prawidłowym przebiegiem monitoringu przyrodniczego, kładącego szczególny nacisk na ocenę efektów przyrodniczych realizowanych działań; przygotowanie rocznych raportów merytorycznych, uaktualnianie bazy danych, zarządzanie bazami GIS.
4. Specjalista ds. promocji i komunikacji w wymiarze 1 etatu.
Do zadań specjalisty ds. promocji i komunikacji będzie należało: inicjowanie i utrzymywanie kontaktów z mediami (TV, radio, prasa), samorządami lokalnymi i władzami szczebla centralnego oraz szkołami i interesariuszami.
5. Sekretarz projektu w wymiarze 1 etatu.
Sekretarz odpowiedzialny będzie za pomoc techniczną i obsługę sekretariatu biura, bieżące kontakty na poziomie pracownicy projektu - księgowość itp.
- 5 Księgowy/a projektu w wymiarze ½ etatu.
Księgowy/a będzie zatrudniony/a przez cały okres realizacji projektu. Do jego/jej zadań będzie należało: prowadzenie pełnej księgowości projektu, w tym dokumentowanie wszystkich działań księgowych.
- 6 Informatyk w wymiarze ¼ etatu.
Do zadań informatyka należeć będzie programowanie i serwisowanie strony www projektu, techniczna obsługa i serwis baz danych oraz informatyczne wsparcie funkcjonowania komputerowej sieci w biurze.

Ponadto w ramach projektu funkcjonować będzie grupa pracowników niewykonawczych: Komitet Sterujący składający się z 20 osób - wybitnych polskich naukowców, decydentów, przedstawicieli fundacji, jak również centralnych i lokalnych administracji odpowiedzialnych za ochronę przyrody.

Skład Komitetu Sterującego:

2 przedstawicieli Parku Narodowego „Ujście Warty”

2 przedstawicieli Ptaków Polskich

Przedstawiciele organizacji ochrony przyrody, które są reprezentowane w regionie lubuskim oraz organizacji międzynarodowych:

1 przedstawiciel Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska (RDOŚ, Gorzów Wielkopolski),

- 1 przedstawiciel Parku Krajobrazowego „Ujście Warty”
- 2 przedstawiciele Lubuskiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych w Gorzowie Wielkopolskim,
- 1 przedstawiciel Urzędu Marszałkowskiego (Urząd Marszałkowski, Zielona Góra),
- 2 przedstawiciele Urzędu Powiatowego (Powiat Gorzów Wielkopolski),
- 1 przedstawiciel Urzędu Gminy w Witnicy,
- 1 przedstawiciel Urzędu Gminy Kostrzyn nad Odrą,
- 1 przedstawiciel Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- 1 przedstawiciel Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- 1 przedstawiciel Ministerstwa Środowiska,
- 2 przedstawiciele lokalnych uniwersytetów,
- 2 przedstawiciele organizacji pozarządowych.

Każdy członek Komitetu Sterującego będzie wysoko wykwalifikowanym specjalistą z wieloletnim doświadczeniem w dziedzinie nauki, zarządzania i / lub ochrony przyrody. Każdy z nich poświęci nie mniej niż 27 dni roboczych na realizację projektu – średnio po 9 dni każdego roku. Ryczałty za każdy dzień roboczy będą wypłacane w wysokości 95 Euro/dzień.

Dodatkowo planuje się zatrudnienie w projekcie kadry niezależnych doradców z różnych dziedzin: gospodarka wodna i melioracje wodne, media, ornitologia, edukacja. Grupa ta będzie pełniła funkcje doradcze w istotnych dla projektu działaniach. Założono zatrudnienie nie więcej niż 5 specjalistów, którzy będą pełnili funkcje doradcze średnio 3 dni każdy w każdym miesiącu trwania projektu. Wynagrodzenie przyjęto na poziomie 100 Euro za każdy dzień pracy na rzecz projektu.

Reasons why this action is necessary:

Z uwagi na złożoność zaplanowanych działań oraz partnerski charakter projektu, konieczne jest stworzenie odpowiedniej struktury koordynacji i zarządzania.

1. Nad realizacją całego przedsięwzięcia czuwać będzie koordynator projektu osoba posiadająca bogate doświadczenie w koordynacji projektów, w tym infrastrukturalnych dofinansowywanych ze środków europejskich. Będzie on odpowiedzialny za prawidłowe i terminowe wykonanie wszystkich założonych działań, kontakty z Partnerem oraz przedstawicielami CKPŚ, a także z racji wykształcenia technicznego, będzie odpowiedzialny za bezpośredni nadzór nad pracami inwestycyjnymi.
2. Za bieżącą ocenę efektów ekologicznych realizowanych działań odpowiedzialny będzie specjalista ds. monitoringu efektów ekologicznych projektu. Zarządzany przez niego zespół współpracowników dostarczy kompleksowych danych pozwalających na bieżącą ocenę ich skuteczności. Dane zebrane w trakcie monitoringu pozwolą na modyfikację zaplanowanych działań (np. terminu rozpoczęcia prac ziemnych) na poszczególnych fragmentach Polderu Północnego.
3. Projekt zakłada bardzo szerokie komunikowanie założeń i wyników, począwszy o publikacji medialnych, przez edukację w szkołach, film, książkę i inne publikacje, a skończywszy na międzynarodowych konferencjach. Konieczne jest więc zatrudnienie specjalisty, który kierować będzie działaniami promocyjnymi, komunikacyjnymi i edukacyjnymi w celu zapewnienia jak największej ich efektywności.
4. Z uwagi na prowadzenie znacznego zakresu działań w projekcie konieczna będzie techniczna pomoc w sprawach związanych z obsługą biura.
5. Z uwagi na złożoność projektu pod kątem ilości oraz różnorodności pozycji budżetowych oraz jego wartość niezbędne jest powierzenie działań księgowych profesjonalście posiadającemu stosowne wykształcenie i doświadczenie w obsłudze księgowej projektów finansowanych ze środków unijnych.

6. Programowanie i/lub bieżący serwis strony www, baz danych i sieci komputerowej w biurze wymaga specjalistycznych umiejętności informatycznych, których nie posiadają inni pracownicy zatrudnieni w projekcie.

Kadra niewykonawcza – Komitet Sterujący i Niezależni Eksperti, pełnić będą funkcję wspierającą zatrudnioną kadrę wykonawczą, gdyż będą reprezentować zawody i środowiska istotne z punktu widzenia powodzenia projektu. Ogólny zakres wiedzy i doświadczenia tych osób znacząco przekracza wiedzę i doświadczenie kadry wykonawczej, dlatego też ich udział w projekcie jest niezbędny.

Beneficiary responsible for implementation:

Ptaki Polskie

Expected results (quantitative information when possible):

Zatrudnienie w wysokości łącznie 4,5 etatu

ACTION E.2:

Zapewnienie nadzoru nad kontraktami na roboty budowlane

Description (what, how, where and when):

Zatrudniony zostanie inżynier kontraktu, któremu powierzona zostanie rola inspektora nadzoru inwestorskiego. Zatrudnienie inżyniera kontraktu przewidziane jest na cały okres realizacji prac inwestycyjnych.

Reasons why this action is necessary:

Realizacja projektów inwestycyjnych wymaga zapewnienia nadzoru nad kontraktami na roboty budowlane, co wynika bezpośrednio z przepisów prawa budowlanego.

Beneficiary responsible for implementation:

PNUW

Expected results (quantitative information when possible):

Umowa ze specjalistą posiadającym uprawnienia do prowadzenia nadzoru budowlanego.

ACTION E.3:

Zapewnienie prawidłowego funkcjonowania biura projektu

Description (what, how, where and when):

Biuro projektu urządzone będzie w biurze regionalnym beneficjenta projektu w regionie Ujścia Warty. Biuro to należy zaadaptować, dostosowując pomieszczenia do zadań kadry projektu, która będzie zatrudniona oraz wyposażać w 3 zestawy komputerowe wraz z niezbędnym oprogramowaniem oraz drukarko-kopiarkę sieciową. Ponadto należy zakupić materiały biurowe na potrzeby realizacji projektu tj. segregatory, tonery do drukarki, teczki, koszulki, papier do drukarki i inne niezbędne materiały biurowe. Dodatkowo należy zapewnić środki na pokrycie kosztów rozmów telefonicznych wykonywanych w celu prawidłowej realizacji projektu i przejazdów służbowych.

Konieczne będzie również zakupienie samochodu 4X4, który wykorzystywany będzie do stałych kontroli terenowych prowadzonych na Polderze prac inwestycyjnych oraz do nadzoru monitoringu efektów ekologicznych projektu w terenie.

Koszt zakupu skalkulowany został dla licencji wielostanowiskowej, która jest tańsza od licencji jednostanowiskowej. W trakcie przygotowywania projektu koszt zakupu oprogramowania GIS oszacowany został na podstawie ogólnej oferty handlowej firmy ESRI, czyli:

Tabela F4b.1 – ceny oprogramowania ArcGIS (ArcEditor).

Oprogramowanie	Cena 1 szt. Oprogramowania - licencja jednostanowiskowa	Cena 3 szt. oprogramowania – licencja jednostanowiskowa	Cena oprogramowania 1 szt. oprogramowania – licencja wielostanowiskowa	Cena 3 szt. oprogramowania – licencja wielostanowiskowa
ARCGIS (ArcEditor)	13 519	40 557	12 167	36 501

Tak więc, w oparciu o przedstawioną ofertę jesteśmy w stanie zaoszczędzić ponad 4000 Euro przy zakupie licencji wielostanowiskowej dla 3 komputerów.

Ponadto, warto nadmienić, że w przypadku otrzymania dofinansowania niniejszego projektu zamierzamy podjąć negocjacje z firmą ESRI w sprawie uzyskania niższych cen na zakup oprogramowania. Takie działania zostały wcześniej przeprowadzone w przypadku zakupu oprogramowania ESRI (ArcView i Spatial Analyst) w ramach projektu edukacyjnego pTAK! (The BIRD!) i projektu dot. Przygotowania krajowego planu ochrony orlika grubodziobego. W ramach funduszy otrzymanych w w/w projektach firma ESRI wyraziła zgodę na sprzedaż oprogramowania w cenach łącznie ponad 2,5 niższych od cen proponowanych w ich standardowej ofercie.

Taka oferta musiała jednak znaleźć aprobatę ze strony głównej siedziby firmy w USA. W trakcie przygotowywania niniejszego projektu nie mogliśmy jednak podjąć negocjacji z firmą ESRI w sprawie zakupu oprogramowania za niższe kwoty, gdyż zakup oprogramowania po specjalnie obniżonych cenach nie został jeszcze do końca zrealizowany.

Reasons why this action is necessary:

Beneficjent nie posiada zbędnych komputerów i drukarek, które mógłby udostępnić na potrzeby projektu. Urządzenia techniczne będące obecnie w dyspozycji beneficjenta w okresie realizacji projektu będą wykorzystywane do realizacji innych projektów przewidzianych do wdrażania. Zatem konieczne jest zakupienie niezbędnego wyposażenia biurowego dla kadry zarządzającej projektem oraz adaptacja biura w sposób, które umożliwi funkcjonowanie kadry projektu w warunkach zapewniających swobodne korzystanie z pomieszczeń i mediów niezależnie od dnia tygodnia i godzin pracy innych pracowników.

Biuro będzie funkcjonowało po zakończeniu projektu jako centrum informacji i wspierania działań ochronnych na obszarze objętym projektem. Planuje się również, po zakończeniu projektu, podjęcie działań zmierzających do wspierania wykupu gruntów prywatnych na rzecz Parku Narodowego "Ujście Warty" oraz ochrony ptaków i ich siedlisk na tym terenie. Dzięki tej inwestycji Beneficjent zwiększa również trwałość projektu, po jego zakończeniu.

Beneficiary responsible for implementation:

Ptaki Polskie

Expected results (quantitative information when possible):

- 1 biuro poddane pracom adaptacyjnym
- 3 zestawy komputerowe z oprogramowaniem
- 3 drukarki
- 1 samochód 4X4

ACTION E.4:***Monitoring efektów ekologicznych projektu****Description (what, how, where and when):*

Stały monitoring gleb, wód Polderu, stanu siedlisk, flory i fauny, w tym bezkręgowców, ryb, ptaków i ssaków we wszystkich okresach fenologicznych prowadzony w celu określenia zmian w warunkach hydrologicznych, glebowych, siedliskowych oraz we florze i faunie Polderu.

Planowaniem, organizacją i nadzorem nad prawidłowym przebiegiem monitoringu zajmować się będzie Specjalista ds. oceny efektów ekologicznych projektu, który powoła interdyscyplinarny zespół ekspertów wykonujących prace terenowe wg zdefiniowanej metodyki i na wyznaczonych powierzchniach przez cały okres wdrażania projektu. Specjalista ten będzie również odpowiedzialny za opracowanie i bieżące funkcjonowanie bazy danych integrującej całość dotychczas zgromadzonych danych z obszaru Polderu Północnego, które po odpowiednim przetworzeniu zostaną udostępnione w popularno-naukowej formie na stronach www projektu.

Baza danych zostanie przygotowana zgodnie z kryteriami Dyrektywy INSPIRE i towarzyszącymi jej specyfikacjami technicznymi.

Ogólne założenia monitoringu efektów ekologicznych projektu:

Bardzo istotnym elementem tego działania będzie stały monitoring poziomu wód powierzchniowych oraz poziomu wód gruntowych połączony z monitoringiem gleb. Wynika to z faktu, iż kluczowym dla utrzymania mokradłowego charakteru polderu jest maksymalne wykorzystanie zasobów Starej Warty i Witnej. Jednocześnie utrzymanie wysokich stanów wody na polderze nie może stwarzać konfliktów z dotychczasowymi użytkownikami systemu melioracyjnego tj.: rolników wykorzystujących dolinę Starej Warty po profil Witnica, oczyszczalnię ścieków, w Witnicy oraz rolników gospodarujących w północnej, przykrawędziowej części doliny oraz użytkowników w okolicach Dąbroszyna. Monitoring pomoże więc w określeniu, w jakim stopniu założenia przyjęte w modelowaniu hydrologicznym oraz wykonane inwestycje oddziałują na całość użytków zielonych Polderu Północnego – również poza granicami Parku Narodowego. Monitoring gleb pozwoli natomiast na określenie, czy stwierdzone w roku 2008 procesy murszenia torfów i degradacji gleb zostały zahamowane, czy procesy torfotwórcze zostały przywrócone i czy ruch wód podziemnych w glebach nie stwarza zagrożenia dla gospodarowania rolnego na terenach Polderu Północnego poza granicami Parku, np. przez nadmierne uwilgocenie.

Pomiary hydrologiczne będą prowadzone równoległe z niezbędnymi do tego celu pomiarami geodezyjnymi. Metodyka prac będzie zgodna z metodyką podobnych działań prowadzonych w ramach *Projektu rewitalizacji siedlisk łąkowo-bagiennych w Parku Narodowym „Ujście Warty”*. *Bagna są dobre! etap 1* w roku 2008. Szczegółowy opis metodyki zostanie przyjęty i doprecyzowane zgodnie z metodyką opisaną w opracowaniu *Koncepcja rewitalizacji siedlisk łąkowo – bagiennych w Parku Narodowym Ujście Warty – Polder Północny*, pod redakcją prof. Tomasza Okruszko (SGGW, Warszawa).

Ponieważ głównym przedmiotem ochrony Parku Narodowego są ptaki wodno-błotne oraz zagrożone siedliska kolejnym elementem monitoringu będzie stała kontrola stanu siedlisk i ich zmian pod wpływem przedłużonej retencji wód powierzchniowych na Polderze Północnym oraz zmiany w składzie gatunkowym i liczebności populacji ptaków lęgowych, migrujących i zimujących pod wpływem prowadzonych inwestycji.

Monitoring ptaków będzie prowadzony w sposób zgodny z wcześniejszymi badaniami prowadzonymi na tym obszarach Ramsar w Polsce:

- Sidło P. (red.) 2005. Ocena liczebności populacji ptaków na obszarach objętych Konwencją Ramsar. Raport przygotowany na zlecenie Ministerstwa Środowiska. OTOP, Warszawa.

- Dombrowski A. 2005. Zalecenia metodyczne prowadzenia kontroli terenowych – Instrukcja na użytek oceny liczebności ptaków wodno-błotnych na obszarach objętych konwencją Ramsar. OTOP, Warszawa. Maszynopis.

Oraz zgodnie z metodyką prac przyjętych na etapie przygotowywania koncepcji aktywnej ochrony Polderu Północnego:

- Jankowski M. 2008. Inwentaryzacja ornitologiczna na obszarze tzw. Polderu Północnego w granicach otuliny Parku Narodowego "Ujście Warty". TOP Ptaki Polskie, Witnica. (Raport przygotowany w ramach "Projektu rewitalizacji siedlisk łąkowo-bagiennych w Parku Narodowym "Ujście Warty". Bagna są dobre! Etap 1).
- Kruszyk R. 2008. Ptaki Polderu Północnego w 2008 r. ze szczególnym uwzględnieniem terenów leżących poza Parkiem Narodowym "Ujście Warty". TOP Ptaki Polskie, Chyrzyno.
- Udolf J. 2008. Ptaki wybranych siedlisk obszaru Natura 2000 Ujście Warty PLC 080001. TOP Ptaki Polskie. Witnica. (Raport przygotowany w ramach "Projektu rewitalizacji siedlisk łąkowo-bagiennych w Parku Narodowym "Ujście Warty". Bagna są dobre! Etap 1).

Prowadzony monitoring będzie uzupełnieniem i uszczegółowieniem wcześniejszych obserwacji ptaków średniolicznych i rzadkich prowadzonych przez pracowników Parku Narodowego:

- Bartoszewicz M. 2003. Monitoring średniolicznych i rzadkich gatunków ptaków lęgowych i niełgowych w Parku Narodowym "Ujście Warty". Chyrzyno. (Raport przygotowany przez pracowników Parku Narodowego "Ujście Warty").
- Bartoszewicz M. 2004. Monitoring średniolicznych i rzadkich gatunków ptaków lęgowych i niełgowych w Parku Narodowym "Ujście Warty". Chyrzyno. (Raport przygotowany przez pracowników Parku Narodowego "Ujście Warty").
- Kaczorowski P. 2005. Monitoring średniolicznych i rzadkich gatunków ptaków lęgowych i niełgowych w Parku Narodowym "Ujście Warty". Chyrzyno. (Raport przygotowany przez pracowników Parku Narodowego "Ujście Warty")
- Kaczorowski P. 2006. Monitoring średniolicznych i rzadkich gatunków ptaków lęgowych i niełgowych w Parku Narodowym "Ujście Warty". Chyrzyno. (Raport przygotowany przez pracowników Parku Narodowego "Ujście Warty")
- Kaczorowski P. 2007. Monitoring średniolicznych i rzadkich gatunków ptaków lęgowych i niełgowych w Parku Narodowym "Ujście Warty". Chyrzyno. (Raport przygotowany przez pracowników Parku Narodowego "Ujście Warty")

Planowy monitoring bezkręgowców, w tym bezkręgowców glebowych, ma udzielić odpowiedzi na zmiany w składzie gatunkowym i biomacie tej grupy zwierząt. Monitoring ten pozwoli określić, czy zmiany takie będą miały wpływ na potencjalną dostępność pożywienia dla ptaków lęgowych i migrujących na tym terenie – szczególnie w odniesieniu do wodniczki, której występowanie uwarunkowane jest dostępnością dużych owadów w okresie lęgowym oraz zagrożonych ptaków siewkowych, których głównym pożywieniem są bezkręgowce glebowe. Ocena wpływu projektu na bezkręgowce prowadzona będzie wg standardowej metodyki: wzdłuż transektów wyznaczonych we wszystkich reprezentatywnych siedliskach Polderu Północnego, wzdłuż których prowadzone będą odłowy, obserwacje przyżyciowe oraz pobierane próbki glebowe do oceny wpływu projektu na bezkręgowce glebowe.

Dodatkowym elementem będzie monitoring ryb cieków objętych projektem. Działanie to zostało dodane ze względu na proponowane działania na ciekach Polderu Północnego, które przez remont jazów i budowę zastawek dla ryb stworzy nowe warunki przepływu wody w Starej Warcie i na Kanale Warnickim. Chociaż ryby nie są głównym przedmiotem ochrony Parku Narodowego, to jednak obszar ten jest istotnym miejscem rozrodu i zimowania wielu gatunków ryb, które mają znaczenie gospodarcze i sportowe. Dzięki monitoringowi ryb Park Narodowy

uzyska bieżącą informację w jaki sposób, o ile wogóle, przeprowadzone inwestycje wpływają na rybobstan wód Polderu Północnego.

Monitoring ryb prowadzony będzie zgodnie z przyjętą metoda odłowu ryb w ciekach Starej Warty i Kanału Warnickiego poniżej i powyższe remontowanych jazów.

W trakcie pierwszego etapu projektu Bagna są dobre! prowadzono badania liczebności ptaków na obszarze całego Polderu Północnego, w tym na obszarach poza granicami Parku Narodowego „Ujście Warty”. Badania prowadzone były w oparciu o metodykę zastosowaną do obszarów Ramsar w Polsce przygotowana specjalnie na potrzeby takiej inwentaryzacji wykonywane na zlecenie Ministerstwa Środowiska w latach 2005-2006. Skrócony wyciąg z instrukcji załączono w załączniku nr 2 („Zalecenia metodyczne prowadzenia kontroli terenowych (...)”.doc.) Ponadto planuje się modyfikację niniejszej instrukcji i dostosowanie prac terenowych do zaleceń metodycznych Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w celu zapewniania zgodności sposobu zbierania danych z powszechnie stosowanymi standardami w Polsce - *WYTYCZNE DO PROWADZENIA INWENTARYZACJI ORNITOLOGICZNYCH NA OBSZARACH SPECJALNEJ OCHRONY PTAKÓW NATURA 2000* i *Monitoring ptaków w wybranych ostojach*.

Na życzenie Funduszu LIFE+ Beneficjent prześle w/w instrukcję, która nie została dołączona do odpowiedzi ze względu na znaczny rozmiar – ponad 200 stron.

Jako gatunki wskaźnikowe konieczne jest stosowanie listy gatunków ze Standardowego Formularza Danych dla obszaru Natura 2000 Ujście Warty, gdzie zostały wymienione zagrożone gatunki ptaków i innych zwierząt oraz roślin. Dla każdego z tych gatunków zostaną przygotowane zalecenia metodyczne w oparciu w w/w instrukcje, biorąc pod uwagę lokalne uwarunkowania terenowe i fenologiczne na Polderze Północnym.

Dodatkowo dołączono do monitoringu bezkręgowce.

Bezkręgowce – stanowią główne pożywienie ptaków przebywających (lęgowych i części gatunków migrujących) na terenie Polder Północnego. Monitoring bezkręgowców (w tym glebowych) i będzie ważnym uzupełnieniem monitoringu ptaków. W założeniu monitoring ten ma dostarczyć danych o rozkładzie przestrzennymi szacunkowej biomasie dostępnego dla ptaków pożywienie, szczególnie w okresie lęgowym i we wczesnej fazie przelotów – głównie siewek. Prowadzony będzie na powierzchniach badawczych wytypowanych metodą doboru celowo-losowego, czyli z uwzględnieniem znanego z poprzednich lat rozkładu przestrzennego wskaźnikowych gatunków ptaków. Główne prace monitoringowe skupiać się będą na bezkręgowcach glebowych i owadach, a tym tzw. owadach dużych stanowiących pożywienie np. Wodniczki i wpływu wdrażanego projektu na w/w grupy bezkręgowców.

Monitoring bezkręgowców rozpocznie się na początku projektu, aby uzyskać obraz składu gatunkowego i rozkładu przestrzennego bezkręgowców od samego początku wdrażania projektu, uchwycić wpływ zmian w poziomie wód gruntowych i powierzchniowych na Polderze Północnym, będących wynikiem niniejszego projektu, na zgrupowania bezkręgowców.

W ocenie Beneficjenta monitoring uwzględniający również bezkręgowce stanowić będzie pełny obraz czynników oddziałujących na ptaki na terenie Polderu Północnego.

Działania o charakterze monitoringu efektów ekologicznych projektu zostały wyróżnione jako działanie zewnętrzne ze względu zakres planowanych badań, które wykraczają poza możliwości realizacji przez beneficjentów projektu. Odnosi się to szczególności do badań hydrologicznych, których przeprowadzenie wymaga doświadczonego zespołu hydrologów, którzy przygotowują metodologię monitoringu oraz wprowadza pracowników Parku i Ptaków Polskich do samodzielnych kontroli piezometrów oraz interpretacji uzyskanych wyników po zakończeniu projektu.

Korzystając z naszych doświadczeń zdobytych w trakcie realizacji projektu Bagna są dobre! Etap 1. uważamy, że obecność zewnętrznego podmiotu do przygotowania i prowadzenia w

trakcie projektu monitoringu jego efektów ekologicznych jest rozwiązaniem gwarantującym bezstronną ocenę wdrażanych działań, uzyskanie wsparcia *know-how* i pozyskiwaniem wiedzy teoretycznej od zespołu o znacznie większym doświadczeniu niż zespoły Beneficjentów. Pozyskane dane zostaną wprowadzone do systemu informacji przestrzennej o Parku Narodowym i powiązane z bazą danych przygotowaną w ramach projektu.

Zakup sprzętu do monitoringu efektów ekologicznych projektu został podyktowany potrzebą stałej kontroli wyników przeprowadzonych w ramach projektu działań na terenie Polderu Północnego. Monitoring efektów ekologicznych będzie działaniem stałym, prowadzonym również stale po zakończeniu projektu. Szczególnie istotnym elementem monitoringu będzie stałe śledzenie warunków hydrologicznych Polderu, czemu mają służyć odczyty z sieci piezometrów rozlokowanych w sposób, który dostarczy jak najdokładniejszych danych odzwierciedlających warunki hydrologiczne panujące na terenie Polderu.

Dane z monitoringu hydrologicznego zostaną powiązane z danymi z monitoringu ptaków i innych grup zwierząt oraz monitoringu siedlisk. Utworzona w ten sposób baza danych będzie miała powiązanie z systemem informacji przestrzennej Parku opartym na oprogramowaniu ArcGIS.

Zakupiony sprzęt optyczny będzie wykorzystywany zarówno przez pracowników Parku jak i wolontariuszy, których zaangażowanie w działania na rzecz ochrony i monitoringu przyrody Parku było już realizowane w ramach pierwszego etapu projektu Bagna są dobre! Dalsze zaangażowanie wolontariuszy jest aktualnie przygotowywane przez Ptaki Polskie na kolejne lata współpracy Stowarzyszenia z Parkiem i obejmować będzie między innymi działania o charakterze monitoringu siedlisk.

Wyniki monitoringu zostaną wprowadzone do bazy danych Parku, która będzie dodatkowo modyfikowana w sposób zapewniający jej zgodność z wymogami Dyrektywy INSPIRE i instrukcji jej towarzyszących. Do tego celu wykorzystane zostanie doświadczenie Ptaków Polskich zdobyte w trakcie pracy nad bazą danych w ramach projektu Securing the population of *Aquila clanga* in Poland: preparation of the National Action Plan and primary site conservation (LIFE08 NAT/PL/000511 AQC Plan), która to baza danych zostanie przygotowana w roku 2010.

W ramach projektu proponujemy zakup cyfrowego aparatu fotograficznego o zaawansowanych opcjach (pół-profesjonalny) w celu uzyskiwania zdjęć o wysokiej jakości (rozdzielczości). Zdjęcia wykorzystywane będą do działalności edukacyjnej – druk materiałów edukacyjno-promocyjnych oraz prezentacje multimedialne oraz do działalności o charakterze monitoringowym – dokumentowanie efektów ekologicznych projektu.

Proponujemy zakup aparatu typu EOS 50D wraz z obiektywem EF 28-300/3,5-5,6 L IS – cena takiego zestawu to ok. 12 500 zł.

Firma Canon od lat specjalizuje się w produkcji sprzętu do fotografii między innymi przyrodniczej, co gwarantuje nam, że zakupiony sprzęt będzie spełniał swe oczekiwania zarówno pod względem jakości zdjęć jak i wytrzymałości technicznej w trudnych warunkach pracy na terenie Polderu Północnego. Duży zakres zoom gwarantuje również, że przy wykorzystaniu tego samego obiektywu będzie można wykonywać zdjęcia zarówno krajobrazowe, jak i przyrodnicze – fauna.

Drugim zakupem proponowanym w projekcie jest kamera typu Canon XH-A1 – cena ok. 15 900 zł. Jest to wysokiej klasy kamera dla zaawansowanych użytkowników. Uzyskiwana jakość obrazu jest na tyle wysoka, że może być wykorzystywana do prezentacji w telewizji. Kamera, podobnie jak aparat fotograficzny, ma służyć dokumentowaniu efektów ekologicznych oraz przyrody Polderu Północnego. Uzyskane filmy będą wykorzystywane do celów edukacyjnych i promocyjnych projektu i Parku Narodowego „Ujście Warty” oraz propagowania ochrony zagrożonych gatunków i siedlisk poprzez dostosowanie istniejącej infrastruktury melioracyjnej do celów zarządzania terenami chronionymi.

W trakcie przygotowywania projektu koszt zakupu oprogramowania GIS oszacowany został na podstawie ogólnej oferty handlowej firmy ESRI. Koszt zakupu skalkulowany został dla licencji wielostanowiskowej, która jest tańsza od licencji jednostanowiskowej.

Tabela F4b.1 – ceny oprogramowania ArcGIS (ArcEditor).

Oprogramowanie	Cena 1 szt. Oprogramowania - licencja jednostanowiskowa	Cena 3 szt. oprogramowania – licencja jednostanowiskowa	Cena oprogramowania 1 szt. oprogramowania – licencja wielostanowiskowa	Cena 3 szt. oprogramowania – licencja wielostanowiskowa
ARCGIS (ArcEditor)	13 519	40 557	12 167	36 501

Tak więc, w oparciu o przedstawioną ofertę jesteśmy w stanie zaoszczędzić ponad 4000 Euro przy zakupie licencji wielostanowiskowej dla 3 komputerów.

Ponadto, warto nadmienić, że w przypadku otrzymania dofinansowania niniejszego projektu zamierzamy podjąć negocjacje z firmą ESRI w sprawie uzyskania niższych cen na zakup oprogramowania. Takie działania zostały wcześniej przeprowadzone w przypadku zakupu oprogramowania ESRI (ArcView i Spatial Analyst) w ramach projektu edukacyjnego pTAK! (The BIRD!) i projektu dot. Przygotowania krajowego planu ochrony orlika grubodziobego. W ramach funduszy otrzymanych w w/w projektach firma ESRI wyraziła zgodę na sprzedaż oprogramowania w cenach łącznie ponad 2,5 niższych od cen proponowanych w ich standardowej ofercie.

Taka oferta musiała jednak znaleźć aprobatę ze strony głównej siedziby firmy w USA. W trakcie przygotowywania niniejszego projektu nie mogliśmy jednak podjąć negocjacji z firmą ESRI w sprawie zakupu oprogramowania za niższe kwoty, gdyż zakup oprogramowania po specjalnie obniżonych cenach nie został jeszcze do końca zrealizowany.

Reasons why this action is necessary:

Monitoring jest niezbędny do dokonania oceny efektów przyrodniczych projektu. Monitoring będzie służył również do weryfikacji zaplanowanych w projekcie działań ochronnych przed ich wdrożeniem w innych bliźniaczych projektach. Dane z monitoringu będą mogły być wykorzystane również podczas promocji projektu i jego efektów.

Monitoring ten stanowi również swoisty system wczesnego ostrzegania, który pomoże określić w jakim kierunku zachodzą zmiany siedliskowe oraz zmiany we florze i faunie Polderu. Dzięki monitoringowi można będzie, w przypadku stwierdzenia jakichkolwiek potencjalnych negatywnych efektów, podjąć natychmiastowe działania zmierzające do identyfikacji czynnika zagrożenia i wyeliminowania go przez podjęcie odpowiednich działań. Wyniki pozytywne natomiast będą wykorzystywane do wzmacniania czynników korzystnie oddziałujących na siedliska oraz florę i faunę Polderu Północnego.

Beneficiary responsible for implementation:

Ptaki Polskie

Expected results (quantitative information when possible):

3 raporty z monitoringu efektów ekologicznych - 1 raport/każdy rok projektu
1 Baza danych zawierająca wyniki monitoringu

ACTION E.5:**Spotkania Komitetu Sterującego Projektu**Description (what, how, where and when):

Planuje się powołanie Komitetu Sterującego projektem, który zbierać się będzie co najmniej dwa razy w roku, zwykle przed i po tzw. sezonie terenowym (luty/marzec i listopad/grudzień). Kierownik Projektu LIFE + będzie na bieżąco sporządzać protokoły z posiedzenia Komitetu Sterującego i dystrybuować je następnie do Partnerów Projektu.

Komitet Sterujący składa się z 20 wybitnych polskich naukowców, decydentów, przedstawicieli fundacji, jak również centralnych i lokalnych administracji odpowiedzialnych za ochronę przyrody. Komitet Sterujący będzie:

- Spotykać się regularnie z członkami zespołu projektowego w celu omówienia postępów w realizacji projektu.
- Doradzać w zakresie kluczowych zagadnień związanych z aspektami ochronnymi i inwestycyjnymi projektu.
- Reprezentować partnerów projektu i zabezpieczać ich interesy, podejmować próby wpłynięcia na kształtowanie polityki (policy-making) poprzez współpracę z właściwymi organizacjami regionalnymi i krajowymi.
- Pomagać i wspierać wzajemne wsparcie partnerów i głównych zainteresowanych stron.
- Doradzać w zakresie rozwoju i wdrażania strategii działań lobbingowych/ rzecznictwa.

Większość spotkań i konsultacji Komitetu Sterującego odbędzie się w siedzibie Parku Narodowego „Ujście Warty”.

Według oceny beneficjenta spotkania Komitetu Sterującego mogą być prowadzone tylko 2 razy do roku bez szkody i zagrożenia dla projektu, gdyż projekt ma charakter przede wszystkim działań o charakterze technicznym- budowlanym. Działania te będą kontrolowane na bieżąco przez specjalistę z uprawnieniami nadzoru budowlanego, która będzie dokonywała wpisu do specjalnego dziennika budowy. Specjalista ten będzie również zapraszany na posiedzenia Komitetu w celu raportowania technicznego postępu realizacji prac.

Pracownicy projektu będą mieli obowiązek stałego informowania członków Komitetu o postępach w realizacji projektu – drogą e-mailową lub pocztową, o ile zajdzie taka potrzeba. Koordynator będzie na bieżąco utrzymywał kontakt z członkami Komitetu w celu zasięgnięcia opinii i uzyskiwania ewentualnej pomocy w rozwiązywaniu bieżących problemów.

Skład Komitetu Sterującego odzwierciedla w znaczący sposób grupy interesu (stakeholders), które są istotne, w ocenie Beneficjentów, w procesie wdrażania projektu. Powołanie w skład Komitetu tak znacznej grupy ekspertów zapewni wysoki poziom dyskusji merytorycznej nad bieżącymi efektami wdrażanego projektu. Doświadczenie i wiedza zaproszonych osób będą służyły wszystkim aspektom projektu – od bezpośrednich działań budowlanych/konserwacyjnych, przez działania ochronne, monitoringowe i na edukacyjnych skończywszy.

Proponowany projekt jest jedynym w Polsce projektem modyfikacji sieci melioracyjnej w takiej skali przestrzennej oraz skali gospodarczej – oddziałujący na gospodarkę rolną i turystykę, że wymaga on w naszej ocenie „zasilenia” wiedzą specjalistów z różnych instytucji związanych z ochroną przyrody, gospodarką wodną, rolnictwem i turystyką.

W działaniu E.1. wniosku został przedstawiony skład Komitetu Sterującego, na który składają się:

- 2 przedstawicieli Parku Narodowego „Ujście Warty”
- 2 przedstawicieli Ptaków Polskich

Przedstawiciele organizacji ochrony przyrody, które są reprezentowane w regionie lubuskim oraz organizacji międzynarodowych:

- 1 przedstawiciel Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska (RDOŚ, Gorzów Wielkopolski),
- 1 przedstawiciel Parku Krajobrazowego „Ujście Warty”
- 2 przedstawiciele Lubuskiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych w Gorzowie Wielkopolskim,
- 1 przedstawiciel Urzędu Marszałkowskiego (Urząd Marszałkowski, Zielona Góra),
- 2 przedstawiciele Urzędu Powiatowego (Powiat Gorzów Wielkopolski),
- 1 przedstawiciel Urzędu Gminy w Witnicy,
- 1 przedstawiciel Urzędu Gminy Kostrzyn nad Odrą,
- 1 przedstawiciel Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- 1 przedstawiciel Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- 1 przedstawiciel Ministerstwa Środowiska,
- 2 przedstawiciele lokalnych uniwersytetów,
- 2 przedstawiciele organizacji pozarządowych.

Spośród członków Komitetu Sterującego tylko przedstawiciele Parku i Ptaków Polskich są zatrudnieni przez Beneficjentów. Pozostałe osoby zatrudniane są przez inne jednostki.

W związku ze znacznym zróżnicowaniem zawodowym składu osób zaproszonych do Komitetu Sterującego Beneficjenci zamierzają organizować spotkania Komitetu w weekendy, co zagwarantuje, że wszystkie osoby będą w stanie przyjechać na spotkanie. Organizacja spotkań w ciągu tygodnia pracy może bowiem wiązać się z koniecznością otrzymania delegacji od pracodawcy i odłożenia bieżących obowiązków służbowych takich osób, co mogłoby utrudnić możliwość zgromadzenia wszystkich członków Komitetu w tym samym czasie. Podobnie sytuacja przedstawia się ze zwrotem kosztów za podróże ze strony jednostek macierzystych członków Komitetu. Większość takich jednostek ma ściśle określone budżety na wyjazdy służbowe związane ściśle z zakresem obowiązków realizowanych zgodnie z umowami o pracę. Udział w Komitecie Sterującym projektu LIFE+, chociaż bardzo prestiżowy, nie zawsze może być finansowany przez jednostkę macierzystą, ze względu na ograniczenia budżetowe, ale przede wszystkim ze względu na ewentualną konieczność modyfikacji umowy o pracę takiego pracownika.

Dlatego też, dla bezpieczeństwa tego działania wprowadzono wynagrodzenia i zwrot kosztów przejazdu wraz z kosztami wyżywienia i zakwaterowania dla zaproszonych do Komitetu Sterującego osób. W ten sposób spotkania Komitetu i jego bieżąca praca nie są uzależnione od czynników niezależnych od Projektu i mogą być realizowane bez przeszkód i zgodnie z założonym harmonogramem.

Wszystkie koszty w prowadzony projekcie będą opisane w sposób jasny i przejrzysty dla księgowości oraz dla Funduszy finansujących projekt, w tym Komisji Europejskiej i NFOŚiGW. Dotyczy to również podróży służbowych, których formularze zawierają rubryki jasno określające cel i datę wyjazdu, środek transportu itp.

Szczegółowy opis rachunków za przejazdy wyklucza możliwość nakładania się wydatków. Ponadto pracownicy Parku Narodowego będą podróżowali do miejsca spotkania o ile wyjeżdżają z terenu innej gminy. Dotyczyć to będzie konserwatora Obwodu Ochronnego Polder Północny, którego biuro znajduje się na terenie innej gminy, niż główna siedziba Parku Narodowego. Zgodnie z obowiązującymi przepisami pracownik taki musi być delegowany do wyjazdu na teren innej gminy. Wyjazdy takie będą raportowane finansowo i merytorycznie w sposób, którym będzie zapobiegał ewentualnemu nakładaniu się kosztów.

Ponadto Pracownicy Ptaków Polskich zatrudnieni w projekcie będą podróżowali na spotkania Komitetu Sterującego w ramach funduszy przewidzianych na podróże służbowe pracowników, co zostanie opisane na drukach polecenia wyjazdu służbowego.

Reasons why this action is necessary:

Regularne spotkania Komitetu Sterującego Projektu umożliwią podjęcie odpowiednich decyzji projektowych, bieżącą informację oraz gwarancję, iż wszyscy partnerzy projektu i zainteresowane instytucje będą na bieżąco poinformowane. Działanie to jest konieczne w celu umożliwienia skutecznego zarządzania projektami i pośrednio przeciwdziałania wszystkim zagrożeniom.

Beneficiary responsible for implementation:

PNUW

Expected results (quantitative information when possible):

Zorganizowane i odbyte posiedzenia Komitetu Sterującego. Realizacja projektu oceniana i sprawdzana zgodnie z rzeczywistą sytuacją i postępami. Protokoły z posiedzeń dystrybuowane wśród partnerów projektu. W sumie - co najmniej 6 spotkań w ramach projektu.

ACTION E.6:

Przygotowanie „After-LIFE Conservation Plan”

Description (what, how, where and when):

W ramach projektu zostanie przygotowany plan działań pt. *After-LIFE Conservation Plan*, które celem będzie zaplanowanie działań, jakie należy podjąć, aby osiągnięte były trwałe przez kontynuowanie określonych działań (lub/i zaprzestanie działań niekorzystnych dla przyrody) oraz w jaki sposób odbywać się będzie finansowanie po zakończeniu projektu.

Reasons why this action is necessary:

Plan taki jest konieczny do utrzymania efektów ekologicznych projektu.

Beneficiary responsible for implementation:

Ptaki Polskie

Expected results (quantitative information when possible):

1 plan przygotowany, uzgodniony z Parkiem Narodowym i zaakceptowany

ACTION E.7:

Przeprowadzenie zewnętrznego audytu

Description (what, how, where and when):

Powołany zostanie niezależny audytor w celu wykonania profesjonalnego audytu księgowego, którego wyniki zostaną przedstawione Komisji Europejskiej i instytucjom współfinansującym projekt.

Reasons why this action is necessary:

Niezależny audytor zagwarantuje kontrolę dokumentów finansowych Beneficjentów zgodnie ze standardami obowiązującymi w Unii Europejskiej.

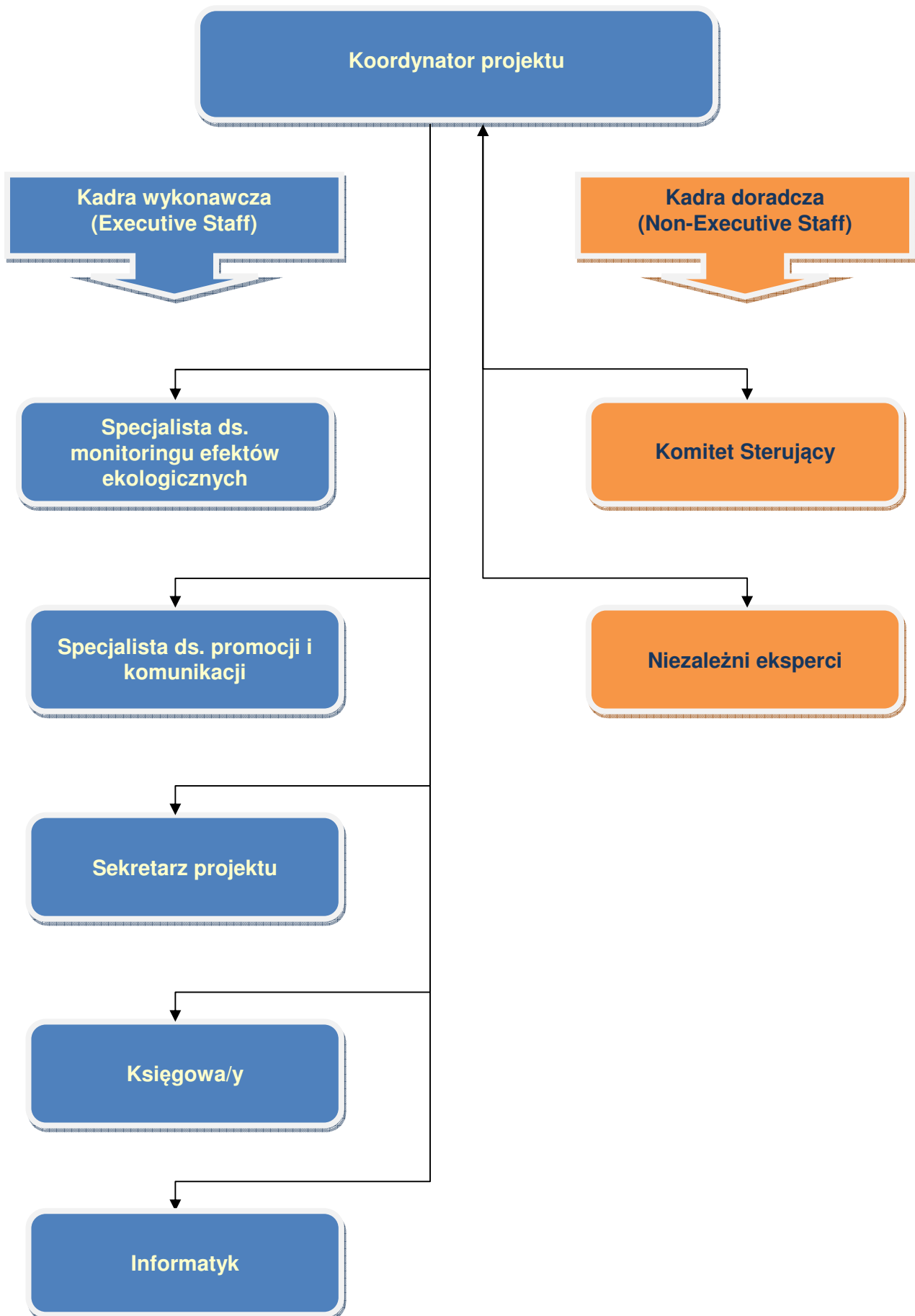
Beneficiary responsible for implementation:

Ptaki Polskie

Expected results (quantitative information when possible):

1 audyt

Schemat organizacyjny zarządzania projektem:

DELIVERABLE PRODUCTS OF THE PROJECT

Name of the Deliverable	Code of the associated action	Deadline
Dokumentacja przetargowa	A1	31 marca 2011
Sprawozdanie z wyboru podwykonawców	A1	30 czerwca 2011
Podpisane umowy na realizację prac inwestycyjnych	A1	30 czerwca 2011
Raport oceny oddziaływania na środowisko	A2	31 sierpnia 2011
4 jazy wyremontowane	C1	30 czerwca 2014
3 przepławki dla ryb zbudowane	C2	30 czerwca 2014
3 kładki nad przepławkami zbudowane	C2	30 czerwca 2014
9 przepustów drogowych wybudowanych	C3	30 czerwca 2014
36 budowli piętrzących wpustowo-spustowych wybudowanych	C4	30 czerwca 2014
187,3 rowów poddanych konserwacji	C5	30 czerwca 2014
Ulotki – 17 000 egz.	D1	30 czerwca 2011
Broszury – 10 000 egz.	D1	30 września 2011
Plakaty – 5000 egz.	D1	30 czerwca 2011
Pliki z projektem plastycznym materiałów informacyjno-promocyjnych	D1	15 maja 2011
Konferencja <i>Bagna są dobre!</i> 2013	D2	30 listopada 2013
1 film	D3	30 października 2013
10 000 płyt DVD z filmem do bezpłatnej dystrybucji	D3	30 listopada 2013
Trailer filmu na stronie www projektu (i ewentualnie na innych stronach www zainteresowanych prezentacją filmu i jego bezpłatną dystrybucją)	D3	15 listopada 2013
10 tablic informacyjnych	D4	30 kwietnia 2011
7 stelaży drewnianych do tablic umieszczonych w terenie	D4	30 kwietnia 2011
Utworzona strona WWW, aktualizowania co najmniej raz na dwa tygodnie	D5	30 września 2011
Książka w nakładzie 2000 egz.	D6	31 grudnia 2012
600 osób biorących udział w warsztatach	D7	30 czerwca 2012
Zatrudnienie w wysokości łącznie 4,5 etatu	E1	28 lutego 2011
Umowa ze specjalistą posiadającym uprawnienia do prowadzenia nadzoru budowlanego.	E2	30 sierpnia 2011
1 biuro poddane pracom adaptacyjnym	E3	30 czerwca 2011
3 zestawy komputerowe + 3 drukarki	E3	31 marca 2011
1 samochód 4X4	E3	31 marca 2011
Raport z monitoringu efektów ekologicznych (2011)	E4	31 grudnia 2011
Raport z monitoringu efektów ekologicznych (2012)	E4	31 grudnia 2012
Raport z monitoringu efektów ekologicznych (2013)	E4	31 grudnia 2013
1 Baza danych zawierająca wyniki monitoringu	E4	31 grudnia 2013

MILESTONES OF THE PROJECT

Name of the Milestone	Code of the associated action	Deadline
Podpisane umowy na realizację prac inwestycyjnych	A1	30 czerwca 2011
Produkcja filmu „Bagna są dobre!”	D3	30 października 2013
4 jazy wyremontowane	C1	30 czerwca 2014
3 przepławki dla ryb zbudowane	C2	30 czerwca 2014
3 kładki nad przepławkami zbudowane	C2	30 czerwca 2014
9 przepustów drogowych wybudowanych	C3	30 czerwca 2014
36 budowli piętrzących wpustowo-spustowych wybudowanych	C4	30 czerwca 2014
187,3 rowów poddanych konserwacji	C5	30 czerwca 2014

ACTIVITY REPORTS FORESEEN

Please indicate the deadlines for the following reports:

- Inception Report (to be delivered within 9 months after the project start);
- Progress Reports n°1, n°2 etc. (if any; to ensure that the delay between consecutive reports does not exceed 18 months);
- Mid-term Report with payment request (only for project longer than 24 months)
- Final Report with payment request

Type of report	Deadline
Raport Otwarcia (Inception Report)	30 września 2011
Raport Średnio-okresowy (Mid-term Report) z wnioskiem o płatność <i>(może pokryć się z Raportem Bieżącym 2/Progress Report 2)</i>	31 marca 2012
Raport Bieżący 1 (Progress Report no 1.): bilans z wdrożenia Projektu w aspekcie technicznym i finansowym za okres od rozpoczęcia Projektu do daty złożenia Raportu	30 września 2013
Raport Końcowy (Final Report)	31 marca 2014

LIFE + Nature and Biodiversity

TECHNICAL APPLICATION FORMS

Part D – Output indicator forms

Important note:

- **The purpose of the D forms is to collect information for statistical purposes only (for the evaluation of the achievements of a project the EC will use the information contained in forms A, B and C). However, applicants should ensure that the information entered in the D forms corresponds as far as possible to the project outputs defined in proposal forms A, B and C.**
- **Only forms D1, D2, D5, D6 and D7 should be completed for Nature proposals, and only forms D3, D4, D5, D6 and D7 for Biodiversity proposals.**
- **The forms in this section may not be duplicated.**

LIFE+ Nature output indicators

OUTPUTS**Part 1 - Preparatory actions**

Table 1 - Types of preparatory actions planned (A, B actions)

Types of preparatory actions	No. of preparatory actions	Species involved (Latin name)	Type of habitats *	No. of species involved	No. of habitats involved	No. of N2000 sites involved	Surface involved (ha)	Budgeted cost (€)
Plans of project measures								
Action plans								
Management plans								
Guidelines								
Inventories & Studies								
<i>Ex ante</i> monitoring								
<i>Ex post</i> monitoring								
Permit procedures	A1	Bezpośredni wpływ projektu na: 1. Botaurus stellaris 2. Ciconia nigra 3. Ciconia ciconia 4. Circus aeruginosus 5. Circus pygargus 6. Porzana porzana 7. Porzana parva 8. Crex crex 9. Grus grus 10. Gallinago media 11. Chlidonias niger Pośredni wpływ projektu na: 1. Cygnus cygnus 2. Milvus milvus 3. Haliaeetus albicilla		56		1	2800	8 108

4. Circus cyaneus
5. Pandion haliaetus
6. Pluvialis apricaria
7. Philomachus pugnax
8. Numenius tenuirostris
9. Alcedo atthis
10. Anthus campestris
11. Luscinia svecica
12. Sylvia nisoria
13. Lanius collurio

Wpływ na inne gatunki (spoza
Załącznika 1 DP):

1. Anas penelope
2. Anas strepera
3. Anas querquedula
4. Anas crecca
5. Anas clypeata
6. Rallus aquaticus
7. Gallinula chloropus
8. Vanellus vanellus
9. Gallinago gallinago
10. Numenius arquata
11. Tringa tetanus
12. Limosa limosa
13. Podiceps grisegena
14. Podiceps cristatus
15. Tachybaptus ruficollis
16. Anser anser
17. Tadorna tadorna
18. Anas platyrhynchos
19. Anas acuta
20. Aythya ferina
21. Aythya fuligula
22. Aythya nyroca
23. Bucephala clangula
24. Mergus merganser
25. Mergus albellus
26. Cygnus olor
27. Coturnix coturnix

		28. Fulica atra 29. Scolopax rusticola 30. Chlidonias leucopterus 31. Panurus biarmicus 32. Lanius excubior						
New Natura 2000 area								
Land purchased								
Other (please specify): EIA Report	A2	Bezpośredni wpływ projektu na: Botaurus stellaris Ciconia nigra Ciconia ciconia Circus aeruginosus Circus pygargus Porzana porzana Porzana parva Crex crex Grus grus Gallinago media Chlidonias niger Pośredni wpływ projektu na: Cygnus cygnus Milvus milvus Haliaeetus albicilla Circus cyaneus Pandion haliaetus Pluvialis apricaria Philomachus pugnax Numenius tenuirostris Alcedo atthis Anthus campestris Luscinia svecica Sylvia nisoria Lanius collurio			24	1	5000	20 270
Total	5	N/A	N/A		56	1		28 378

* Identification number and name as in the Directives

OUTPUTS**Part 2 - Concrete actions**

Table 2 - Best practices/concrete techniques//conservation actions/methods planned (C actions)

Deliverable	No. of preparatory actions	Species involved (Latin name)	Type of habitats *	No. of species involved	No. of habitats involved	No. of N2000 sites involved	Surface involved (ha)	Budgeted cost (€)
Natura 2000 site creation								
Natura 2000 site restoration/improvement	C1, C2, C3, C4, C5	<p>Bezpośredni wpływ projektu na:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Botaurus stellaris 2. Ciconia nigra 3. Ciconia ciconia 4. Circus aeruginosus 5. Circus pygargus 6. Porzana porzana 7. Porzana parva 8. Crex crex 9. Grus grus 10. Gallinago media 11. Chlidonias niger <p>Pośredni wpływ projektu na:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Cygnus cygnus 2. Milvus milvus 3. Haliaeetus albicilla 4. Circus cyaneus 5. Pandion haliaetus 6. Pluvialis apricaria 7. Philomachus pugnax 8. Numenius tenuirostris 		56		1	5000	3 066 937

	9. Alcedo atthis10. Anthus campestris11. Luscinia svecica12. Sylvia nisoria13. Lanius collurio						

Wpływ na inne gatunki
(spoza Załącznika 1 DP)

1. Anas penelope
2. Anas strepera
3. Anas querquedula
4. Anas crecca
5. Anas clypeata
6. Rallus aquaticus
7. Gallinula chloropus
8. Vanellus vanellus
9. Gallinago gallinago
10. Numenius arquata
11. Tringa tetanus
12. Limosa limosa
13. Podiceps grisegena
14. Podiceps cristatus
15. Tachybaptus ruficollis
16. Anser anser
17. Tadorna tadorna
18. Anas platyrhynchos
19. Anas acuta
20. Aythya ferina
21. Aythya fuligula
22. Aythya nyroca
23. Bucephala clangula
24. Mergus merganser
25. Mergus albellus
26. Cygnus olor
27. Coturnix coturnix
28. Fulica atra
29. Scolopax rusticola
30. Chlidonias leucopterus

		31. Panurus biarmicus 32. Lanius excubior						
Conservation actions								
Reintroduction								
<i>Ex situ</i> conservation								
Removal of alien species								
Others (please specify)								
Total		N/A	N/A	56	1		5000	3 066 937

* Identification number and name as in the Directives

Table 3 - Training activities

No. of training sessions	Total no. of persons trained	Budgeted cost (€)

LIFE+ Biodiversity output indicators**OUTPUTS****Part 1 - Preparatory actions***Table 1 - Types of preparatory actions planned (A, B actions)*

Types of preparatory actions	No. of preparatory actions	Species involved (Latin name)	Type of habitats *	No. of species involved	No. of habitats involved	No. of sites involved	Surface involved (ha)	Budgeted cost (€)
Plans of project measures	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
Action plans	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
Management plans	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
Guidelines	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
Inventories & Studies	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
<i>Ex ante</i> monitoring	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
<i>Ex post</i> monitoring	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
Permit procedures	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
Other (please specify)	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
Total	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A

* Identification number and name as in the Directives or the commonly accepted name

OUTPUTS

Part 2 - Concrete actions

Table 2 - Best practices/concrete techniques//conservation actions/methods planned (C actions)

Deliverable	No. of preparatory actions	Species involved (Latin name)	Type of habitats *	No. of species involved	No. of habitats involved	No. of sites involved	Surface involved (ha)	Budgeted cost (€)
Enlargement of habitats	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
Site restoration/improvement	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
Conservation actions	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
Reintroduction	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
<i>Ex situ</i> conservation	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
Removal of alien species	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
Others	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
Total	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A

* Identification number and name as in the Directives or the commonly accepted name

Table 3 - Training activities

No. of training sessions	Total no. of persons trained	Budgeted cost (€)
N/A	N/A	N/A

LIFE+ Nature & Biodiversity 2009- D6

Table 5 - Media and other communication and dissemination work

Type of media	No.
Project website: average number of visitors per month	1000
Press releases made by the project	9
General public article in national press	3
General public article in local press	3
Specialised press article	
Internet article	
TV news/reportage	3
Radio news/reportage	3
Film produced	1
Film played on TV	
Film presented in events/festivals	1
Exhibitions attended	
Information centre/Information kiosk	
Project notice boards	10
Other (please specify)	
Total budgeted cost (€)	22 419

Table 6 - Publications

Type of publication	No. published	No. of copies	Languages
Layman's report	1	3000	Polish, English
Manuals	-	-	-
Leaflets	1	17000	Polish, English
Brochures	1	10000	
Posters	1	5000	Polish, English
Books	1	2000	Polish, English
Technical publications	-	-	-
Other: film DVD	1	10000	Polish, English
Other: Proceedings from conferences	1	1000	Polish, English
Total budgeted cost (€)	210 812		

Table 7 - Educational activities

Establishment involved	No. of students
Kindergartens/Primary schools	
Secondary schools	300
Higher education establishments	
Total budgeted cost (€)	18 964